

ΜΟΥΣΙΚΗ

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ ΜΟΥΣΙΚΟΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΜΕΤΑ ΤΕΜΑΧΙΩΝ ΦΩΝΗΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

ΕΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΙΚΗ ΠΑΡΑΣΗΜΑΝΤΙΚΗ ΣΥΝΤΑΣΣΟΜΕΝΟΝ

ΤΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΕΛΛΗΝΩΝ ΚΑΙ ΞΕΝΩΝ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΚΑΙ ΜΟΥΣΙΚΟΛΟΓΩΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ Γ. Δ. ΠΑΧΤΙΚΟΣ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝ ΑΝΑΤΟΛΗ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΩΣ

* Αποσπάσματα ἐκ τοῦ συγγράμματος

« Etudes sur la musique ecclésiastique grecque » (Paris 1887)
 τοῦ ἀειμνήστου γάλλου μουσικολόγου L. A. Bourgault-Ducoudray.

Τὸ ζήτημα τῆς καλῆς ἐκτελέσεως τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἤμῶν ἁσμάτων πάντοτε ζωηρῶς καὶ συμπληρῶς προσελκύει τὴν προσοχὴν τῶν ἐνδιαφερομένων περὶ τῆς μελλούσης τύχης τῆς ἱερᾶς ἡμῶν τέχνης. Ἐχομεν τὴν μελωδικωτέραν καὶ ἔκφραστικωτέραν ἐθνικὴν ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν τῆς ὑψηλείου, τὴν ἐκ σοφῆς προγονικῆς κληρονομίας εἰς ἡμᾶς περιελθοῦσαν. Ἐχομεν τὴν πλουσιωτέραν εἰς ἤχους καὶ εἰς ρυθμὸς ποικιλίαν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἡμῶν ἁσμάτων. Ἀλλὰ τὸ μεγαλοπρεπὲς μουσικὸν κάλλος καὶ ἡ ὑψηλὴ θρησκευτικὴ αὐτῆς ἔκφρασις σχεδὸν ἐκμηδενίζεται ἐκ τῆς κακῆς καὶ ἀτέχνου ἐκτελέσεως. Ἐνεκα δὲ τούτου καὶ οἱ ἄδαστες τοῦ πλοῦτου καὶ τῆς ἀξίας τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν μουσικῆς κατηγοροῦσιν αὐτὴν ὡς ρινόφωνον, μονότονον, ἀσιατικὴν, βάρβαρον καὶ τὰ τοιαῦτα.

Ἄλλ' ἂς ὁμολογήσωμεν ὅτι ἡ ἱερὰ ἡμῶν τέχνη οὔτε ρινόφωνος εἶνε, οὔτε μονότονος, ἀλλ' οὔτε καὶ βάρβαρος, μόνον δὲ ὑπὸ κακοτέχνων ἐκτελεσθῆναι παρουσιάζεται ὡς τοιαύτη, πρὸ τῶν ὁμμάτων τῶν πιστῶν ἐμφαινόμενη ὑπὸ τὴν πλεόν ἀτεχνοῦ καὶ πενιχρᾶν αὐτῆς μορφήν. Ἡ « Ἐκκλησιαστικὴ Μουσικὴ Σχολή » τοῦ Φαναρίου ἠδύνατο βεβαίως νὰ μορφώσῃ μίαν νέαν εὐπαιδευτὴν ἱεροφαιδρῶν γενεάν, ἀλλ' ἐν αὐτῇ ὑπεσέδυσαν δυστυχῶς οὐχὶ οἱ εὐμαθέστεροι καὶ καταλληλότεροι, ἀλλ' οἱ ἐπιτηδεύτεροι. Καὶ αὐτῇ δὲ ἡ γραμμικὴ παρασημαντικὴ, ἐν ἣ περιλαμβάνεται ἡ σύγχρονος μουσικὴ ἐπιστήμη καὶ παραγωγή, ἡ ἴσως ἠδύνατο νὰ διανοίξῃ νέας γνώσεις καὶ νέους μουσικοὺς ὀρτζοντας, καὶ αὐτῇ, λέγομεν, ἡ διεθνὴς γραφή, εἶνε ἀποκεκλεισμένη τῶν θυρῶν τῆς Μουσικῆς Σχολῆς. Οὕτω λοιπὸν ἐχόντων τῶν πραγμάτων τὸ ἄτοπον ἐξακολουθεῖ γινόμενον. Ἀλλὰ κατὰ τί πταίει ἡ ἀτυχὴς τῶν Πατέρων ἡμῶν τέχνη, ἂν ὑπὸ κακοτέχνων ἐκτελεσθῆναι παρουσιάζεται ὑπὸ τὴν πλεόν πενιχρᾶν αὐτῆς ὄψιν; Μονότονος, ἀτέχνης, καὶ βαρβάρου ὅ' ἀπεκκελῶμεν καὶ τὰς ραφφίδας τοῦ Ὀμηροῦ ἢ τὰς τραγυφίδας, φέρ' εἰπεῖν, τοῦ Αἰσχύλου καὶ Σοφοκλέους,

ἂν αὐταὶ ὑπὸ ἀμαθῶν ἐρμηνευτῶν ἀτελῶς παρουσιάζοντο πρὸς ἡμᾶς; Οὐχὶ βεβαίως, μυριάκις οὐχί. Ὁμολογοῦμεν ὅτι ἐξαιρέσεις ὑπάρχουσι καὶ παρ' ἡμῖν, ἀλλ' αὐταὶ δυστυχῶς εἶνε σπανιώταται. Ὅθεν ἀνάγκη ἐπαίγουσα, ὅπως ἡ ἐντεχνος καὶ εὐπρεπὴς τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἡμῶν ἁσμάτων ἐκτέλεσις γενικευθῇ καὶ παρ' ἡμῖν, τιθεμένων τῶν πρὸς τοῦτο ὑγιῶν τεχνικῶν βάσεων. Ἡ κατὰ μεταφρασιν ἐκ τοῦ γαλλικοῦ δῆμοσιευμένη κατωτέρω πραγματεία τοῦ ἀειμνήστου L. A. Bourgault-Ducoudray, ὄντως σοφοῦ γάλλου καθηγητοῦ, ἀποτελεῖ πολύτιμον συμβολὴν πρὸς τὸ μέγα τῆς ἀνορθώσεως τῆς ἱερᾶς ἡμῶν τέχνης ἔργον. « Τὰ πάντα δοκιμάζετε καὶ τὸ καλὸν κατέχετε » λέγει ὁ Ἀπόστολος τῶν ἐθνῶν Παῦλος. Τὸ ἡμέτερον περιοδικόν, τοῦ ὁποῦ ἕνα τῶν ἀκλονήτων στόλων ἀποτελεῖ καὶ ἡ πάτριος ἱερὰ τέχνη, εὐχαρίστως δημοσιεύει τὴν πραγματείαν ταύτην, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι γενναίας συμβολῆς εἰς τὸ μέγα καὶ θεᾶρεστον τῆς ἀνορθώσεως ἔργον.

*

65. Εἶπομεν ἐν τῷ πρώτῳ κεφαλαίῳ τῆς προούσης μελέτης εἰς ὁποῖαν πλήρως παρακίηται κατάστασις περιέστη ἡ ἑλληνικὴ ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ ὑπὸ τὴν θεωρητικὴν καὶ τὴν πρακτικὴν ἔποψιν. Ἐν τούτοις φρονοῦμεν ὅτι δὲν θὰ ἦτο φρόνιμον νὰ καταστραφῇ ἡ μουσικὴ αὕτη.

Διότι ἀποτελεῖ ἐθνικὴν κληρονομίαν καὶ ἀντιπροσωπεύει θρησκευτικὴν ἅμα καὶ πολιτικὴν παράδοσιν.

Διότι εἶνε ἀδύνατον ν' ἀντικατασταθῇ διὰ τῆς ρωσικῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, τέχνης ἀκριβοῦς μὲν, ἀλλ' ἔσθημένης ἰδίου χαρακτήρος.

Διότι ἡ θρησκευτικὴ μουσικὴ, μετερορυθμισμένη καὶ βεβελιωμένη, δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἀφετηρία πρὸς δημιουργίαν μουσικῆς γλώσσης πρωτοτύπου καὶ ἀληθῶς ἰδιαζούσης εἰς τὰ ἔθνη τῆς Ἀνατολῆς.

Ἐν πρώτοις δέον νὰ μεταρρυθμισθῇ τὸ ἐκκλησιαστικὸν ἄσμα ἐν τῇ ἐκτελέσει αὐτοῦ. Ἐφ' ὅσον ἀκούονται ψάλλται ρινόφωνοι, διὰ φωνῆς τρομῶδους καὶ βληχα-

ζούσης ψάλλοντες, και χορός παιδων ωρυομένων και ύλακτούντων, δὲν εἶνε ἄπορον ἂν οἱ παριστάμενοι ἐμφορῶνται ὑπὸ δυσαρρεσκείας και ἀπογοητεύσεως, ἂν μὴ ὤσιν ὄλωσ ἄγευστοι μορφώσεως και μουσικοῦ αἰσθηματος. Ὑπῆρξε μακαρία τις ἐποχή, καθ' ἣν τὸ ὥραϊον τῆς μουσικῆς ἰδεώδες συνέκειτο διὰ τοὺς ἀνατολίτας εἰς τὸ γινώσκειν νὰ ψάλλωσιν ἐρρίως. Σήμερον ἢ τῆς εὐρωπαϊκῆς καλαισθησίας ἐπικράτησιν ἀποκρούει τὸν ἀλλόκοτον τρόπον τοῦ ψάλλειν ὡς τετρατῶδες και ἀπαιτεῖ ἐντόνωσ φυσικὴν τινα φωνητικὴν ἔκφρασιν.¹ Ἡ κατάχρησις τῶν πρὸς χαριεντισμὸν φθόγγων, ἢ μεταμορφῶσα τὰς ἐκφραστικωτάτας τῶν μελωδιῶν, ἦτο δυνατὸν νὰ ἐξαφανισθῇ εὐκόλως· τὸ σημερινὸν ὕφος θὰ ἠδύνατο ἐπωφελῶσ ν' ἀντικατασταθῇ δι' ἐκτελέσεως ἀπλουστεράσ, εὐρυτέρασ και τῶν πολλῶν ἀπηλλαγμένησ ἐπανθημάτων.¹ Ἐν τέλει δὲ και κυρίως ἀπαιτεῖται ὁρθὴ ἐκτέλεσις. Δυστυχῶσ ἢ χρῆσις τῶν διαστημάτων, τῶν τριτημορίων και τεταρτημορίων τοῦ τόνου προστίθησιν ἀνυπέβλητον δυσκολίαν εἰς τὴν διερμῆνευσιν μουσικῆσ, ἐν ἣ ὁδὸν γίνεται ὄργανου χρῆσις.

Ἐννοεῖται δ' ὅτι, ἐφ' ὅσον ὑπάρχουσι διερμηνεῖσ αὐτῆσ, ὡσ αἱ φωναί εἰσιν ἀκαλλιέργητοι και παρ' οἷσ ἢ τριβῇ και ἢ πεῖρα ἀναπληροῦσι τὴν ἀληθῆ τῆσ μουσικῆσ γραφῆσ και θεωρίας γνῶσιν, οὐδεῖσ δικαιόται ν' ἀναμένη βελτίωσιν ἐν τῇ ψάλλειν, οἰαδήποτε ἄλλωσ τε και ἢθελεν ἐπενεχθῇ ἐν αὐτῇ τῇ μουσικῇ μεταρροῦμοισ.

66. Φρονοῦσι τινεσ ὅτι ἢ ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ μουσικῇ μεταρροῦμοισ δέον νὰ τελεσθῇ διὰ τῆσ ἀνακαλύψεωσ τῶν ἀληθῶν ἀρχῶν, αἵτινεσ ἐρρυθμίζον τὸ βυζαντινὸν ἄσμα κατὰ τὴν γένεσιν αὐτοῦ. Ἡ ἀληθῆσ γνῶσις τοῦ παρελθόντοσ ἀποβαίνει πάντοτε διδασκτικὴ και ὠφέλιμοσ ἀναμφιδόλωσ, και μάλιστα προκειμένου περὶ μεταρρυθμίσεωσ μουσικῆσ θεωρίας οὕτω παλαιάσ. Ἀλλὰ θὰ ἐδουκαλίζετο ὑπὸ ματαιάσ ἐλπίδοσ ὁ ἀξιῶν νὰ λύσῃ τὸ ἐκκρεμὲσ ζήτημα διὰ στοιχείου καθαρώσ ἀρχαιολογικοῦ. Ἡ ἀρχαιολογία και θαυματουργὸσ ἂν ἀποθῇ ἀδυνατεῖ νὰ δώσῃ αὐτῇ και μόνῃ εἰς τὸν Ἑλληνοσμὸν ὅτι αὐτῇ νῦν ἀναγκαιοῖ. Ὁ Ἑλληνοσμὸσ χρῆζει μουσικῆσ ζωῆσ και οὐχὶ μουμίας. Δυ-

1. Ἡ ρινθία οὐδέποτε ἦτο χαρακτηριστικὸν προσὸν τῆσ ἑλληνικῆσ μουσικῆσ. Σ. «Μ.»

2. Πρὸσ τιμὴν τῆσ ἡμετέρασ μουσικῆσ παρατηροῦμεν, ὅτι αἱ πλεονέκτεροι ἐκδόσεισ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἡμῶν ἄσματων, αἱ ἀμέσωσ ὑπὸ τῶν 3 διδασκάλων πονηθεῖσαι, εἰσιν ἀπηλλαγμένοι τῶν τοιούτων ἐπανθημάτων και κακοτέχων λαρυγγισμῶν. Σ. «Μ.»

νατὸν νὰ εὑρεθῇ ἢ κλεισ ἐπιστήμησ, ἢσ ἀπωλέσθη ἢ γνῶσισ, ἀλλ' ἢ ἀνάστασισ τέχνησ θανούσησ εἶνε δύσκολοσ. Ἡ Ἑλλάσ τὸ ρεῦμα τοῦ συγχρόνου βίου ἀκολουθοῦσα ἀπαιτεῖ οὐχὶ ἀρχαιολογικὴν τινα ἀνασῶσιν, ἢ νέαν τοῦ παρελθόντοσ ἐμφάνισιν (ἐν ἣ περιπτώσει τοῦτο ἢθελεν ἀποθῇ δυνατὸν), ἀλλὰ μουσικὴν τινα σύμφωνον πρὸσ τὸ αἰσθημα αὐτῆσ, συμμιδίζουσαν τοὺσ πόθουσ αὐτῆσ, ὡσ νεωτέρου ἔθνοσ, πρὸσ ὅτι διατηρεῖ ἐπὶ ζῶν ἐν ταῖσ ἐθνικαῖσ παραδόσειν.

Καθ' ἡμᾶσ, τὰ ἐξ ἴσου νόμιμα συμφέροντα, τὰ σχηματίζοντα δύο ἀντίθετα ἐν τῇ δημοσίᾳ γνῶμῃ ρεύματα, ἠδύνατο νὰ ἱκανοποιηθῶσι διὰ τῆσ εἰς τὴν ἐκκλ. μουσικὴν εἰσαγωγῆσ τῆσ πολυφωνίασ (τῆσ τὸ κατ' ἐξοχὴν νεώτερον στοιχείου παριστώσησ), διατηρουμένων τῶν μουσικῶν τρόπων (οἵτινεσ τὸ τῆσ παραδόσεωσ ἐθνικὸν στοιχείον ἀντιπροσωπεύουσιν).

67. Δὲν πρόκειται ἐναυθῶ νὰ ἐπαναληφθῇ ὅτι ἢ ἤδη ἀτελεσφόρωσ ἐπεχείρησαν εὐρωπαῖοί τινεσ μουσικοῖ. Ἐφαρμόσαντεσ οὗτοι εἰς τὰς ἑλληνικὰσ μελωδίασ ἀρμονίαν, ἀρμόζουσαν μόνον εἰς τὸν μείζονα και τὸν ἐλάσσονα τρόπον, κατέστρεψαν ἐν αὐταῖσ τὸν ἰδιότητασ, αἵτινεσ οὐδὲν ἔχουσι τὸ ἀντίστοιχον ἐν τῇ νεωτέρᾳ μουσικῇ. Αἱ πρόδοι τῆσ πολυφωνίασ ἐπιτρέπουσι σήμερον τὴν ἐφαρμογὴν ἀρμονίασ εἰς πάσασ τὰσ ἀρχαίασ κλίμακασ, ἢτισ ἐνισχύει τὴν ἔκφρασιν αὐτῶν χωρὶσ ν' ἀλλοιώσῃ αὐτάσ. Πρὸσ τοῦτο ἀρκεῖ ἵνα τὰ συνοδεύοντα μέρη συντεθῶσι ἐν τῇ αὐτῇ και ἢ ἀρχικῇ μελωδίᾳ κλίμακι.

Ἀπλοῦν παράδειγμα θὰ ἴασαφηνίσῃ τὴν παρατήρησιν αὐτῇ. Ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἐλάσσονι τὸ διάστημα τὸ χωρίζον τὴν τονικὴν ἀπὸ τοῦ προηγουμένου φθόγγου εἶνε ἐνὸσ ἡμιτονίου· ἐν δὲ τῇ ἀρχαίᾳ ἐλάσσονι (ὑποδωριόσ τρόποσ) τὸ διάστημα τοῦτο εἶνε ἐνὸσ τόνου. Ὑποθέσωμεν ὅτι θέλει τις νὰ περιβάλῃ διὰ τῆσ ἀρμονίασ ὑποδωρικὴν τινα μελωδίαν. Ἐν εἰσαγάγωμεν εἰς τὰ συνοδεύοντα μέρη τὸν αἰσθητικὸν (sensible) φθόγγον, ὅσασ δὲν ὕφίσταται ἐν τῇ ἀρχικῇ μελωδίᾳ, ὁ χαρακτήρ τῆσ μελωδίασ αὐτῆσ διαστρέφεται, ἢ δὲ ἐκφραστικὴ ἐντύπωσισ, ἢ σύμφωνοσ τῇ ὑποδωρικῇ τρόπῃ, καταστρέφεται. Ἐν τούναντιον σεβασθῶμεν εἰς τὰ συνοδεύοντα μέρη τὴν τοῦ τρόπου σύστασιν ἐν τῇ ἀρχικῇ μελωδίᾳ (ἢ δὲ σύστασισ αὐτῆ ἐξαρτάται ἐκ τῆσ θέσεωσ, ἢν κατέχουσι τὰ ἡμιτόνια ἐν τῇ διὰ πασῶν κλίμακι και συνδέσωμεν ἐν ταύτῃ τρεῖσ ἢ τέσσαρασ μελωδίασ μᾶσ ἀναλλοιώτου κλίμακοσ, τριπλασιάζεται και τετραπλασιάζεται ἢ δύνα-

μῆσ τῆσ τοῦ μουσικοῦ τρόπου ἐντυπώσεωσ, ἢν ἢ ἀρχικῇ μελωδίᾳ μεμονωμένη δὲν ἠδύνατο νὰ παραγάγῃ.

Τὸ ἴσον τῶν βυζαντινῶν, θεμελιώδησ τῆσ ἀρμονίασ τύποσ ὑπὸ μᾶσ φωνῆσ, ἐν τῇ ἐτέρᾳ φωνῇ ἐκτελεῖ τὸ ἄσμα, δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡσ στοιχειώδησ τις ἀρμονία. Ἀλλὰ τὸ ἀρμονικὸν τοῦτο ἐμδρουον διὰ τῆσ πτωχίασ και τῆσ μονοτονίασ αὐτοῦ ἀπελπίζει τὰ ὠτα τῶν νεωτέρων, οἵτινεσ ἀδυνατοῦσι νὰ ὑπομείνωσιν ἐπὶ μακρὸν, χωρὶσ νὰ καταληφθῶσιν ὑπὸ δυσαρρεσκείασ και πλήξεωσ.

Ἡ πολυφωνία δύναται νὰ ἢ φωνητικὴ ἢ ὄργανικῇ. Ἡ πρώτη ἔχει τὸ μειονέκτημα τοῦ νὰ ἐπιτυγχάνηται πολὺ ὀλιγώτερον εὐκόλωσ ἢ ἢ δευτέρα. Ἴνα ἔχῃ τις φθικὸν χορόν, ὀρθῶσ ψάλλοντα ἄνευ συνοδείασ, ἀναγκαῖον καθίσταται νὰ καλλιεργήσῃ τὰσ φωνάσ αὐτοῦ και ν' ἀκούσῃ αὐτάσ ἐπὶ μακρὸν. Τὸ εἶδοσ τοῦτο τῆσ μουσικῆσ δὲν ἐπιδέχεται μετρίότητασ. Ὅταν δὲ ἐλλείψῃ γυναικείων φωνῶν γίνεται χρῆσις παιδικῶν φωνῶν πρὸσ ἀπόκτησιν πλήρησ φωνητικῆσ ἐκτάσεωσ, ἐπὶ δυσχερεστέρα ἀποβαίνει ἢ ἐπιτυχία καλοῦ τίνοσ ἀποτελέσματοσ. Ἀλλ' ἢ χειραγωγία τῶν παιδικῶν φωνῶν εἶναι ἄχαρισ και ἀπαιτεῖ εἰδικὸν τινα καταρτισμὸν.

(Ἐπεταῖ συνέχεια.)

ΤΑ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΔΡΑΜΑΤΑ ΚΑΙ Η ΜΕΛΟΠΟΙΑ ΤΩΝ ΧΟΡΙΚΩΝ

Διάλεξις γενομένη ἐν τῇ « Ἀρχαιολογικῇ Ἐταιρείᾳ »
Ἀθηνῶν τῇ 20ῇ Ὀκτωβρίου 1901

ὑπο

Γ. Δ. ΠΑΧΤΙΚΟΥ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ 4' τεύχοσ.)

Ε'

Μεταξὺ τῶν δημοτικῶν ἡμῶν μελωδιῶν ὑπάρχουσι και τινεσ λίαν ἀρχαία, διὰ τῆσ παραδόσεωσ και τῆσ ἰσχυροῦσ τῶν γερόντων μνήμησ διασώζόμενα. Ἐὰν δὲν ἀδυνατοῦμεν νὰ προσδιορίσωμεν ἀκριβῶσ τὸν χρόνον τῆσ συνθέσεωσ αὐτῶν, δύναμεθα ὅμωσ ν' ἀποδείξωμεν ὅτι αἱ πλεῖσταί τούτων εἶνε μεμελοποιημένα ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν κλιμάκων (διατονικῶν και χρωματικῶν), ὧν διαγράμματα ἀκριβῇ σώζονται εὐτυχῶσ ἐν τοῖσ ἀποσπάσμασι τῶν ἀρχαίων μουσικῶν συγγραφέων.

Ἡ ταυτότησ τῶν κλιμάκων δύναται ἀναντιρροῦτως νὰ ὀδηγήσῃ ἡμᾶσ εἰς τὸν χαρακτηρισμὸν τοῦ ἤθοσ τῶν ἀρχαίων ἄσμάτων και εἰς τὴν ἐπίλυσιν και διευκρίνισιν πολυπλόκων και ἐν πολλοῖσ σκοτεινῶν τῆσ ἀρχαίασ μουσικῆσ ζητημάτων. Ἀλλὰ διὰ τοιαύτην τινα ἐργασίαν ἀπαιτεῖται συστηματικὴ μελέτη και ἰδιαίτερα ὄλωσ ἐπιστημονικὴ ἐργασία.

Κατὰ τὴν παρασήμανσιν τῶν μελωδιῶν τούτων ἐπέστησα μεγάλωσ τὴν προσοχὴν μου και εἰς τὴν ἀκριβεστέρα, ὅσον ἔνεστι, ρυθμικὴν αὐτῶν διαίρεσιν, καθόσον τὸν ρυθμὸν θεωρῶ ὡσ τὸ οὐσιωδέστατον και ἀπαραίτητον παντὸσ μουσικοῦ ποιήματοσ στοιχείον. Ἀντλοῦσι καθ' ἡμᾶσ εἰς πίθον Δαναῖδων ἐκεῖνοι ἐκ τῶν μουσικῶν, οἵτινεσ, συγγέοντεσ τὸν μουσικὸν χρόνον μετὰ τοῦ ρυθμοῦ, ἀρκοῦνται μόνον εἰς τὴν χρονικὴν τοῦ μέλουσ παρασήμανσιν, ἀδιαφοροῦντεσ ὄλωσ περὶ τῆσ ψυχῆσ, οὕτωσ εἰπεῖν, πάσησ μελωδίασ, περὶ τοῦ ρυθμοῦ.

Μετ' ἐκπλήξεωσ λοιπὸν παρετήρησα ὅτι ἐν τοῖσ δημοτικοῖσ ἡμῶν ἄσμασι σώζονται εὐτυχῶσ και οὐκ ὀλίγα λείψανα ἀρχαίων ρυθμῶν.

Αἱ κανονικώτατα ἰδίωσ ποδικαί κινήσεισ τῶν ἐγχωρίων χορῶν εἶνε τόσον τεχνικαί και τόσον πολυποίκιλοι, ὥστε χρῆζουσιν ἰδιαίτερασ ὄλωσ μελέτησ παρ' εἰδικῶν ἀνδρῶν. Ἐπεχείρησα κατὰ τὸ μέτρον τῶν δυνάμεῶν μου νὰ ἐγκύψω και εἰς τὴν ἐξέτασιν αὐτῶν, ἀλλ' ἢ μεγάλη αὐτῶν δυσκολία μ' ἔκαμε πρὸσ τὸ παρὸν τοῦλάχιστον ν' ἀπόσχω, διότι παρετήρησα ὅτι τὸ πρᾶγμα χρῆζει και χρόνου μακροῦ και τύχησ λομπρᾶσ και χρημάτων οὐκ ὀλίγων. Διὰ τὴν ἀντίληψιν π. χ. κενῶν τινῶν σημείων τῶν ἄσμάτων μιᾶσ χώρασ ἀπαιτεῖται πολλάκισ ἢ σπουδῆ τῶν μελωδιῶν ἄλλης χώρασ, και ἢ ἀνάγκη δὲ αὐτῇ ἀναπληροῦται οὐχὶ και δι' ὀλίγων ὕλικῶν μέσων.

Και ὅμωσ τοιαύτη τις εὐρυτέρα ἐργασία εἶνε ἀπαραίτητοσ, διότι ἢ ἀκριβῆσ γνῶσισ τῆσ ποιήσεωσ, τῆσ μουσικῆσ και τῆσ ὀρχήσεωσ, τῆσ ἀδελφικῆσ ταύτησ και ἀχωρίστου ἀρμονικῆσ τριάδοσ τῆσ ἀρχαίασ τέχνησ, θέλει παράσχει τὴν ἀκριβῆ τῆσ γνησίασ ἑλληνικῆσ μουσικῆσ γνῶσιν.

Ἐπεθύμουσ πολὺ ὅπωσ ἐν ἰδιαίτερα τινὶ ὀμιλίᾳ εὐρύτερον ὀμιλήσω περὶ τοῦ σπουδαιοτάτου τούτου θέματοσ, τὸ ὅποῖον μεγάλωσ σχετίζεται και μετὴν ἑλληνοπρεπεστέρα μελοποιτῶν τῶν ἀρχαίων δραμάτων. Ἀλλὰ δυστυχῶσ δὲν θὰ δυνηθῶ νὰ ἐκπληρώσω τὸν διακαῆ τοῦτον πόθον μου, διότι μετὰ τὴν παραστάσιν τῆσ Ἰφιγενείασ εἶμαι ἠναγκασμένος νὰ μεταβῶ ἀμέσωσ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔνεκα τῶν ἐκεῖ ἐργασίῶν μου.

Ἐν δ' ὑπῆρχεν ἐν Ἀθήναισ και ἐν ἰδιαίτερον κέντρον διὰ τὸ ζήτημα τῆσ ἐθνικῆσ μουσικῆσ ἠδου-

νάμεθα βεβαίως και ήμεις, έστω και μακρόθεν, να προσφέρωμεν την μικράν ήμών συμβολήν δια τὸ μέγα τοῦτο ἔθνικὸν ζήτημα. Ἄλλὰ δυστυχῶς μετὰ λύπης μου παρατηρῶ, ὅτι ἐν τῷ και τὰ ἐλαφρότατα και τὰ χυδαιότατα μουσικὰ τῆς Δύσεως ἔργα ἔχουσι τοὺς ζηλωτὰς και τοὺς θαυμαστὰς των ἐν τῇ πρωτεύουσῃ τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου, τὰ γνήσια ὁμως μουσικὰ προϊόντα τοῦ Ἔθνους, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦσιν ἀναπόσπαστον μέρος τοῦ ἔθνικου ἡμῶν βίου, οὐδεμίαν ἀξιοῦνται προσοχῆς και τιμῆς.

Πρέπει τὰ πρωτότυπα ταῦτα και θελτικώτατα τῆς λαϊκῆς μουσικῆς προϊόντα, τὰ ὁποῖα μετὰ τόσου ἀρχαίου δεσμοῦ μετὰ τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος συνδέουσιν ἡμᾶς, πρέπει, λέγω, ἐπιμελῶς και στοργικῶς νὰ συλλεγῶσι, διότι ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν κινδυνεύουσι και νὰ ἐκλείψωσιν, ἀντικαθιστάμενα δια νεωτέρων ὀθνεῖας μουσικῆς προϊόντων.

Εὐχῆς δ' ἔργον θὰ ἦτο ἂν και ἡ «πρὸς διδασκαλίαν τῶν ἀρχαίων δραμάτων ἔταιρεία» υἰοθέτει τὸ ζήτημα τοῦτο, διότι σχετίζεται μεγάλως και μετὰ τὴν μελοποιίαν τῶν ἀρχαίων χορικῶν. Αἱ γνήσιαι δημῶδεις τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ μελωδίαι εἶνε τιμαλφῆ θρύμματα τοῦ μουσικοῦ Παρθενῶνος τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους και προτοῦ ἀπολεσθῶσι ταῦτα πρέπει μετὰ πολλῆς τῆς στοργῆς και ἀφοσιώσεως νὰ περισυλλεγῶσι και νὰ περιφρουρηθῶσιν, ὅπως περιφρουροῦνται και πάντα τὰ λοιπὰ ἀρχαιολογικὰ κειμήλια. Ἡ δημιουργία νεωτέρας ἑλληνικῆς μουσικῆς ἄνευ τῆς γνώσεως τῶν μουσικῶν τούτων τοῦ ἔθνους στοιχείων εἶνε παντελῶς ἀδύνατος. Ἀπατῶνται δ' ἀπ' αὐτὴν δεινῆν οἱ νομιζόντες, ὅτι δύνανται νὰ παράγωσι γνήσιον ἑλληνικὸν μουσουργημα χωρὶς τὴν ἔμπνευσιν αὐτῶν ν' ἀρυσθῶσιν ἐκ τῆς μουσικῆς τοῦ ἔθνους ψυχῆς.

Ὁ ὑπὸ τῆς γαλλικῆς κυβερνήσεως πρὸς μελέτην τῆς νεοελληνικῆς μουσικῆς ἀποσταλεῖς σοφὸς καθηγητῆς και μουσικολόγος Ducoudray ἰδοὺ τί γράφει περὶ τῶν δημῶδων ἰδίᾳ μελωδιῶν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ·

«Ἐν ταῖς δημοτικαῖς ταῦταις μελωδίαις θὰ εὔρη σχεδὸν (ἢ Ἑλλάς) ἀνέπαφον τὴν κληρονομίαν, ἣν ἡ ἀρχαιοῦς ἐκκληροδότησεν αὐτῇ και ἣν αὐτὰ πιστῶς ὡς παρακαταθήκην διεφύλαξαν. Μέγα μέρος τῆς κληρονομίας ταύτης δὲν ἐξεμεταλείθησαν ἔτι οἱ δυτικοί. Ἐφαρμόζουσα ἡ Ἑλλάς εἰς τὰ νέα ταῦτα στοιχεῖα τ' ἀποτελέσματα τῆς νεωτέρας ἐπιστήμης, θ' ἀποδώσῃ ὑπηρεσίαν ἀξιοσημείωτον τῷ μουσικῷ κόσμῳ και ἑαυτῇ. Εἶνε ἀπαράδεκτον χώρα, κεκτημένη τόσα γόνιμα πρωτοτυπίας στοιχεῖα, νὰ περιορίζηται εἰς ἀντιγραφὴν τῶν ἀλλαγῶν παραγομένων.

Ἄν ποτε ἀποβῇ ἡ Ἑλλάς ἐστία ἐπιστημονικῆς παραγωγῆς ἐνδιαφέρει ὅπως ἡ κίνησις αὕτη καταστῇ πρωτότυπος και γόνιμος, ἵνα ἡ τέχνη ἀντλήσῃ ἀπὸ τῶν ζωογόνων τούτων τοῦ ἔθνικου πνεύματος πηγῶν.»

(Ἐκτέλεσις ὑπὸ τῆς ὀρχήστρας 5 δημῶδων μελωδιῶν μετὰ τοῦ Κομμοῦ και τοῦ χοροῦ τῆς «Ἰφιγενείας»).

Ἡ χρῆσις τῆς ἔθνικῆς μουσικῆς εἰς τὴν μελοποιίαν τῶν ἀρχαίων χορικῶν.

Ἄλλ' ἐνταῦθα γεννᾶται και τὸ μέγα ζήτημα τῆς καταλλήλου χρησιμοποιήσεως τῶν πολυτίμων τούτων μουσικῶν στοιχείων τοῦ Ἔθνους. Τίνι τρόπῳ πρέπει νὰ μεταχειρισθῶμεν ταῦτα κατὰ τὴν μελοποιίαν τῶν ἀρχαίων χορικῶν;

Ὅντως οὐδεὶς δύναται ν' ἀρῆται, ὅτι πολῦτιμα μελικὰ και ρυθμικὰ στοιχεῖα τῆς ἀρχαίας μουσικῆς και σήμερον ἀκόμη, ὡς ἐκ θαύματος, διασώζονται ἐν τοῖς ἔσμοις τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας και τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. « Πρὸς πάντα δέ, ὅστις, ὡς λέγει και ὁ Γερμανὸς Κούρτιος Βάξιμουθ¹, ἐνδιαφέρεται ἵνα αἱ μεγάλαι τῆς κλασσικῆς ἀρχαιότητος μορφᾶι οὐχὶ κεναὶ σκιαὶ μένωσιν, ἀλλὰ πρὸς ζῶν και σαρκὶ και αἵματι συνεστηκὸς σῶμα ἀφομοιωθῶσιν, ἐν εἶναι τὸ ἐπαγωγότατον και ὀνησιμώτατον πρόβλημα, ἡ ἐν τῇ σημερινῇ Ἑλλάδι ἀναζητήσις τῆς ἀρχαίας. Ἄλλὰ δὲν πρέπει νὰ λησμονήσωμεν, ὅτι πρὸς ἀνεύρεσιν αὐτῆς προαπαιτεῖται και ἐπιστήμη τις περὶ τὸ ἔρευνᾶν, και οὐχὶ ὡς ἐκ κακῶς ἐννοουμένου πατριωτισμοῦ, ἢ ὅλως ἀκαίρου φιλελληνισμοῦ, ὡς πολλοὶ ἰθαγενεῖς τε και ξένοι πολλάκις ἔπραξαν, ἀνεπιτήδειός τις παραλληλισμὸς τῶν πρότερον καθόλου πρὸς τὰ μετὰ ταῦτα.»

Κατὰ τοιοῦτον λοιπὸν ὄντως ἐπιστημονικὸν τρόπον γενομένης τῆς περισυλλογῆς τῶν ἔθνικῶν ἡμῶν μελωδιῶν, γεννᾶται τὸ ζήτημα τῆς καταλλήλου τεχνικῆς αὐτῶν χρησιμοποιήσεως εἰς νεώτερα ἑλληνικὰ ἔργα. Τίνι λοιπὸν τρόπῳ πρέπει νὰ χρησιμοποιήσωμεν τὰ ἀρχαιοῦς ταῦτα μουσικὰ στοιχεῖα;

Νὰ ἐφαρμόσωμεν ἄρα γε κατὰ μηχανικὸν σχεδὸν τρόπον, ὡς πράττουσιν τινες, μελωδίας ἔθνικὰς ὑπὸ τὸ κείμενον τῶν ἀρχαίων χορικῶν, ἐπιτελοῦντες πολλαχοῦ δια τὴν ἀπαιτουμένην ἀναλογίαν τοῦ ρυθμοῦ και τοῦ μέλους τοῦ κειμένου ἔργον Προκρούστου, ἢ νὰ χρησιμοποιήσωμεν αὐτὰς ὡς βάσιν και θεμέλια πρὸς παραγωγὴν πρωτοτύπων ὅλως

1. «Ἡ ἀρχαία Ἑλλάς ἐν τῇ νέᾳ» ὑπὸ Κουρτίου Wachmuth μετὰφρασίς Ε. Γαλανοῦ ἐν Κεφαλληνίᾳ 1868.

και ἑλληνοπρεπῶν τεχνικῶν ἔργων; Φρονῶ ὅτι τὸν δευτερόν τοῦτον τρόπον πρέπει νὰ προτιμήσωμεν, ἂν θέλωμεν ὄντως νὰ δημιουργήσωμεν **λογίαν νεοελληνικὴν μουσικὴν**. Δια τοῦ πρώτου τρόπου, ἦτοι δια τῆς ὑφαρμογῆς ἔθνικῶν μελωδιῶν ὑπὸ τὸ ἀρχαῖον κείμενον δὲν εἶνε δυνατόν ποτε νὰ προκύψῃ ἀποτέλεσμα, ὅπερ νὰ ἱκανοποιῇ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς τεχνικῆς μελοποιίας και τὰς προσδοκίας τῶν ἐπιζητούντων τὴν δημιουργίαν σοβαρᾶς νέας ἑλληνικῆς μουσικῆς.

Πρέπει ἐπὶ τῶν γνησίων τοῦ ἔθνους μελωδιῶν ἐρειδόμενοι νὰ μελοποιήσωμεν ἔργα ἔντεχνα, φέροντα τὸν τεχνικὸν τύπον τοῦ μελοποιῦ, τοῦ ἐμπνεομένου ἐκ τῶν σπλάγγων τοῦ λαοῦ. Τὰ δημῶδη ἔσμοι αἶνε πρὸς τὸ δρᾶμα ὅτι τὰ παραμύθια και αἱ ποιητικὰ παραδόσεις τοῦ λαοῦ πρὸς τὸ διήγημα και τὸ δρᾶμα. Ὅπως λοιπὸν δὲν ἀρκούμεθα εἰς τὰ πατροπαράδοτα μόνον παραμύθια, ἀλλ' ἔξιοῦμεν παρὰ τῶν διηγηματογράφων και δραματικῶν συγγραφέων νὰ λάβωσι τὰ ἦθη και τὰ ἔθιμα και τὰς παραδόσεις τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ και νὰ ζυμώσωσιν αὐτὰ μετὰ τὴν ἀτομικὴν αὐτῶν ἰδιοφυίαν δια νὰ παράγωσιν ἔργα ζωντανὰ και καλλιτέχνα, οὕτω πρέπει νὰ γίνηται και μετὰ τοὺς νεωτέρους ἑλληνας μελοποιούς. Πρέπει δηλοῦναι νὰ ἀρῶνται οὗτοι τὴν ἔμπνευσίν των ἀπὸ τῶν μουσικῶν τοῦ ἔθνους στοιχείων και δια τῶν πολυτίμων τούτων λιθαρίων νὰ ἀνεγείρωσι πρωτότυπον ὄντως και μεγαλοπρεπὲς μουσικὸν οἰκοδόμημα.

Περὶ τῆς μελοποιίας δὲ τῶν ἀρχαίων χορικῶν προκειμένου δέον πρωτίστη φροντίς νὰ καταβληθῇ παρὰ τῶν μελοποιῶν, ἵνα ἡ ἀπόδοσις τῶν ὑψηλῶν νοημάτων τῶν ἀρχαίων δραμάτων γίνῃ ὅσον ἐνεστι τελεία και πιστή. Ἡ μουσικὴ ἔννοια μετὰ τῆς ποιητικῆς ιδέας τόσον στενῶς νὰ συνδεθῶσι και εἰ δυνατόν νὰ συνταυτισθῶσιν, ὥστε ὁ ἀκροατὴς νὰ μὴ κάμῃ διάκρισιν τοῦ νεωτέρου μελοποιῦ. Νὰ νομίσῃ ὅτι αἱ μελωδίαι αὐτοῦ ἐξήλθον ἐκ τῶν σπλάγγων αὐτοῦ τοῦ ποιητοῦ τοῦ ἀρχαίου δραματος. Ἄλλὰ πῶς νὰ κατορθωθῇ τοιαύτη ἀρχαιοπρεπὴς μελοποιία, ἀφ' οὗ τὰ ἐκ τῆς ἀρχαιότητος διασωθέντα μέλη εἶνε, ὡς και ἀνωτέρω εἵπομεν, ὀλίγιστα σχετικῶς; Ἐδῶ ἀκριβῶς κεῖται ἡ μεγάλη ἀξία τῶν ἔθνικῶν ἡμῶν μελωδιῶν, τῶν τε ἐκκλησιαστικῶν δηλονότι και τῶν δημῶδων, αἱ ὁποῖαι δια τοῦ ἀρχαιοπρεποῦς τεχνικοῦ αὐτῶν πλούτου συνδέουσιν ἡμᾶς θαυμασίως μετὰ τῆς ἀρχαιότητος. Καὶ ρυθμικῶς και μελικῶς τὰ πολῦτιμα ταῦτα μουσικὰ κειμήλια ἔρχονται ἡμῖν ἐπίκουρα εἰς τὸ μέγα τῆς ἀρχαίας μελοποιίας ἔργον.

Ἄν ἐκ τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος δὲν διεσώθη-

σαν ἐπαρκεῖς μελωδίαι μετὰ τῶν μουσικῶν αὐτῶν σημείων διεσώθησαν ὁμως εὐτυχῶς πολῦτιμα και βαρυσήμαντα θεωρητικὰ συγγράμματα, οἷα εἶνε τὰ τοῦ Ἀριστοξένου, Εὐκλείδου, Νικομάχου τοῦ Πυθαγορικοῦ, Ἀλυπίου (ἐκ τῶν διασωθέντων μουσικῶν πινάκων τοῦ ὁποῖου κατωρθώθη και ἡ ἐριμνεῖα τῶν εἰς Ἀπόλλωνα ἀνακαλυφθέντων ὕμνων), Γανδεντίου τοῦ φιλοσόφου, Βακχείου τοῦ Γέροντος, Ἀριστείδου τοῦ Κοϊντιλιανοῦ, Πλουτάρχου και ἄλλων.

Τὰ θεωρητικὰ ταῦτα ἀποσπάσματα και σήμερον ἔτι ἔχουσι τοσαύτην σημασίαν και ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς νεωτέρας τέχνης, ὥστε ὁ Τιτὰν τῆς Γερμανικῆς μουσικῆς, ὁ μέγας και δαιμόνιος Ριχάρδος Βάγνερ ἠναγκάσθη νὰ εἴπῃ « ὅτι ἀδύνατον νὰ ἐμβαθύνῃ τις εἰς τὴν νεωτέραν τέχνην χωρὶς πρότερον ν' ἀναδράμῃ πρὸς τὴν τῶν Ἑλλήνων ἡ νεωτέρα ὡς ἀλυσσώδευτος κρικός ἔχει τὰς πηγὰς αὐτῆς ἐξ ἐκείνης.»

Καὶ ὁ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Λειψίας εὐδόκιμος καθηγητῆς κ. Oskar Paul, λόγον ποιούμενος πρὸ τινων ἐτῶν ἀπὸ τῆς πανεπιστημιακῆς ἑδρας περὶ τοῦ μαθήματος τῆς ἀρμονίας, ἔλεγε τάδε· « Ἄν μὴ διεσώζοντο, ἐκ τῆς ἀρχαιότητος τὰ ὀλίγα ἀποσπάσματα τῶν Ἑλλήνων μουσικῶν συγγραφέων, σήμερον δὲν θὰ ὑπῆρχεν εὐρωπαϊκὴ μουσικὴ διότι ἐν ἐκείνοις εὐρίσκονται τὰ σπέρματα τῆς θεωρητικῆς, φωνητικῆς και ὀργανικῆς μουσικῆς τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων...»

Κατὰ ταῦτα λοιπὸν ἂν θελήσῃ τις ἐπὶ τῶν πολυπληθῶν ἔθνικῶν ἐκκλησιαστικῶν και δημῶδων ἡμῶν μελωδιῶν νὰ ἐφαρμόσῃ τὰς περὶ μελοποιίας και ἄλλων μουσικῶν θεμάτων διδασκαλίαν και ὀδηγίαν τῶν ἀρχαίων συγγραφέων, οὐδεμία ἀμφιβολία, ὅτι πολλὰ αὐτῶν ἔχρηθαι θὰ ἀποκαλύψῃ. Ἡ κατανόησις δὲ τῶν συγγραφέων τούτων δια τῶν νεοελληνικῶν μελωδιῶν καθίσταται πλέον εὐχερεστέρα, παρὰ δι' οἰασδήποτε ἄλλης μουσικῆς. Τοῦτο οὐδὲν ἄλλο σημαίνει, ἢ ὅτι δια τῆς νέας ἑλληνικῆς μουσικῆς πρέπει νὰ ἀναζητήσωμεν τὴν ἀρχαίαν και δια τῶν ἀρχαιοπρεπῶν αὐτῆς τεχνικῶν στοιχείων νὰ ἐπιχειρήσωμεν πᾶσαν ἀρχαίαν μελοποιίαν.

(Ἀκολουθεῖ).

ΜΟΥΣΙΚΑ ΑΠΟΦΘΕΓΜΑΤΑ

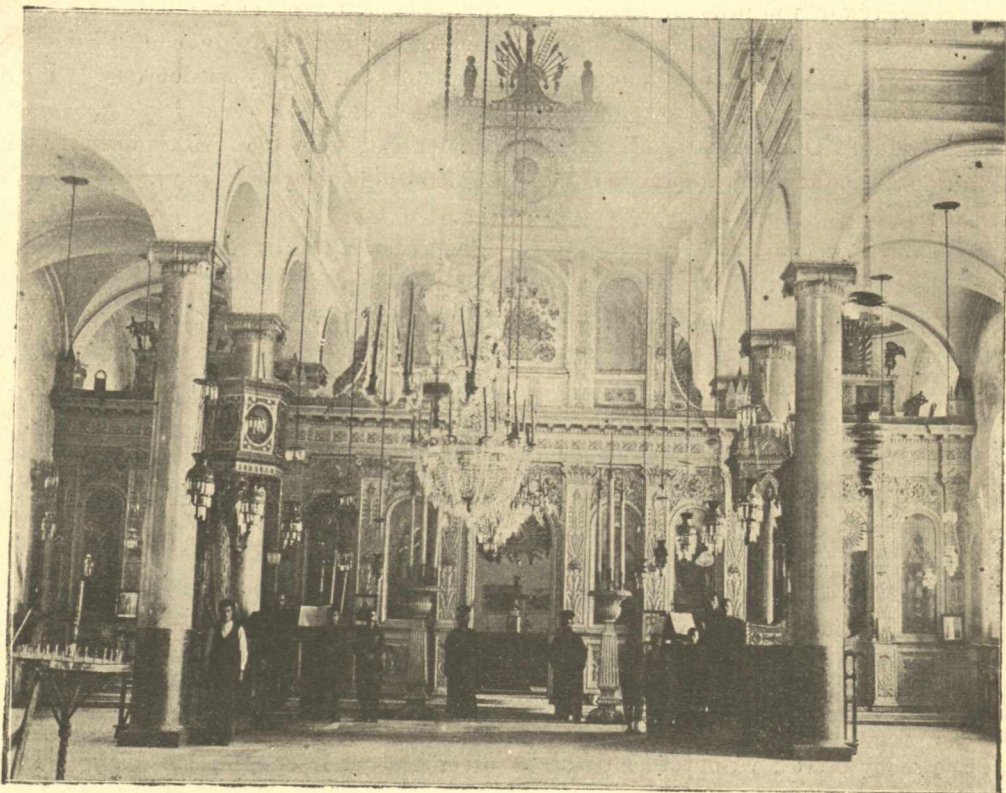
«Ὁ ἄνθρωπος πρέπει καθ' ἑκάστην νὰ ἀκούῃ γλυκὺ τι ἔσμα, νὰ ἀνγκινώσκῃ ὄρατὸν τι ποιήμα, νὰ βλέπῃ ἔξοχόν τινα εἰκόνα, και, εἰ δυνατόν, νὰ ἐκφράξῃ ὀρθῶς τινα, ἰδέαν. Ἄλλως, χάνει τὸ αἶσθημά τοῦ τελείου και τοῦ κελοῦ και τὴν πρὸς ταῦτα τάσιν.

Ἰ. Καῖτε.

Η ΕΟΡΤΗ ΤΩΝ ΑΥΛΩΝ ΕΝ ΒΙΘΥΝΙΑΙ

Εν 'Ορτάκιοι (Βιθυνίας) τῇ 4 Μαΐου 1912.

Ὑπείκοντες εἰς τὰς παρακελεύσεις τῆς περισπουδάστου «Μουσικῆς», συνιστώσης θερμῶς τὴν μελέτην καὶ τὴν περιουλλογὴν τῶν ἐγγωρίων μουσικῶν ὄργάνων (ἴδε Γ' Τεύχος ἐν σελ. 72), ἀποστέλλομεν αὐτῇ τὰς ὀλίγας ταύτας γραμμάς διὰ τὴν παλαιόθεν ἐπικρατοῦσαν παρ' ἡμῖν ἐορτὴν τῶν αὐλῶν, γνωμῆν τὴν Πέμπτην τῆς Ἀναλήψεως τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ. Ἡ ἐορτὴ αὕτη συνήθως περιορίζεται εἰς τὸν κύκλον τῶν παιδῶν, οἱ ὅτιοι ὡς ἐκ τούτου τὴν ἡμέραν τῆς Ἀναλήψεως θεωροῦσιν ὡς τὴν μεγίστην καὶ ἁδίστην δι' αὐτοὺς θρησκευτικὴν ἅμα καὶ μουσικὴν

Τὸ ἐσωτερικόν τοῦ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τιμωμένου κεντρικοῦ ναοῦ Ὁρτάκιοι Βιθυνίας.

ἄνδρικοι αὐλοὶ πρὸς χρῆσιν τῶν εἰδικῶν σὺλητῶν, τῶν ποιμένων ἢ καὶ τῶν μεγαλειτέρας ἡλικίας παιδῶν. Οἱ ἄνδρικοὶ οὗτοι αὐλοὶ, ἔχοντες παχὺ καὶ στρογγύλον προστόμιον, ὀνομάζονται ἐπιτοπίως *χαβάλ*, κατὰ παραφθορὰν ἴσως καὶ ἀναγραμματισμὸν τῆς λέξεως *αὐλός*. Οἱ παιδικοὶ ὄμιλοι ἀγοράζοντες τοὺς αὐλοὺς τῶν ἐπιστρέφουσιν οἴκαδε. Περὶ τὴν ἐσπέραν δὲ ὅλη ἡ χώρα ἀντηχεῖ ἀπὸ τοῦ μελωδικοῦ αὐτῶν ἤχου, οὕτως ὥστε ξένος τις πρῶτην φορὰν ἐρχόμενος ἐνταῦθα νὰ νομίσῃ ὅτι ἐν ἐκάστη αὐτῆς συνοικίᾳ τελεῖται καὶ μίᾳ *παιδικῇ συναυλίᾳ*. Καὶ ἐν ἄλλαις ἐπίσης ἡμέραις οἱ παιδικοὶ οὗτοι ὄμιλοι, ἐστεφανωμένοι διὰ φυσικῶν ἀνθέων, ἀπλήστως παίζουσιν ἢ ἀπὸ κοινοῦ ἢ καὶ ἀνά εἷ; τοὺς αὐλοὺς αὐτῶν. Σημειωτέον δ' ὅτι οἱ κατὰ τὴν ἐορτὴν τῆς Ἀναλήψεως ἀγοραζόμενοι αὐλοὶ κοινῶς

ἐορτῆν. Ὁρθρὸν βαθέως ἐνδύόμενοι τὰς ἐορτασίμους αὐτῶν ἐνδυμασίας προσέρχονται ἐγκαίρως ἐν τῇ μεγαλοπρεπεῖ ἡμῶν ἐκκλησίᾳ, ὃν οἱ καλλιφωνότεροι καὶ ὡς *κανονάχαι* περικοσμοῦσι τοὺς ἐκκλησιαστικὸς χοροὺς.

Μετὰ τὴν θεϊάν λειτουργίαν, ἐφοδιαζόμενοι καὶ διὰ χρηματικῶν δώρων τῶν γονέων αὐτῶν, ἢ καὶ τὰς ἐτησίας αὐτῶν οἰκονομίᾳς διαθέτοντες, καθ' ὁμίλους μεταβαίνουν εἰς τὴν πλησιόχωρον κωμόπολιν *Κεῦβε*, ὅπου γίνεται τακτικῶς μεγάλη ἐμπορικὴ ἀγορά. Ἐν τῇ ἐμπορικῇ αὐτῇ ἀγορᾷ τῆς *Κεῦβης* ὑπάρχει ἀποκλειστικῶς διὰ τὴν ἡμέραν ταύτην καὶ τμημα ἀγορὰς *αὐλοποιῶν* καὶ *αὐλοπωλῶν*. Οἱ παιδικοὶ λοιπὸν ὄμιλοι πολιορκοῦντες τὸ τμημα τοῦτο, ἀγοράζουσι μετὰ δοκιμασίαν τοὺς αὐλοὺς τῆς ἀρεσκείας τῶν. Σημειωτέον δ' ὅτι ἐν τῇ ἀγορᾷ ταύτῃ πλεονάζουσιν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, οἱ *παιδικοὶ αὐλοὶ*, ἐγχορῆς *ντουλλοῦ* ὀνομαζόμενοι. Ὑπάρχουσιν ὁμοῦ καὶ ἀν-

θεωροῦνται ὡς *ιεροί*, διότι μετὰ τὴν θεϊάν λειτουργίαν καὶ ἐν τακτῇ ὑπὸ τῆς παραδόσεως ἡμέρᾳ γίνεται ἡ ἀγορὰ αὐτῶν. Ὁ ἄνευ ἐκκλησιασματος μεταβαίνων εἰς τὴν ἀγορὰν θεωρεῖται τοῦτ' αὐτὸ ὡς ἀσεβῶν πρὸς τὴν ἱερὰν μουσικὴν παράδοσιν. Ὁ πρὸς τὴν θρησκείαν συνδυασμὸς καὶ ἡ θρησκευτικὴ ἐν γένει ἀντίληψις τῆς ἐορτῆς ταύτης παρέχει ἡμῖν τὸ ἐνδόξιμον νὰ εἰκάσωμεν περὶ τῆς πρώτης ἀρχῆς καὶ γενέσεως αὐτῆς. Ἡ ἑλληνικὴ δὲ μυθολογία εὐτυχῶς ἀρκούντως ικανοποιεῖ τὰς εἰκασίας ἡμῶν. Ἡ *Κεῦβε*, ἐν ἣ γίνεται ἡ ἀγορὰ τῶν αὐλῶν, τὸ ἀρχαῖον *Κύβα* ὀνομαζομένη, κοινῶς λέγεται ὅτι ὀνομάσθη οὕτω ἀπὸ τὴν Κυβέλην, ἢ ὅποια ἐτύγχανεν ἰδιαιτέρας λατρείας ἐν τῇ

1. Μία τῶν οὕτω πρὸς αὐλὸν ἀγομένων προσφιλῶν μελωδικῶν εἶνε καὶ τὸ ἐν τῇ Β' τεύχει τῆς «Μουσικῆς» (σελ. 50) δημοσιευθὲν «Ὁργανικὸν μέλος τοῦ ἀποχωρισμοῦ».

συνορευούσῃ τῇ Βιθυνίᾳ *Φρυγίᾳ*. τῇ κατ' ἐξοχὴν πατριδί τῶν *φρυγικῶν αὐλῶν* τῆς ἀρχαιότητος. Αἱ πρὸς τιμὴν τῆς Κυβέλης ἐορταὶ ἐκαλοῦντο *Μεγαλήσια*, διότι ἐτελοῦντο πρὸς τιμὴν τῆς *Μεγάλης Θεᾶς*, οἱ ἱερεῖς δὲ *Γάλλοι*, ἐκ τοῦ Γάλλου ποταμοῦ τῆς Φρυγίας. Κατὰ τὴν αὐτὴν Μυθολογίαν ἡ *πυεκη* καὶ ἡ *ἐλάτη* ἦσαν τὰ εἰς τὴν Θεᾶν ἀφιερωμένα ἱερὰ δένδρα, ἢ μὲν, διότι ἐκ τοῦ ξύλου τούτου οἱ ἱερεῖς αὐτῆς κατεσκευάζον τοὺς *ιεροὺς αὐλοὺς*, ἢ δὲ πρὸς ἀνάμνησιν τοῦ Ἄττιος, ὃν αὐτὴ εἰς τὸ δένδρον τοῦτο μετεμόρφωσεν. Ὁ Ἄττιος, νέος καὶ ὠραῖος τῆς Φρυγίας ποιμὴν, ἦτο ἱερεὺς τῆς Κυβέλης, ὃν ἡ Θεὰ αὕτη ἠγάπησεν ἔμμανως. Ἄλλ' οὕτως ἀντ' αὐτῆς προετίμησε τὴν νύμφην *Σαγγαρίδαν*, θυγατέρα τοῦ καὶ διὰ τῆς Βιθυνίας

Ὁμίλος ἐστεφανωμένων αὐλητῶν παιδῶν ἐν Ὁρτάκιοι.

διερχομένου ποταμοῦ Σαγγαρίου. Πᾶσι αἱ σχετικαὶ αὐταὶ πληροφοριαὶ δὲν ἀποδεικνύουσιν, ὅτι πρόκειται περὶ λειψάνων ἀρχαίας θρησκευτικῆς καὶ μουσικῆς ἐορτῆς; Ἡ Κυβέλη εἶχεν, ὡς γνωστόν, καὶ ἐξ παρθένους, αἱ ὅποια ἐκαλοῦντο *Ἑστιάδες* καὶ ἦσαν ἐντεταλμένα νὰ διατηρῶσι τὸ ἱερὸν τῆς θεᾶς πῦρ. Αἱ παιδικαὶ λοιπὸν ψυχαὶ τῆς ἡμετέρας πολίχνης, δὲν εἶνε ἄξια ἰδιαιτέρου ἐπαίνου καὶ θαυμασμοῦ, διότι διὰ τῆς παιδικῆς τῶν αὐλῶν ἐορτῆς, ὡππερ νεώτεροι τινες ἐστιάδες, περισώζουσι τὸ ἱερὸν καὶ ἄσβεστον πῦρ τῶν προγονικῶν μουσικῶν παραδόσεων;

ΒΙΘΥΝΙΚΗ ΜΟΥΣΑ

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΦΑΝΑΡΙΟΥ

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῶν ληξασῶν ἤδη ἐξετάσεων τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς Σχολῆς παραθέτομεν κατωτέρω ἀποσπάσματά τινα ἐκ τῆς λογοδοσίας τῶν κατὰ τὸ σχολικὸν ἔτος 1907—08 πεπραγμένων, συνταχθεῖσας καὶ ἀπαγγελθεῖσας τὴν 14 Μαΐου 1908, ἡμέραν τῶν προφορικῶν ἐξετάσεων, ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου διευθυντοῦ. Αἱ ὑποδεικνύμεναι ἐλλείψεις τῆς Μουσικῆς Σχολῆς δυστυχῶς ἐξακολουθοῦσι καὶ νῦν εἶ, ἐν χειροῖν μάλιστα βαθμῶν.

Παναγιώτατε Δέσποτα,
Φιλόμουσον ἀκροατήριον.

Α'

Δικαίως οὐ μόνον ἡμῶν τῶν παρεστώτων, ἀλλὰ καὶ συμπάσης τῆς ἑλληνικῆς Ὀρθοδοξίας τὰ ὄμματα στρέφονται ἐκάστοτε ἐπὶ τῆς λειτουργίας τῆς καθ'

ἡμᾶς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς Σχολῆς, ἐν ἣ διδάσκεται ἡ θεία καὶ ἱερὰ ἡμῶν ἐκκλησιαστικὴ μουσική. Διὰ τοῦ ἱεροῦ τούτου τῆς πατρῴας εὐσεβείας κειμηλίου δὲν ἀναπέμπομεν μόνον ὕμνους καὶ δεήσεις τῷ Παναγᾷ Θεῷ, δὲν γεραίρομεν μόνον τῆς ἱερᾶς ἡμῶν πίστεως τοὺς πρωταθλητὰς καὶ μάρτυρας, ἀλλὰ ἐπικοινωνοῦμεν καὶ πρὸς ἐνδόξους προγόνους τῆς τε θύραθεν σοφίας καὶ τῆς μετὰ Χριστὸν εὐσεβείας. Ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἄρα μουσική, ὡς θρησκευτικὸν ἅμα καὶ ἔθνικόν κειμήλιον, δὲν ἐνδιαφέρει μόνον τοὺς ἱεροψάλτας, ἢ τοὺς περὶ τὴν πάτριον μουσικὴν εἰδικῶς ἀσχολουμένους, ἀλλὰ καὶ σὺμπαντα τὸν ὀρθόδοξον ἑλληνικὸν κόσμον, ὁ ὁποῖος ὑπὲρ τῶν πατρίων αὐτοῦ ἀγαθῶν ὑφίσταται, κατὰ τοὺς νῦν μάλιστα χρόνους, τὰ πάνδεινα. Τὸ γενικὸν ἄρα ἐνδιαφέρον, τὸ πανελλήνιον, οὕτως εἰπεῖν, ὑπὲρ τῆς ἱερᾶς ἡμῶν μουσικῆς φρόνημα πληροέστατα ἐξηγεῖται καὶ δικαιολογεῖται, καθόσον πάντες ὁμοφώνως συναισθάνονται τὰς πρὸς τοὺς εὐσεβεῖς προγόνους ὑποχρεώσεις, ὡς καὶ τὴν ἐπιτακτικὴν τῆς μετ' αὐτῶν ἐπικοινωνίας ἀνάγκην.

Εἶνε ἀληθές ὅτι χρόνοι δίσεκτοι ὅπως ἐπὶ τῆς γλώσσης οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς μουσικῆς ἡμῶν ἐπέφερον κακώσεις καὶ τραύματα. Ἡ ἵδρυσις δὲ μουσικῶν σχολῶν δικαίως ἐπιζητεῖται παρὰ τῶν θαυμαστῶν τῶν πατρίων κειμηλίων, διότι ἡ θεραπεία τῶν πολυχρονίων τῆς μουσικῆς ἡμῶν δεινοπαθημάτων, ὡς καὶ ἡ ἀναστήλωσις τῆς καταπεσοῦσης ἰσχύος τῆς τε θεωρίας καὶ πράξεως, μόνον διὰ τῆς συστηματικῆς εἰδικῶν μουσικῶν σχολῶν λειτουργίας εἶνε δυνατόν νὰ ἐπιτευχθῇ.

Καὶ ἐγὼ αὐτὸς ὑπὸ τῶν αὐτῶν συνεχόμενος ἰδεῶν ἀπὸ τοῦ βήματος τοῦ παρ' ἡμῖν γεραροῦ «Ἑλλην. Φιλόλ. Συλλόγου» κατὰ τὸ ἔτος 1895 καὶ 1896 ἐν τινι περὶ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς μουσικῆς διαλέξει μου περὶ μουσικῆς σχολῆς αὐτολεξεῖ ἐλεγον τάδε:

«Ἐνῶ παρ' ὅλων ἡμῶν ἀνομολογεῖται ἡ ἀνάγκη καὶ ἡ ὠφέλεια τῆς μουσικῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἐν ᾧ ἅταται αἱ θρησκευτικαὶ ἡμῶν ἐορταὶ, πανηγύρεις κτλ. διὰ μουσικῆς τελοῦνται, δὲν κατενοήθη εἰσέτι δυστυχῶς παρὰ τῶν ἀρμοδιῶν ἢ ἐπέιγουσα ἀνάγκη τῆς ἰδρύσεως ἐν τῷ κέντρῳ τῆς Ὀρθοδοξίας μίᾳ καὶ μόνῃ τοῦλάχιστον ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς σχολῆς, δι' ἣς ἐπὶ τέλος νὰ τεθῇ καὶ ἐν ὀριστικῶν τέρμα εἰς τοὺς ἄμαθεῖς ἐκείνους καὶ αὐτοδιδάκτους, δι' ὃν ὁσημέραι αἱ γεραραὶ ἐκκλησιαστικαὶ μελωδία βαίνουσιν εἰς τὴν φθορὰν καὶ τὴν κατάπτωσιν αὐτῶν.

Ἡ ἐλλείψις μουσικῆς σχολῆς ὑπὸ καθαρῶς μουσικῆν ἔποψιν ἐξεταζομένη ἀναντιρρήτως εἶνε ζημία μεγάλη. Ἀλλὰ καὶ ὑπὸ ἔποψιν θρησκευτικῆν, ὑπὸ ἔποψιν κοινωνικῆν ἢ ζημία καθίσταται εἶτι μεγαλειτέρα».

Τοιαῦτά τινα ἐλέγομεν τῷ 1895 ἀπὸ τοῦ βήματος τοῦ «Ἑλλην. Φιλ. Συλλόγου», ὅτε τύχη ἀγαθῆ! Τὴν 6 Φεβρουαρίου τοῦ 1899 διὰ τῶν εὐχῶν καὶ εὐλο-

γιών τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας, διὰ τῶν προτροπῶν τοῦ πατριαρχεύοντος τότε μουσικολογιστάτου Πατριαρχοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Ε' καὶ διὰ τῆς εὐγενοῦς πρωτοβουλίας τοῦ μακαρία τῆ λήξει «Ἐκκλησιαστικοῦ Μουσικοῦ Συλλόγου» ἐγένετο ἡ πρώτη ἔναρξις τῆς παρὰ πάντων ἐπικροτηθείσης ἰδρύσεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς ταύτης μουσικῆς Σχολῆς¹.

Ἡδὴ νῦν ἡ ἐπὶ χρῆσταις ἐλπίσιν ἰδρυθεῖσα Μουσικὴ Σχολή, αἰσίως διανύσασα τὸ ἔννατον αὐτῆς σχολικὸν ἔτος, ἐκάλεσεν ἡμᾶς σήμερον καὶ εἰς τὰς προφορικὰς ἐξετάσεις τῶν νεαρῶν αὐτῆς τροφίμων.

Εὐμενεῖ ψήφῳ τῶν νομίμων ἀρχῶν τοῦ Σ. Προεδρείου τοῦ «Ἐκκλησιαστικοῦ Μουσικοῦ Συλλόγου» κληθεὶς καὶ ἐγὼ ν' ἀποτελέσω μέρος τοῦ διδάσκοντος προσωπικοῦ τῆς Σχολῆς ταύτης προσέρομαι, εἰς εὐμενῆ ἐπίσης τῶν συναδέλφων ψήφον ὑπέικων, ὅπως παράσχῳ τὴν γενικὴν τῶν κατὰ τὸ διαρρεῦσαν σχολικὸν ἔτος πεπραγμένων ἔκθεσιν.

(Παρέχονται αἱ οὐκ αἰσθητικὴ πληροφορία τῆς ἡλικίας, τῆς παιρῶδος, τῶν διδασκτῶν καὶ τοῦ ἐπαγγέλματος τῶν 137 μαθητῶν τῆς Σχολῆς, ὧν οἱ πλείστοι μαθηταὶ τῆς Μεγ. τοῦ Γένους Σχολῆς).

Τὸ παρατηρούμενον δ' ὅτι ἡ πλειονοψηφία τῶν μαθητῶν ἀνήκει εἰς τὴν σπουδάζουσαν νεολαίαν καὶ μάλιστα εἰς τὴν μαθητικὴν φάλαγγα τῆς Μ. τοῦ Γ. Σχολῆς πρέπει εὐαρέστως καὶ παρηγόρως ν' ἀκουσθῆ. Διότι διὰ νὰ μεταχειρισθῆ τις καλῶς τὴν μουσικὴν καὶ νὰ δρέψῃ ἐν καιρῷ τῷ δέοντι τοὺς εὐχύμους αὐτῆς καρπούς, πρέπει ν' ἀναπληρώσῃ αὐτὴν ἐπιμελῶς καὶ διὰ τῶν ἄλλων μαθημάτων. Παρ' ἐκείνῳ τῷ ἀτόμῳ καὶ παρ' ἐκείνοις τοῖς ἔθνεσιν ἢ μουσικὴ παιδεία ἀριετιώτερα καὶ καρποφορώτερα ἀποβαίνει, παρ' οἷς ἐκ παραλλήλου καὶ ἐν πλήρει ἀρμονίᾳ βαίνει αὕτη πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ὑψίστων τοῦ νοῦς λειτουργιῶν. Διὸ

λίαν ὀρθῶς καὶ ὁ Πλούταρχος ἐν τῷ περὶ μουσικῆς θαυμασίῳ αὐτοῦ λόγῳ ἀποφαίνεται, ὅτι ἂν τις τὸν παιδευτικὸν τῆς μουσικῆς τρόπον ἐκπονήσῃς τύχῃ τῆς προσηκούσης ἐπιμελείας κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν, ὁ τοιοῦτος τὸ μὲν καλὸν θέλει ἐπαινέσει καὶ ἀποδεχθῆ, θὰ ψέξῃ δὲ τὸ ἐναντίον ἐν τε τοῖς ἄλλοις καὶ ἐν τοῖς ἀφορῶσι τὴν μουσικὴν, θὰ εἶνε δὲ καθαρὸς πάσης ἀγενοῦς πράξεως. Διὰ μουσικῆς ὁ τοιοῦτος τὴν μεγίστην ὠφέλειαν καρπώσάμενος, θὰ γίνῃ μέγα ὠφελος καὶ ἑαυτῷ καὶ τῇ πόλει, μὴ χρώμενος μήτε ἔργῳ μήτε λόγῳ ἀναρμόστῳ, σώζων πάντοτε καὶ πανταχοῦ τὸ πρέπον καὶ σῶφρον καὶ κόσμιον.

Τῇ τοιαύτῃ ἀρχῇ στοιχῶν καὶ ἐγὼ δὲν διστάζω νὰ προτείνω τοῖς ἀρμοδίοις, ὅπως ἐν τῇ Μουσικῇ Σχολῇ δέχωνται μαθητὰς, διακούσαντας τοῦλάχιστον τὰ τοῦ Σχολαρχείου μαθήματα. Ἐάν δ' ἐτύγχανον οὗτοι καὶ μαθηταὶ Γυμνασίων θὰ ἦτο μέγα εὐτύχημα διὰ τὴν ἱερὰν ἡμῶν τέχνην, ἡ ὁποία θὰ εὑρίσκειν οὕτω τοὺς ἀξιόους αὐτῆς ἐν τῷ μέλλοντι ὑπερασπιστὰς καὶ προβιβαστὰς.....

Ἡ ἡλικία τῶν ἐγγραφέντων μαθητῶν ὑπῆρξε λίαν δυσανάλογος, καθόσον ἐκυμαίνετο ἀπὸ τοῦ 12—32 ἔτους. Ἡ δυσαναλογία αὕτη τῶν ἡλικιῶν ἢ ἐμφαινομένη ἐν ἐκάστη τάξει, οὔτε ἀπὸ διδακτικῆς, ἀλλ' οὔτε καὶ ἀπὸ παιδαγωγικῆς ἀπόψεως εἶνε βεβαίως εὐχάριστος, ἀλλ' ἢ διόρθωσις αὐτοῦ ὑπερβαίνει τὴν δικαιοδοσίαν τῶν διδασκόντων. Ἀτομικὴν ἀπλῶς ἐκφράζων γνώμην παρατηρῶ, ὅτι μαθηταὶ κατώτεροι τῶν 15 καὶ 16 ἐτῶν δὲν πρέπει νὰ γίνωνται δεκτοὶ διὰ τοὺς ἐπομένους λόγους: Διότι οἱ μικροτέρας ἡλικίας μαθηταὶ, ἔνεκα τοῦ ἀπλάστου τῆς φωνῆς αὐτῶν, καθὸ παιδικῆς, ἀδυνατοῦσι νὰ φθάσωσιν εἰς τὰ δυνατὰ ὄρια τῆς ἀνθρωπίνης φωνῆς. Γνωστὸν δ' ὅτι ἡ παιδικὴ φωνὴ μετατρέπεται εἰς ἐφηβικὴν μόλις ἀπὸ τοῦ 15ου ἔτους. Διότι μαθηταὶ 12 καὶ 13 ἐτῶν ἀδυνατοῦσιν ὡς δεῖ ν' ἀντιληφθῶσι τὴν εὐρύτεραν τῆς μουσικῆς θεωρίας καὶ πράξεως διδασκαλίαν· διότι καὶ κοινωνικῶς θὰ ἦτο ἄτοπον, ἂν δωδεκαετῆς παῖς, ἐγγραφόμενος ἐν τῇ Σχολῇ καὶ μετὰ τετραετῆ φοίτησιν λαμβάνων τὸ οἰκεῖον τοῦ ἱεροψάλτου ἢ μουσικοδιδασκάλου δίπλωμα, ἐξήσκει τὸ ἐπάγγελμα αὐτοῦ.

Διὰ τῶν παρατηρήσεών μου τούτων δὲν πιστεύω νὰ νομιμῶ ὅτι κηρύσομαι ὑπὲρ τοῦ ἀποκλεισμοῦ τῆς μουσικῆς διδασκαλίας εἰς μαθητὰς κατωτέρας ἡλικίας τῶν 12 ἐτῶν. Ὅχι. Φρονῶ μάλιστα ἀδιστακτικῶς, ὅτι ἡ μουσικὴ, ὡς ἀριστον παιδαγωγικὸν μάθημα, δύναται ν' ἀρχῆται καὶ ἀπὸ τῆς νηπιακῆς ἔτι ἡλικίας. Ἄλλ' ἢ Ἐκκλ. Μουσικὴ Σχολὴ εἶνε

1. Ὁ ἐκ τῶν ἐφόρων τότε τῆς Σχολῆς καὶ ἐκ τῶν λίαν δραστηρίων αὐτῆς πραχόντων κ. Γ. Παπαδόπουλος ἐν τῇ λογοδοσίᾳ αὐτοῦ τῆς 28 Μαΐου 1900 διατυπῶν τοὺς πόθους τῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου γράφει ταῦτα: «Ὁ ἡμέτερος Σύλλογος ἄρα τῇ ἰδρύσει αὐτοῦ κατεῖχεν τὴν ἐπιτακτικὴν ἀνάγκην τῆς συστάσεως τῆς Μουσικῆς Σχολῆς πρὸς συστηματικὴν διδασκαλίαν τῆς κατ' ἡμᾶς ἱερᾶς μουσικῆς καὶ πρὸς μὲν ὁμοίως δοκίμων ἱεροψάλτων καὶ μουσικοδιδασκάλων, ἀμέσως ἐψηφίσαντο τὴν σύστασιν τοῦ μουσικοῦ τούτου φυτωρίου, δι' οὗ εὐελπιστοί, ὅτι σὺν τῷ χρόνῳ οἱ ἱεροὶ νχοὶ κοσμοῦμεν: ὑπὸ ἐμπειρῶν ἱεροψάλτων ἀναλήφονται τὴν πάλαι εὐπρέπειαν αὐτῶν καὶ αἱ μεμψιμοιρίαι καὶ αἱ ἱεραμίαι τῶν ἐκκλησιαστικῶν κατὰ τῆς μουσικῆς ἡμῶν παύσονται. Προσέτι εὐελπιστεῖ ὁ Σύλλογος, ὅτι ἡ Σχολὴ αὕτη ἀποτελέσει, θεῶδ συναρμωμένον, οὐχὶ ἀπλῶς σταθμὸν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ ἡμετέρου Σωματείου, ἀλλ' ἰδίᾳ ἀφετηρίας πολυσημάντου δράσεως ἐπὶ τῆς κλλιεργείας καὶ διαδόσεως τῆς ἱερᾶς ἡμῶν μουσικῆς» (Ἰδέ «Ἐκκλησιαστικῆς Ἀληθείας» παράρτημα τοῦ 1900, Τεύχος Β').

εἰδικὸν καθίδρυμα, προορισμὸν ἔχον τὴν μὲν ὁμοίως ἱεροψάλτων καὶ μουσικοδιδασκάλων. Ἐπομένως ἄλλη ἢ μέθοδος καὶ αἱ γνώσεις τῆς ἐν αὐτῇ παρεχομένης διδασκαλίας καὶ ἄλλη ἢ τῶν λοιπῶν παιδευτηρίων, ὅπου ἡ μουσικὴ διδάσκειται ὡς μάθημα παιδαγωγικόν. Ὅθεν εὐελπιστοῦμεν, ὅτι οἱ ἀρμόδιοι θὰ θεσπίσωσι τὰ δέοντα πρὸς πρόληψιν καὶ τῆς ἀνωμαλίας ταύτης.

(Ἔπεται συνέχεια).

ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΡΟΣΟΝΤΩΝ ΤΟΥ ΚΑΛΟΥ ΨΑΛΤΟΥ

ΥΠΟ

ΜΑΝΟΥΗΛ ΔΟΥΚΑ ΤΟΥ ΧΡΥΣΑΦΗ

ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΟΥ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΟΦΙΑΣ

Ὁ Μανουὴλ Δούκας ὁ Χρυσάφης, οὗ τὸ θαυμάσιον μουσοῦργημα «Ὁ Θεὸς ἠλθοσαν ἔθνη» ἐδημοσιεύσαμεν ἐν τῷ προηγουμένῳ τεύχει (59ον ἔσμη), ἦτο Λαμπαδάριος (ἱεροψάλτης βαθμοῦχος) τῆς Ἁγίας Σοφίας κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Ἀλώσεως. Ἐκτὸς τῶν πολλῶν αὐτοῦ μουσοῦργημάτων συνέγραψε καὶ θεωρητικὰς πραγματείας, ἐν αἷς καὶ τὸ κάτωθι δημοσιεύομενον Προοίμιον. Ἡ πραγματεία αὕτη εὐρίσκεται ἐν τῷ ὑπ' ἀριθμ. 1120 χειρογράφῳ τῆς Βιβλιοθήκης τῆς ἐν Ἀγίῳ Ὁρει Ἱερᾶς Μονῆς τῶν Ἰβήφων καὶ φέρει χρονολογίαν Ἰουλίον τοῦ 1459. Κατὰ τὸν Μανουὴλ Χρυσάφην προσόντα τοῦ τότε καλοῦ ἱεροψάλτου ἔθεωροῦντο 1) ἢ ἐπιστημονικὴ συναρμογὴ τῶν μουσικῶν σημάδιων πρὸς ἀποτελεῖν ἀρμονικοῦ μέλους· 2) τὸ χωρὶς βιβλίον γράφειν ἀσφαλῶς μέλη· 3) τὸ ἀμελετήτως ψάλλειν μαθήματα ἀπταίστως· 4) τὸ ἀντιγράφειν ἀμέσως τὰ ὑπ' ἄλλων ψαλλόμενα καὶ ψάλλειν ὁμοίως μ' ἐκείνων· 5) τὸ μελοῦργεῖν ἀφ' ἑαυτοῦ πᾶν νέον ποίημα· καὶ 6) τὸ τεχνικῶς κρίνειν πᾶν μουσοῦργημα εἴτε γραπτῶς εἴτε καὶ διὰ φωνῆς ἠδόμενον.

Τὸ ἀπόσπασμα τοῦτο δημοσιεύομεν ἵνα ἴδωσιν οἱ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἡμῶν μουσικὴν καὶ ἐν μουσικαῖς ἔτι σχολαῖς πρακτικῶς καὶ μηχανικῶς ἀνεχόμενοι νὰ διδάσκηται δι' ὁποίων τεχνικῶν προσόντων ἦσαν ἐφοδιασμένοι ἄλλοτε οἱ τὸ ἱερὸν τοῦ ψάλτου ἐπάγγελμα ἐξασκούντες.

«Περὶ τῶν ἐνθεωρουμένων τῇ ψαλτικῇ τέχνῃ καὶ περὶ ὧν φρονοῦσι κακῶς τινες περὶ αὐτῶν».

Ἐμοὶ μὲν πολλάκις κατὰ νοῦν ἐπῆλθε περὶ τῶν τῆς ψαλτικῆς τέχνης θέσεών τε καὶ φθορῶν καὶ τῆς ὁδοῦ ταύτης καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐνθεωρουμένων αὐτῇ συγγράψασθαί τινα οἶονεὶ ὑπόμνησιν καὶ ἀπλῶς ὑφήγησιν πάντων, εἰς ὠφέλειαν μὲν τῶν τοιούτοις μελλόντων λόγοις προσέχειν, ἀποτροπὴν δὲ τῶν ἄλλων πῶς φρονούντων περὶ αὐτῶν, οἱ φιλοτιμούμενοι ἐπὶ τῷ ψάλλειν εἰδέναι καὶ

ἐπιστήμονες εἶναι τῆς ψαλτικῆς, οὗτ' αὐτοὶ ἴσασιν ἐφ' οἷς φιλοτιμοῦνται καὶ προσδιαφθεῖρουν εἴτις αὐτοῖς ὡς εἰδόσιν ἐθέλει προσέχειν, διὰ τὸ μὴ μετ' ἐπιστήμης ἀκριβοῦς τε καὶ ἀπταίστου τὴν τοιαύτην μετέρχεσθαι τέχνην....

Ἡ τοίνυν ψαλτικὴ ἐπιστήμη οὐ συνίσταται μόνον ἀπὸ παραλλαγῆς, ὡς τῶν νῦν τινες οἶονται, ἀλλὰ καὶ διὰ ἄλλων πολλῶν τρόπων, οὗς αὐτίκα λέξω διὰ βραχέων· τὸ γὰρ τῆς παραλλαγῆς χρῆμα κατὰ τὴν ψαλτικὴν τὸ εὐτελέστερόν τε τῶν ἐν αὐτῇ πάντων καὶ εὐκολώτατον κἂν εἴποι τις ὡς μέλος ἐποίησα καὶ κατὰ τὰς φωνὰς ἐστὶν ἀνευθεῖς οὐδεμίᾳ ἀπούσης, ἣν περ ἔδει παρῆναι καὶ τὸ ὄρθον εἶναι καὶ ὑγιᾶς ὄντως ἀπὸ παραλλαγῆς ἔχει ὥστε μὴ χρειᾶν εἶναι μηδεμίαν ἄλλην ἐν αὐτῷ ζητεῖν τελειότητα, κακῶς φρονεῖν τε καὶ λέγειν ἠγητέον τὸν τοιοῦτον καὶ ἔξω τοῦ τῆς ἐπιστήμης ὄρθου λόγου· διατίθεται γὰρ φραύλως περὶ αὐτὴν καὶ ἄπερ οὐκ οἶδε ταῦτα λαλεῖ ὑπ' ἀμαθείας καὶ τοῦ μὴ θέλειν δοκεῖν καταμαθεῖν τὴν ἀλήθειαν δι' ἀμέλειαν ἴσως καὶ τὸ ὑπερήφανος εἶναι καὶ τις τῶν κενοδόξων ἔχει ἀνεπιγνώστως, ἔν' οὕτως εἴπω, καὶ ἀνεπιστημόνως τὸ κατὰ τὸ ψάλλειν ἐνεργεῖν καὶ λόγου παντὸς ἐκτός, μελωδῶν ὡς τῶν ἰδιωτῶν τις, ἐπόμενος τῇ τοῦ μέλους ἀλόγως ἠχοῖ. Ἐπεὶ εἰ ὅπερ ὁ τοιοῦτος ὑπ' ἀμαθείας ἴσως ἐρεῖ τὸ ὄρθον εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ, οὐδεμία ἦν ἂν χρειᾶ οὐδ' ἀνάγκη τοῦ τὸν μὲν Γλυκὺν Ἰωάννην πεποιηκέναι τὰς μεθόδους τῶν κατὰ τὴν ψαλτικὴν θέσεων, τὸν δὲ Μαῖστορα Ἰωάννην μετ' αὐτὸν τὴν ἑτέραν μέθοδον καὶ τὰ σημάδια ψαλτά· εἶτα μετ' αὐτὸν πάλιν τὸν Κορώνην τὰς ἑτέρας δύο μεθόδους τῶν κρατημάτων καὶ τὴν ἑτέραν τῶν στιχηρῶν· ἔδει γὰρ καὶ τούτου λοιπὸν καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας ἀρκεῖσθαι ταῖς παραλλαγαῖς μόναις καὶ μηδὲν τι περαιτέρω πολυπραγμονεῖν μηδὲ περιεργάζεσθαι μήτε περὶ θέσεων, μηθ' ὁδοῦ μήτ' ἄλλης ἡστινοσοῦν ιδέας τεχνικῆς. Γίνωσκε γὰρ ὅτι τὰς προειρημένας τῶν θέσεων μεθόδους οὐκ ἐποίησαν οἱ τοιοῦτοι διὰ τὸ ψάλλειν ταύτας ὡς μαθήματα, ἀλλ' ὥσπερ ὄρον τινὰ συντεθέντες καὶ νομοθετοῦντες ἐκείνοι δηλοῖ εἰσι μὴ ἀρκούμενοι κατὰ τὴν ψαλτικὴν μόναις ταῖς λεγομέναις παραλλαγαῖς, μηδὲ τοὺς ὑστέρους ἡμᾶς ἀρκεῖσθαι βουλόμενοι καὶ διὰ τοῦτο ποιούντες ἄπερ φθάσαντες εἰρήκαμεν, ἵνα πρὸς αὐτὰ βλέποντες οἱ μετ' αὐτοὺς ὡς πρὸς τι παράδειγμα, αὐτοῖ τε μὴ ἔχοιεν ὑπερβαίνειν τοὺς τοιούτους ὄρους τε καὶ κανόνας καὶ τοῖς λοιποῖς ἅπασιν, ὅσοι δὴ καὶ βούλονται κατὰ τὸ ψάλλειν ἐνεργεῖν τῶν τοιούτων ὑψηγῆται γένοιτο. Θέσις γὰρ λέγεται ἢ τῶν σημάδιων ἔνωσις, ἣτις ἀποτελεῖ τὸ μέλος· καθὼς

γὰρ ἐν τῇ γραμματικῇ τῶν εἰκοσιεσσάρων στοι-
 χείων ἢ ἔνωσις συλλαβηθεῖσα ἀποτελεῖ τὸν λόγον,
 τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τὰ σημεῖα τῶν φωνῶν ἐνοῦν-
 ται ἐπιστημόνως καὶ ἀποτελοῦσι τὸ μέλος καὶ λέγε-
 ται τὸ τοιοῦτον τότε θέσις. Ἀλλὰ μὴδὲ τὸν δρόμον,
 ᾧ οὗτος, τῆς μουσικῆς ἀπάσης τέχνης καὶ τὴν με-
 ταχείρησιν ἀπλὴν τινα νομίσης εἶναι καὶ μονοειδῆ·
 ὥστε τὸν ποιήσαντα στιχηρὸν καλλιφωνικὸν μετὰ
 θέσεων ἀρμοδίων μὴ μέντοι γε καὶ ὁδὸν τηρήσαν-
 τα στιχηροῦ καλῶς ἠγεῖσθαι τοῦτον πεποιηκέναι,
 καὶ τὸ ποιητὴν ὑπ' αὐτοῦ καλὸν ἀπλῶς εἶναι καὶ
 μώμου παντὸς ἀνεπίδεκτον· ἐπεὶ εἰ καὶ μεταχείρη-
 σιν στιχηροῦ τὸ ὑπ' αὐτοῦ γινόμενον οὐκ ἔχει, τῷ
 ὄντι οὐκ ἔστιν ἀνεπίληπτον. Μὴ τοίνυν νόμιζε
 ἀπλὴν εἶναι τὴν τῆς ψαλτικῆς μεταχείρησιν, ἀλλὰ
 ποικίλην τε καὶ πολυσχιδῆ· καὶ πολὺ τι διαφέρειν
 ἀλλήλων γίνωσκε τὰ στιχηρὰ καὶ τὰ κρατήματα
 καὶ τὰ κατανυκτικὰ καὶ τὰ μεγαλυνάρια καὶ οἱ οἴκοι
 κατὰ τὰς μεταχειρήσεις αὐτῶν καὶ τὰ λοιπά, περὶ ἃ
 ἡ τέχνη καταγίνεται· ἄλλη γὰρ ὁδὸς καὶ μεταχείρη-
 σις στιχηροῦ καὶ ἄλλη κατανυκτικῆς καὶ ἕτερα κρα-
 τήματος· ἄλλη μεγαλυναρίου καὶ τῶν οἴκων ἕτερα
 καὶ ἄλλη χειρουβικοῦ καὶ ἀλληλουαρίου ἕτερα. Ἐν-
 θενοὶ κἂν τοῖς καλλοφωνικοῖς στιχηροῖς οἱ τού-
 των ποιηταὶ τῶν κατὰ τὰ ἰδιόμελα μελῶν οὐκ ἀπο-
 λείπονται, ἀλλὰ κατ' ἴχνος ἀκριβῶς ἀκολουθοῦσιν
 αὐτοῖς καὶ αὐτοῖς μέμνηνται ὡς γοῦν ἐν μέλει
 διὰ μαρτυρίας καὶ τῶν ἐκεῖσε κειμένων μελῶν ἕνια
 παραλαμβάνουσιν ἀπαραλλάτως, καθάπερ διὴ ἐν
 τῷ στιχηραρίῳ ἔκειντο· καὶ τὸν ἐκεῖσε πάντες δρό-
 μον παρ' ὅλον τὸ ποίημα τρέχουσιν ἀμετατρέπτει
 καὶ τῷ προτέρῳ τε τῶν ποιητῶν ἀεὶ ὁ δεύτερος
 ἔπεται καὶ τοῦτο ὁ μετ' αὐτὸν καὶ πάντες ἀπλῶς
 ἔχονται τῆς τέχνης ὁδοῦ. Ὅτι δὲ ταῦθ' οὕτως ἔχει,
 καθάπερ ἐγὼ φημί νῦν δῆλον ἐντεῦθεν.

(Ἀκολουθεῖ).

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΙΝΔΟΙΣ

Ἐκαστὴ χώρα ἔχει καὶ ἐν ἰδιαίτερον γνώρισμα,
 χαρακτηριστικὸν τῆς ἐπὶ τοῦ πλανήτου τούτου θέ-
 σεώς τῆς, ἐκάστη φυλὴ διακρίνεται ἀπὸ τὸ χρῶμα
 τῆς ἐπιδερμίδος τῶν λαῶν τῆς καὶ ἐκάστη ἐθν-
 κότης ἔχει καὶ ἰδίαν γλῶσσαν. Καὶ ὅμως μεταξὺ
 ὄλων αὐτῶν ὑπάρχουν δύο πράγματα κοινά, χωρὶς
 διάκρισιν καὶ ἄνευ ἐξαίρεσεως· Ἡ φύσις καὶ ἡ
 μουσικὴ.

Ὅταν πέρουσιν ἐπήγαμεν μετὰ τοῦ κ. καὶ τῆς κ.
 Δώγκαν καὶ τοῦ μικροῦ Μενάλκα, ἐν ἀρχαῖα περι-
 βολῇ, εἰς ἐπίσκεψιν μιᾶς φυλῆς τῶν Ἰνδῶν ἐπὶ τοῦ
 ὄρους Renier διὰ νὰ ἀκούσωμεν τὴν μουσικὴν τους,
 μόλις ἐφθάσαμεν εἰς τὸν σταθμὸν, μᾶς ἐπλησίασαν με-
 ρικοὶ καὶ ἀφ' οὗ μᾶς περιειργάσθησαν, εἰς ἐξ αὐτῶν,
 ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν κ. Δώγκαν, ἔκαμε μετ' αὐτοῦ
 τὸν ἐξῆς διάλογον· — « Τί εἶσθε; » — « Ἕλληνας
 Ἰνδός ». — « Ὠραῖα! Πᾶμε νὰ σᾶς φιλοξενήσω στὴ
 σκηνή μου ». Ὅταν δὲ ἐκεῖ ἦλθεν ὁ Ἀμερικανὸς φύ-
 λαξ τῶν δασῶν καὶ ἠρώτησε τὸν ἴδιον Ἰνδὸν ἐνώ-
 πιδόν μας κἄτι, οὗτος δὲν ἀπήντησε καθόλου, προσ-
 ποιούμενος ἄγνοιαν τῆς Ἀγγλικῆς, τὴν ὁποίαν μεθ'
 ἡμῶν ὠμίλει ἔκτακτα. Δὲν ἐθεώρει τὸν Ἀμερικανὸν
 ἀδελφόν, διότι ἐφόρει ἐνδύματα ἀφύσικα! . . .

Τὴν ἰδίαν ἐσπέραν ἡ κ. Πηνελόπη Δώγκαν ἐτρα-
 γούδησεν ἕνα ἑλληνοκινὸν δημοτικὸν τραγοῦδι. Ἐκεῖ νὰ
 ἰδῆς! Ὅλοι οἱ πέριξ κατεσκηνωμένοι Ἰνδοὶ ἔτρεξαν
 ἀμέσως, ἐσχημάτισαν ἕνα κύκλον καὶ ἤρχισαν καὶ
 αὐτοὶ τὰ τραγοῦδια, ὅπως γίνεται στῆς γειτονικῆς τῶν
 μικρῶν χωρίων τῆς πατρίδος μας. Καὶ τὰ τραγοῦδια
 ὁμοιάζαν καταπληκτικῶς μετὰ τὰ ἰδικά μας, μετ' ἀρα-
 δικὰ ποῦ ἤκουσα εἰς τὴν Ἀφρικὴν καὶ μετὰ τὰ κινέζικα
 ποῦ ἤκουσα εἰς τὴν Κινεζούπολιν τοῦ Ἁγίου Φραγ-
 κίσκου. Τί θαυμάσιον πρᾶγμα! Ἡ κοινὴ τῶν πάντων
 μάνα ἔχει ὀρίση τὴν μουσικὴν ὡς γλῶσσαν κοινήν
 τῆς καρδίας ὄλων τῶν ἀνθρώπων.

« Ἐχετε ἕνα θησαυρὸν ἀνεκτίμητον στὴν πατρίδα
 σας, τὸν ὁποῖον οὔτε τὸν ἀναγνωρίζετε, οὔτε ἔχετε κα-
 νένα ἐκεῖ νὰ τὸν περισφῆσῃ ἀπὸ τὴν καταστροφὴν. Ὅταν
 πρωτὸς ἐπήγα στὴν Ἑλλάδα γιὰ νὰ σπουδάσω τὴν μου-
 σικὴν τῆς, ὁ κ. Σακελλαρίδης, ποῦ διηύθυνε τότε τὸ
 τμήμα τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς εἰς τὸ Ὠδεῖον Ἀθηνῶν,
 μοῦ εἶπεν, ὅτι δὲν ὑπάρχει. . . Ἑλληνικὴ μουσικὴ! Ἦ
 ὅτε δὲ τῷ παρετήρησα ὅτι ἐγὼ τὴν ἤκουσα στὰ
 βουνὰ καὶ τὰς κοιλάδας καὶ παντοῦ ὅπου καὶ ἂν ἐγύ-
 ρισα, οὗτος ἐγέλασε! Ἀμέσως τὸν κατήγγειλα πρὸς
 τὸν Βασιλέα σας, τὸν ὁποῖον ἐπίτηδες ἐπεσκέφθη, ὡς
 ὁλοφρόνον τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας καὶ εὐτυχῶς
 ἐπαύθη οὗτος, ἀντικατασταθεὶς ὑπὸ τοῦ κ. Ψάχου,
 κληθέντος ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, παρ' οὗ καὶ ἐγὼ
 καὶ ἡ κυρία μου ἐμάθαμεν τὴν ἑλληνικὴν μουσικὴν ».

Τὰ ἀνωτέρω ρήματα, ἴσως καὶ ὡς γεγονότα νὰ
 εἶνε ἀγνωστα εἰς τοὺς πολλοὺς, τὰ ἠκούσαμεν ἀπ'
 αὐτὸ τὸ στόμα τοῦ κ. Δώγκαν, ὅστις, ὡς γνωστόν,
 εἶνε ὁ πρῶτος ξένος ποῦ ἀνέλαβε νὰ διαδώσῃ τὴν
 ἑλληνικὴν μουσικὴν μετὰ τῆς ἑλληνίδος συζύγου του
 Πηνελόπης, περιοδεύοντες ἐπὶ τούτῳ τὸν κόσμον.

1. Φαίνεται ἡμῖν ὅτι παρεξηγεῖται δεινῶς ἐνταῦθα ὁ θαυ-
 μαστὴς τῆς Ἑλλην. μουσικῆς κ. Ι. Σακελλαρίδης. Σ. «Μ.»

73. ΟΥΚ ΕΛΑΤΡΕΥΣΑΝ ΤΗ ΚΤΙΣΕΙ

Μελωδία ἐκκλησιαστικὴ (ἀργόν).

ΗΧΟΣ Δ' 6/8

Χ **Ο** υ κ ε λ α α α τ ρ ε ε ε ε υ σ α ν τ η κ τ ι ι σ ε ι ε ι
 ο ι ο ι θ ε ο φ ρ ο ο ν ε ς π α ρ α τ ο ο ο ν κ τ ι ι σ α α α α ν
 τ α α λ α λ λ α α α α α π υ ρ ο ο ς α π ε ι ε ι λ η η ν λ α ν
 δ ρ ε ι ε ι ε ι ω ς π α α τ η η σ α α ν τ ε ε ς χ α ι α ι ρ ο ο ν τ ε ς ε ψ α α λ
 λ ο ο ν λ α υ π ε ρ υ υ υ μ ν η η η τ ε ε ρ ο
 τ ω ω ν π α α τ ε ρ ω ω ν Κ υ ρ ι ο ο ς Δ και Θ ε ε ο ς ε ε υ λ ο γ η η τ ο ο ο ς ε ι ε ι λ α

74. Η ΤΥΦΛΗ ΑΝΘΩΠΩΛΙΣ

Ποίημα Γ. Ζαλοκώστα. — Μέλος Γ. Δ. Παχτίνου.

Ρυθμὸς τετράσημος χ Πα 1/2

π **Α** - γ ο - ρ ά - σ α - τ έ μου τ ά ν - - - - θ η λ τοῦ φ ω - τ ό ς μου σ τ ε - ρ η - μέ - - - ν η, π
 ἔ ρ - χ ο - μ α ι μ α κ ρ ό θ η ν ξ έ - ν η λ κ α ι τ ό ν ο ι κ τ ό ν σ α ς ζ η - τ ώ, ρ και τ ό ν ο ι - κ τ ό ν σ α ς ζ η τ ώ. ρ

75. ΜΟΝΩΔΙΑ ΤΟΥ ΣΟΥΛΤΑΝ ΣΕΛΗΜ ΤΟΥ Γ'

ἐκθρονηθέντος καὶ φονευθέντος ὑπὸ τῶν Γεντισάρων (1807—1808).

Μέλος Γ. Μπέτσου, Καστοριανοῦ.

ΗΧΟΣ λ Δ' Νη χ

ν **Ω** μ α - - - τ α ι - ὁ - - - τ η ς κ ό - - - - σ μ ο υ, λ ὦ ρ ι - ζ ι - κ ό ν
 δ ι - - - κ ό ν μου! ν έ - χ θ έ ς έ - - - π ι λ τοῦ θ ρ ό - - - - ν ο υ η η σ ή - -
 μ ε - - - ρ ο ν μ ό - - - - ν ο ς μ ό - - - - ν ο υ λ ε ὑ - - - ρ ι - σ κ ο - - - - μ α ι π ι κ ρ ώ ς λ

76. Ο ΓΕΡΟ-ΔΗΜΟΣ

Ποίησης Α. Βαλαωρίτου. — Μουσική Π. Καρρέρη.

Ρυθμός δίσσημος χ

Πα

Μεταγραφή ἐκ τῆς γραμμικῆς παρασημαντικῆς.

1. Ἐ - γέ - ρα - σα, μω - ρέ παι - δία, πε - - νῆν τα χρο - νους
 τὸν ὕ - πνον δὲν ἐ - χόρ - τα - σα καὶ τῶρ' ἄ - - πο - στα -
 κλέφ - τῆς, λ θε - λω νὰ πάω νὰ κοι - μη - θῶ ἐ - στέ - ρεψ' ἢ καρ -
 μέ - νος, χ δία μου βρῦ - σι τὸ αἶ - μα τῶ - χυ - σαν στα - λαγ - μα - τὰ δὲν μέ - νει. Ἄ -
 μὰν ἄ - μὰν ἄ - μὰν. π Στα - λαγ - μα - τὰ δὲν μέ - νει. ὦχ! π'

77. ΑΝΟΙΞΑΤΕ ΤΟΝ ΚΛΗΔΩΝΑ

ᾠσμα δημῶδες, ἀδόμενον ἐν Συγῆ καὶ Μυσοπόλει τῆς Προύσης.

Ρυθμός τετράσημος χ

Ἐκ τῆς Συλλογῆς Γ. Δ. Παχτίκου.

Ἄ - νοί - ξα - τε τὸν κλή - - - δο - να γὰρ Ἄ - γι'
 Γιαν - νιοῦ τὴν χά - - - ρι.

78. ΠΛΗΣΙΕΣΤΕΡΟΝ ΣΟΙ, ΘΕΕ ΜΟΥ

ᾠσμα θρησκευτικὸν ἀγγλικόν, ψαλὲν κατὰ τὰς τελευταίας στιγμὰς τοῦ καταποντισμοῦ τοῦ «Τιτανικοῦ».

Ρυθμός τετράσημος χ

Μέλος Saint Hilaire.

Μεταγραφή ἐκ τῆς γραμμικῆς παρασημαντικῆς.

Πλη - σι - - - ἐ - στε - ρόν σου, Θε - έ μου, εἶν' ἡ φω - νὴ τῆς πί - στε -
 ὡς μου τῆς πί - στε - ὡς. Πλη - σι - - - ἐ - στε - ρόν σου, πλη - σι - ἐ - στε - ρόν σου,
 Θε - έ μου, Θε - έ μου, Θε - έ.

79. ΟΥΚ ΕΛΑΤΡΕΥΣΑΣΑΝ ΤΗ, ΚΤΙΣΕΙ ΟΙ ΘΕΟΦΡΟΝΕΣ

Μελωδία Ἐκκλησιαστικὴ τοῦ Δ' ἤχου.

(Σύντομον).

Συμφωνικὴ ἄρμονία

L. A. BOURGAULT - DUCOUDRAY.

Allegro moderato.

Οὐκ ἐ - λά - - τρευ - σαν τῆ κί - σει οἱ θε - ό - φρο - νες πα - ρὰ τὸν
 κτί - - σαν - - τα ἄλ - λα πυ - ρὸς ἀ - πει - λὴν ἀν - ὄρει - ως πα -
 τῆ - σαν - τες, ἔ - χαι - ρον ψάλ - λον - τες ὑ - περ - ὑ - - μνη - τε, ὅ τῶν πα -
 τέ - ρων Κύ - ρι - ος καὶ Θε - ὸς εὐ - λο - γη - τὸς εἶ.

κτί - - σαν - - τα ἄλ - λα πυ - ρὸς ἀ - πει - λὴν ἀν - ὄρει - ως πα -

τῆ - σαν - τες, ἔ - χαι - ρον ψάλ - λον - τες ὑ - περ - ὑ - - μνη - τε, ὅ τῶν πα -

τέ - ρων Κύ - ρι - ος καὶ Θε - ὸς εὐ - λο - γη - τὸς εἶ.

80. Ο ΕΡΑΣΤΗΣ ΚΑΙ Η ΗΧΩ.

Μουσική SOLEM HAP.

Andante (♩ = 132)

Piano introduction in 2/4 time, marked Andante (♩ = 132). The music is in G major and consists of a simple harmonic accompaniment.

ΑΙΣΜΑ (CANTO)

Vocal line in 2/4 time, marked Andante. The melody is in G major and features a simple, lyrical line.

Θά σα-θῶ γὰ τραγου-δή-σω, φεγ-γα-σά-κι μου μπροστά σου.
 Θά σε 'πῶ ταις λυ-παις ὀ-λαις, τῆς χα-ραίς - και τῆς ντρο-παις μου.

Piano accompaniment for the vocal line, marked Andante. It features a steady eighth-note accompaniment in the right hand and a simple bass line in the left hand.

mp (Hχώ)
 -Στά-σου. Εὐ-τυ-χῆς κ'ε-γὼ δὲν ἤ-μου, πρὶν οἱ πό-νοι μου ἀρ-χί-σουν;
 -Πές μου. Πό-σα χρό-νια τῶ-ρα πᾶ-σχω, και δὲν θρῖ-σκω ἰ-α-τρέι-α;

Piano accompaniment for the vocal line, marked Andante. It features a steady eighth-note accompaniment in the right hand and a simple bass line in the left hand.

mp (Hχώ)
 Ἡ-σούν. Τί με ἔ-κα-με νὰ μοιά-ζω, ἔ-θο-μῆγ-τα χρό-νων γέ-ρος;
 Ἰαί-α. Τίς με θα-σα-νί-ζει τῶ-ρα, ἐν ᾧ πρὶν με συν-ε-κί-νει;

Piano accompaniment for the vocal line, marked Andante. It features a steady eighth-note accompaniment in the right hand and a simple bass line in the left hand.

mp (Hχώ)
 Ἦ-ρωσ. Πό-σα χρό-νια τὴν λα-τρῆ-ω, και δὲν μ'εἶ-πεν οὐ-τε λέ-ξι;
 -Κεῖ νη. Ἡ θα-θει-α μου ἄ-γά-πη, μή-πως τὴν ἐμ- - πνε-ει μί-σος;

Piano introduction in 2/4 time, marked *mp* (Hχώ). The music is in G major and consists of a simple harmonic accompaniment.

81. ΥΜΝΟΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑΝ.

Ποίημα Γ. ΚΑΤΣΟΥΦΡΗ.

Μουσική ΑΝΤ. ΚΑΛΑΜΑΤΙΑΝΟΥ.

Molto moderato.

Musical score for '81. ΥΜΝΟΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑΝ.' in 2/4 time, marked Molto moderato. The music is in G major and consists of a simple harmonic accompaniment.

Μέ-τὰ ρου-χα τῆς δου-λειᾶς τὰ τι-μη-μέ-να τι-μη-
 μέ-να και τῆς ἄ-φθαρ-της τι-μῆς μας τὰ σε-φά-νια τὰ σε-
 φά-νια Σὰν ἄ-δέλ-φ' ἄς τοῖ-ξομε' ὄλ- ἄ-γά-πη-μέ-να ἄ-γα-πη-
 μέ-να. Στὸ σχο-λιό τὸ λα- - ἰ - κό μέ-πε-ρη-
 φά-νια πε-ρη- φά-νια Σὰν ἄ- φά-νια πε-ρη- φά-νια. Ἐμ-
 πρὸς παι-διὰ δου-λειᾶ δου- - λειᾶ δου- λειᾶ κι' ἄ-
 δέλ-φω-σύ- - νη, τι-μῆ σαύ-τόν ποῦ τὸν και-
 ρὸ χα-μέ-νο δὲν ἄ- - φί- - νει. Ἐμ- - νει.

82. Ο ΓΕΡΟ-ΔΗΜΟΣ.

Ποίησης
Α. ΒΑΛΑΩΡΙΤΟΥ.

Μουσική
Π. ΚΑΡΡΕΡΗ.

Andante (♩ = 60)

ΚΛΕΙΔΟ-
ΚΥΜΒΑΛΟΝ.
ΡΙΑΝΟ.

First system of piano introduction. Treble and bass clefs. Dynamics: *p*, *mf*. Includes a *tr.* (trill) in the treble.

Second system of piano introduction. Treble and bass clefs. Dynamics: *p*, *marcato*.

Third system of piano introduction. Treble and bass clefs. Dynamics: *ff*, *pp*, *p*. Includes the instruction "Άσμα=Canto."

Fourth system of piano introduction. Treble and bass clefs. Dynamics: *f*, *p*. Includes the instruction "φασ."

Άσμα=Canto.

Έ - γέ - ρα - σα, μω -

ρε παι - δια, πε - νή - τα χρό - νους κλέφ - της

μάν Ά - μάν Ά - μάν. στα - λα - μα - τιά δέν μέ - νει. "Ωχ!

First system of vocal and piano. Treble and bass clefs. Lyrics: τόν ύ - πνο δέν έ - - χόρ - τα -

Second system of vocal and piano. Treble and bass clefs. Lyrics: σα και τώρ ά - πο - στα - μέ - νος

Third system of vocal and piano. Treble and bass clefs. Lyrics: λω νά πάω νά κοι - μη - θώ έ - στί - ρειψ' ή καρ - δια μου έρύ.

Fourth system of vocal and piano. Treble and bass clefs. Lyrics: σι τό αί - μα τώ χυ - σαν στα - λα - μα - τιά δέν μέ - νει. Ά -

Fifth system of vocal and piano. Treble and bass clefs. Lyrics: μάν Ά - μάν Ά - μάν. στα - λα - μα - τιά δέν μέ - νει. "Ωχ!

allargando

f *canto a tempo*

p *allargando*

sf *col canto*

83. ΔΕΝ ΠΡΟΣΕΥΧΕΣΘΕ.

Άσμα διὰ δασύφωνον ἢ βαρύτονον.

VOUS NE PRIEZ PAS

MEZZO-SOPRANO ΟΥ ΒΑΡΥΤΟΝ.

Ποίησις
CASIMIR DELAVIGNE.
Moderato (♩=84)

Μουσική
GEORGES BIZET.

PIANO. *mp*

ΑΣΜΑ - CHANT.

pp

Mon bien ai - mé, dans mes dou - leurs, Je viens de la ci -
Com - bien nos doux ra - vis - se - ments, A - mi, me coûtent

té de des pleurs Pour vous deman - der des pri - è - res Vous
de tourments Au fond de ces tris - tes de - meu - res Les

pp

me disiez, pen - ché vers moi " Si je vis je prie - rai pour
jours n'ont ni soir ni ma - tin Et l'aiguille y tour - ne sans

cre - scen - do

toi" fin, Voi - là, vos pa - ro - les der - niè - res
Sans fin, sur un cadran sans heu - res

f *ani - man -*

Hé - las! hé - las! De - puis que j'ai quit - té vos
Hé - las! hé - las! Vers vous, a - mi le - vant les

do *cre - scen - do*

bras, Ja - mais je n'entends vos pri - è - res
bras, J'at - tends en vain dans ces de - meu - res!

f *stringendo* *ff* *fff* *con lagrime* *a tempo*

Hé - las! hé - las! J'é - cou - te et vous ne priez
Hé - las! hé - las! J'at - tends, et vous ne priez

dim. *pp* *f*

pas! J'é - cou - te et vous ne priez pas! Hé -
pas! J'at - tends, et vous ne priez pas! Hé -

dim. *pp*

dim. *al* - - - - *lar* - - - - *gan* - - - - *do*

las! J'é - cou - te et vous ne pri - ez
las! J'at - tends et vous ne pri - ez

f *dim.* *mol* *to* *p* *dim.*

pas! pas!

mp

84. Ο ΞΕΝΗΤΕΜΜΕΝΟΣ.

Ποίημα Ε. ΚΑΡΥΔΗ.

Σύνθεσις Ι. ΠΡΩΪΟΥ.

p *Andante* *mf* *f*

1. Χρυ - σᾱ που - λά - κιᾱ ποῡ ψη - λά̄ πε - ρή - φα - νᾱ πε - τᾶ̄ - - - τε, κρα

mf *f*

τῆ - στε τὰ̄ φτε - ρά - κιᾱ σας, αν̄ σιὸ̄ χω - ριὸ̄ μου πᾶ̄ - τε.

ΔΙΣΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ

73. ΟΥΚ ΕΛΑΤΡΕΥΣΑΝ ΤΗ ΚΤΙΣΕΙ ΟΙ ΘΕΟΦΡΟΝΕΣ (ἀργόν).

Εἶνε ἡ Ζ' Ὁδὴ τῶν καταβασίων τοῦ «Ἀνοιξο τὸ στόμα μου», τὸ ὁποῖον ψάλλεται ἐν τῇ ἑλληνικῇ Ἐκκλησίᾳ κατὰ τὸν Ὁρθρον. Ὁ Δ' Ἦχος, εἰς ὃν ἀνήκει τὸ ὄραϊον τοῦτο ἕσμα, ἀντιστοιχῶν πρὸς τὴν Δωριστὶ ἀρμονίαν τῶν ἀρχαίων, διακρίνεται διὰ τὴν σοβαρότητα καὶ μεγαλοπρέπειαν αὐτοῦ. Τὸ ἀργὸν τοῦτο μέλος ἔχει καὶ τὸ σύντομόν του, τὸ ὁποῖον δημοσιεύεται κατωτέρω (ἀριθμ. 79) κατὰ τὴν πολύφωνον ἀρμονικὴν περιβολὴν τοῦ γάλλου Ducoudray. «Οὐκ ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει οἱ θεόφρονες παρὰ τὸν κτίσαντα, ἀλλὰ πρὸς ἀπειλὴν ἀνδρείως πατήσαντες χαίροντες ἔψαλλον. Ὑπερῶμνητε, ὁ τῶν Πατέρων Κύριος καὶ Θεὸς εὐλογητὸς εἶ».

74. Η ΤΥΦΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣ

Ποίημα Γ. Ζαλοκώστα. — Μέλος Γ. Δ. Παχτίκου.

Τὸ μέλος τοῦτο συντεθὲν κυρίως διὰ νὰ ψάλληται ἐν μονωδίᾳ ἔχει τὰς ἐξῆς συγκινητικὰς στροφάς.

1. Ἀγοράσατέ μου τάνθη τοῦ φωτός μου στερημένη ἔρχομαι μακρόθεν ξένη καὶ τὸν οἰκτὸν σας ζητῶ.	4. Τῆς αὐγῆς τὸ πνεῦμα τώρα, ὦ, θαρρῶ πῶς μουρμουρίζει· θαρρῶ τώρα πῶς δροσίζει τάνθη μου τὰ χαρῶπά.
2. Ἄν τὴν γῆν ὄραϊαν λέγουν, σὺ ὁ βλέπων κρίνε· τάνθη μου καρποὶ τῆς εἶνε, τάνθη ταῦτα, ποῦ κρατῶ.	5. Ὡ, ἰδέτε τα πῶς λάμπουν! ἦσαν μοσχομυρισμένα, εἰς τοὺς κόλπους φυλαγμένα, τῆς καλῆς μητρὸς των γῆς.
3. Θάλλουν ἔτι· ἐγὼ κρίνω ἀπὸ μόνην τὴν ἀφήν των πρὸ μικροῦ ἀπ' τὴν γῆν των τὰ συνέλεξα νωπᾶ.	6. Ὅταν ἀπλωνα νὰ κόψω, μύρον ἦτο ἡ γῆ ὅλη, κ' ἔλαμπον οἱ φωτοβόλοι μαργαρίται τῆς αὐγῆς.

75. ΜΟΝΩΔΙΑ ΘΡΗΝΩΔΗΣ ΤΟΥ ΣΟΥΛΤΑΝ ΣΕΛΗΜ ΤΟΥ Γ'

Ἡ θρηνώδης αὕτη μονωδία, δημοσιευομένη διὰ τὴν ἱστορικὴν αὐτῆς σημασίαν, εἶνε μουσούργημα τοῦ Καστοριανοῦ Γ. Μπέτσου. Ὁ Σουλτάν Σελήμ ὁ Γ', γεννηθεὶς τῷ 1789, ἐξεθρονίσθη ὑπὸ τῶν Γενιτσάρων τῇ 16 Μαΐου 1807 καὶ ἐφονεύθη τὴν 16 Ἰουλίου 1808, διότι εἰσήγαγε τὸ λεγόμενον *Nizam Tzedit*. Τὸ ἕσμα τοῦτο καταχωρίζομεν, ἐπιτήδεις ἵνα λάβωσιν οἱ ἡμέτεροι ἀναγνώσται ἰδέαν τινὰ τῆς μουσουργικῆς δεξιότητος τῶν μουσικῶν τῆς πρὸ ἡμῶν γενεᾶς.

1. Ὁ ματαιότης κόσμου, ὦ ριζικὸν δικόν μου, ἐχθὲς ἐπὶ τοῦ θρόνου σήμερον μόνος μόνου εὐρίσκομαι πικρῶς.	4. Προσμέν' ὦρα τὴν ὦρα καὶ θνήσκω ἀπὸ τώρα, γιὰτ' ἔτσι προωρίσθη, σ' ἐμὲ κ' ἀπεφασίσθη, τὸ τέλος λυπηρόν.

2. Πάγει ἡ βασιλεία, ἐχάθ' ἡ ἐξουσία, τὸ κράτος μου ἐσβέσθη, ἡ δόξα μετετέθη, ἐγὼ δ' ἐλεεινός.	5. Ἄχ! ἄθλιε Σελήμη, αὐτὸ 'ταν τὸ ταλίμι ἀντὶ εὐχαριστίας διὰ τὰς εὐταξίας πότρεφες κατὰ νοῦν.
3. Ἀπὸ τῆς βασιλείας καὶ αὐτοκρατορίας, εἰς φυλακὴν ἐμβάλνω καὶ πλέον δὲν βγαίνω, μὲ θάνατον πικρόν.	6. Ὡ Πόλις καὶ πολίται, ζῆτε καὶ εὐτυχεῖτε πιά δὲν θὰ μὲ ἴδῃτε ἴσως μ' ἐνθυμηθεῖτε, ποτὲ μετὰ καιρόν!

76. Ο ΓΕΡΟ-ΔΗΜΟΣ

Ποίησις Α. Βαλαωρίτου. — Μουσικὴ Π. Καρρέρη.

Εἶνε ἡ περιπαθὴς ἔθνικὴ μελωδία, ἣτις, ὑπὸ τοῦ ἑλληνοπρεποῦς ἐπιτηδίου μουσουργοῦ ἐπὶ τῇ βάσει δημοτικῆς μελωδίας συντεθεῖσα, κατέστη νῦν πανελληνίως. Ἄλλως τε δὲ αἱ ποιητικαὶ τοῦ ἕσματος στροφαὶ εἶνε τόσοσ συγκινητικαί, ὥστε δικαίως νὰ θίγῃσι τὰς πλέον εὐπαθεῖς χορδὰς τῆς πατριωτικῆς καὶ φιλελευθέρου τῶν Ἑλλήνων ψυχῆς.

1. Ἐγέρσα, μωρὲ παιδιὰ, πενήντα χρόνους κλέφτης τὸν ὕπνο δὲν ἐχόρτασα καὶ τῶρ' ἀποσταμένος· θέλω νὰ πάω νὰ κοιμηθῶ ἐστέρεςψ' ἡ καρδιά μου βρῦσι τὸ αἷμα τῶχυσαν σταλαγματιὰ δὲν μένει. Ἄμάν, ἀμάν, ἀμάν· σταλαγματιὰ δὲν μένει! Ὡχ!
2. Ποιὸς ξέρ' ἀπὸ τὸ μνημᾶ μου τί δένδρο θὰ φυτρώσῃ, κιᾶν ξεφυτρώσῃ πλάτανος στὸν ἴσκιον τοῦ 'πὸ κάτω θάρχωνται τὰ κλεφτόπουλα τάρματα νὰ κρεμᾶνε, νὰ πλένουν τὲς λαθωματιεὶς τὸν Δῆμον νὰ σχωρᾶνε. Ἄμάν, ἀμάν, ἀμάν· τὸν Δῆμον νὰ σχωρᾶνε! Ὡχ!

77. ΑΝΟΙΞΑΤΕ ΤΟΝ ΚΛΗΔΟΝΑ

Τὸ δημῶδες τοῦτο ἕσμα, ἄδεται ἐν *Συγῆ* καὶ *Μυσοπόλει* τῆς ἐπαρχίας Προύσης κατὰ τὴν νύκτα τῆς ἑορτῆς τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ κλήδονα, ἥτοι τὴν 24 Ἰουνίου. Ἐν τοῖς χωρίοις τούτοις ὡς καὶ ἀλλαχοῦ τοῦ ἑλληνισμοῦ ἡ κληδὼν (κληδόνας) τελεῖται καὶ νῦν ἔτι ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ὅπως καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις. Ἐνταῦθα εἰς ἕκαστον κληδόνασμα ἄδονται καὶ διάφορα δίστιχα, ἅτινα ὀνομάζονται *κοιτήματα*. Ἡ μελωδία τοῦ ἕσματος τούτου ὑπεγορεύθη ἡμῖν, ὑπὸ τῆς ἐν *Μυσοπόλει Σμαράγδας Μεγάλου*, κατὰ τὴν εἰς Βιθυνίαν μουσικὴν ἡμῶν περιοδείαν τοῦ 1904.

Ἀνοίξατε τὸν κλήδονα τ' Ἁγί - Γιαννοῦ τὴν χάρι, ὁπῶχει μοῖρα νὰ φανῇ κ' ὁπῶχει ριζικάρι. Στὸ ριζικό μου σ' ἔβαλα γὰ νὰ σὲ ριζικάρω, ἂν εἶνε θέλημα Θεοῦ, ταῖρι μου νὰ σὲ κάνω.

(Καὶ οὕτω ἀκολουθοῦσι διάφορα αὐτοσχέδια, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, δίστιχα.)

78. ΠΛΗΣΙΕΣΤΕΡΟΝ ΣΟΥ, ΘΕΕ ΜΟΥ

(Πληροφορίας σχετικώς ἴδε εἰς τὸ ὑπ' ἀριθμ. 69 ἔσμα τοῦ ΣΤ' τεύχους τῆς «Μουσικῆς»).

79. ΟΥΚ ΕΛΑΤΡΕΥΣΑΝ (σύντομον).

Τὸ σεμνὸν καὶ σοβαρὸν τοῦτο τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας ἔσμα ἐψάλη τὸ πρῶτον μετὰ τὴν δημοσιευομένην πολυφωνον ἁρμονικὴν περιβολὴν ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τῶν Παρισίων τοῦ 1878, κατὰ τὴν σχετικὴν τοῦ ἀειμνήστου L. Bourgault-Ducoudray διάλεξιν. Κατὰ τὴν προορηθεῖσαν Παγκόσμιον Ἐκθεσὶν ἐγένετο, ὡς γνωστὸν, καὶ Μουσικὸν Συνέδριον, ἐν ᾧ διὰ 56 μουσικῶν τεμαχίων τῆς ἑλλην. καὶ δημοτικῆς μουσικῆς ὡς καὶ τῆς παλαιᾶς γρηγοριανῆς ψαλμωδίας ὁ ἀειμνηστὸς σοφὸς ἀγορητὴς κατέδειξε ὅτι ἅπανσαι αἱ ἑλληνικαὶ κλίμακες, ἀρχαῖαι τε καὶ νεώτεραι, ἑναρμονίζονται, ἤτοι περιβάλλονται μετὰ ἁρμονικὴν πολυφωνίαν. Τὸ παρὸν ἔσμα, κατὰ τὰ στενογραφημένα πρακτικὰ, φέρει τὸν αὐξήντα ἀριθμὸν 41. Ὁ Δώριος τρόπος τῶν ἀρχαίων ἀντιστοιχεῖ, ὡς γνωστὸν, εἰς τὸν Δ' Ἥχον τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν Μουσικῆς, ἐν ᾧ καταλέγεται καὶ τὸ Οὐκ ἐλάτρευσαν. Περὶ τοῦ τρόπου τούτου ὁ Ducoudray λέγει τάδε: Ὁ τρόπος οὗτος ἦτο ὁ κατ' ἐξοχὴν ἐλληνικὸς. Ἐν τούτῳ ἀνευρίσκει τις ὄντως τὸν χαρακτῆρα σπαστικῶν ἠθῶν καὶ ἀρετῶν. Χαρακτηρίζεται δὲ ὑπὸ τῶν παλαιῶν ὡς κατηφῆς, σφοδρὸς, ἀρρενωπὸς, πολεμικὸς, πλήρης ἀξιοπροεπειίας, σταθερὸς, ἥρεμος κτλ. Ὁ Ἀριστοτέλης περὶ αὐτοῦ λέγει: Ἔστι τις ἁρμονία τελείαν τῇ ψυχῇ γαλήνην ἐμποιοῦσα· αὕτη δ' ἐστὶν ἡ δωρικὴ. Ὁ δὲ Πλάτων ἀναγνωρίζει ἐν αὐτῷ τὸν ἀρρενωπὸν τόνον ἤρωος καὶ στωϊκοῦ. Ὁ δὲ πολὺς Cernaert προστίθησιν ὅτι ἐκ πάντων τῶν ἀρχαίων τρόπων ὁ δωρικὸς ἐστὶν ἴσως ὁ ἥκιστα εἰς τὴν τῆς Δύσεως πολυφωνίαν προσαρμοζόμενος. Ἡ αὐστηρά τῶν μελωδιῶν αὐτοῦ καλλονὴ κεῖται ἀκριβῶς ἐν τούτῳ, ὅτι αἱ ἁρμονικαὶ τῶν ἡχῶν σχέσεις μετὰ πολλῆς ὑποδεικνύονται ἐγκρατείας καὶ οἰονεὶ κεκαλυμμένας. Ἐπὶ τῇ βάσει δὲ τῶν ἀρχῶν τούτων ὁ πολὺς Ducoudray, παρουσιάζει ἐν τῷ Συνεδρίῳ τρεῖς δωρικὸς μελωδίας ἐνηρμονισμένας, ἤτοι τὸν εἰς Μοῦσαν Καλλιόπην ἕμνον, τὸν ἐκ τῆς ἀρχαίας ἑλλ. μουσικῆς διασωθέντα, τὸν γνωστὸν παλαιὸν ἕμνον τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας Range, l'orgue, καὶ τὸ ἡμέτερον Οὐκ ἐλάτρευσαν. Ἡ συμφωνικὴ αὐτοῦ ἐκτέλεσις, ὑπὸ διαπρεπῶν καλλιτεχνῶν τοῦ Ὁδείου τῶν Παρισίων γενομένη, προκαλεῖ καταγώδη χειροκροτήματα τοῦ ἐπιπέκτου μουσικοῦ ἀκροατηρίου.

Καὶ ἐν τούτοις πόσα ἄλλα ἀρχαῖος μουσικῆς τέχνης ἀριστουργήματα εὐρίσκονται ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Ἐκκλησίᾳ, τὰ ὅποια εἰρωνικῶς περιφρονοῦνται!

80. Ο ΕΡΑΣΤΗΣ ΚΑΙ Η ΗΧΩ.

Τὸ χαριτωμένον τούτο ποίημα, μελοποιηθὲν ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου συνεργάτου Solem Παρ ἐπιτήδης διὰ τὴν «Μουσικὴν», πεποιθαιμεν ὅτι θὰ προκαλέσῃ ἰκανὴν θυμηθίαν διὰ τὴν εὐχάριστον αὐτοῦ πρωτοτυπίαν, ὡς καὶ διὰ τὸς εὐφυεῖς ἀπαντήσεις τῆς Ἥχου. Οἱ 24 στίχοι τοῦ ποιήματος διηρέθησαν εἰς 3 φιδικὰ στροφάς, ὧν ἐκάστη διστιχία περιλαμβάνει καὶ μίαν μελωδικὴν γραμμὴν. Αἱ τῆς Ἥχου ἀπαντήσεις δέον νὰ προφέρωνται πολὺ ἀσθεγῶς, οὕτως ὥστε νὰ καταφαίνονται ὅτι εἶνε πραγματικαὶ

ἀπηγήσεις, ἄλλως χάνουσιν ὅλην τὴν ἀξίαν καὶ πρωτοτυπίαν αὐτῶν.

ΕΡΑΣΤΗΣ Α' ΗΧΩ Στάσου. Πίε μου. Ἡσού. Τρίο. Ἔρω. Ἐκείνη. Ἐξη. Ἴωος. Θὰ σταθῶ νὰ τραγουδήσω, φεγγαράκι μου, μπροστά σου. Θὰ σὲ πῶ τὲς λύπες ὅλες, τῆς χαρὸς καὶ τῆς ντροπῆς μου. Εὐτυχὴς κι' ἐγὼ δὲν ἤμουν, πρὶν οἱ πόνοι μου ἀρχίσουν; Πόσα χρόνια τώρα πάσχω, καὶ δὲν βρῶσκω λατρεῖα; Τί με ἔκαμε νὰ μοιάζω, ἐβδομήντη χρόνων γέρωσ; Τίς με βασανίζει τώρα, ἐν ᾧ πρὶν με συνεκίνει; Πόσα χρόνια τὴν λατρεύω, καὶ δὲν μ' εἶπεν οὔτε λέξι; Ἡ βαθεῖά μου ἀγάπη, μήπως τὴν ἐμπνέει μίσος;

Β' Πίνεις. Μείρα. Γνώσις. Τέρας. Συμίκη. Ἐνας. Μία. Βῶδι. Διατί αὐτὸ τὸ μίσος, τῆς ὥρας μου δεσποίνης; Τί λατρικὸ νὰ πάρω, στὴν χολόσοκι ποῦ ἴπρη; Τί μου λείπει; Ἐσὺ ξεύρεις τὴν ψυχὴν μου ν' ἀναγνώσῃς. Δὲν σὲ φαίνεται ἡ μορφὴ μου, ἀπὸ τὰς ὥραιότερας; Τί ὥραϊο σχῆμα ἔχει ἡ κομψὴ μου διὲς ἡ μήτη. Τέτοια ντελικιάτ' αὐτάκια ἔχει, πὲς, ἄλλος κανένας; Μὲ τὴν λυγρὰν φωνὴν μου, εἶνε ἄλλη τις ὁμοία; Σὰν τί μοιάζω σὰν κτενίζω, τὰ μαλλιά μου τὲ εὐώδη;

Γ' Ὅχι. Νάνι. Γάτα. Ὅχι. Ἐλα. Ράσο. Πήδα. Χάσου. Ὅταν τραγουδῶ μ' ἀκούει, ἀπὸ τοῦ μπαλκονοῦ τὴν κόρη; Τί νὰ κάμω ὅταν ψάλλω πατινάδα τὸν Ἐρνάνι; Ποῖος νομίζει ὅτι εἶμαι ὅταν κάμω τὰ λεγάτα; Ἐγὼ πόσον τὴν λατρεύω, ἀρὰ γε σὸν νοῦν τῆς τῶχει; Ὅ' ἄρθω κι' αὔριο σὸ δάσος, ἴσως εὔρω τὴν κοπέλα. Τί νὰ βάλω νὰ μ' ἀρέσῃ, ἀπ' ἐμπρὸς τῆς σὰν περάσω; Τί νὰ κάμω σὰν δὲν ἔχω, σὸ ἐξῆς καμμιὰ ἐλπίδα; Ἀπ' τὸν κόσμον ὅμως τούτον, ὅταν θὰ χαθῶ στοχάσου.

81. ΥΜΝΟΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑΝ.

Ὁ ἕμνος οὗτος, ποιηθεὶς ὑπὸ τοῦ ἐν Μυτιλήνῃ διδασκάλου κ. Γ. Κατσούφρη καὶ μελοποιηθεὶς ὑπὸ τοῦ μουσικοδιδασκάλου κ. Ἀντωνίου Καλαματιανοῦ, ἐψάλη τὸ πρῶτον ὑπὸ τῶν μαθητῶν τῆς Λαϊκῆς Σχολῆς Μυτιλήνης κατὰ τὰς ἐξετάσεις αὐτῆς. Πᾶν ποίημα καὶ πᾶν μέλος τὴν ἐργασίαν ἐξυμνοῦν, εἶνε ἰκανὰ ἐχέγγυα ἵνα ἐξάρωσι τοὺς φιλοτίμους αὐτῆς ἐργάτας, καθόσον ἐκ τῆς ἐντίμου ἐργασίας ἐξαρτάται τὸ μεγαλεῖον οὐ μόνον τῶν ἀτόμων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐθνῶν. Ὁ μουσουργὸς τοῦ παρόντος ἕμνου φαίνεται ὅτι ἐγκροῦπτει ἐν ἑαυτῷ τὸ ἱερὸν τῆς ἐμπνεύσεως πῦρ, καθόσον ἐν ταῖς μελωδικαῖς αὐτοῦ γραμμαῖς ἐμφαίνεται ὁ ὑπὲρ τῆς θείας τοῦ Ὁρφέως τέχνης εἰλικρινῶς ἐργασζόμενος καὶ μοχθῶν.

82. Ο ΓΕΡΟ-ΔΗΜΟΣ

(Ἴδε τὸ ὑπ' ἀριθμὸν 76ον ἔσμα).

83. ΔΕΝ ΠΡΟΣΕΥΧΕΣΘΕ

Διὰ δασύφωνον ἢ βαρῦτον.

Εἶνε ὁ τίτλος τοῦ λίαν ἐκφραστικοῦ καὶ περιπαθοῦς ἔσματος, τὸ ὅποιον ἐπὶ τῶν στίχων τοῦ Delavigne ἔχει μελοποιήσῃ ὁ Γάλλος μουσουργὸς Georges Bizet, τοῦ ὅποιο ὑπὸ τῶν Γάλλων καλλιτεχνῶν πρόκειται κατ' αὐτὸς νὰ τελεσθῇ ἐν Παρισίοις μουσικὸν μνημόσυνον. Ἡ Musica δὲ καὶ τὸ Excelsior τῶν Παρισίων θὰ θέσωσι καὶ πλάκα ἀναμνηστικὴν ἐπὶ τῆς οἰκίας, ἐν ἣ ἀπέθανεν οὗτος ἐν Bougival παρὰ τῷ Σηκουάνα. Ὁ Γεώργιος Μπιζέ, γεννηθεὶς τῷ 1838, ἀπέβισε τῷ 1875, ζήσας μόλις περὶ τὰ 36 ἔτη. Μεταξὺ τῶν πολλῶν αὐτοῦ ἔργων ἡ Κάρομεν, δι' ἣν ἠρῶσθη ἐξ Ἰστανίας οὐκ ὀλίγας δημοτικὰς μελωδίας, ἀπθανάτισεν αὐτόν, καταστήσασα παγκοσμίου φήμης δραματικὸν μουσουργόν.

Τὸ ποιητικὸν μέρος τοῦ ἔσματος, ὄπερ δημοσιεύοιμεν καὶ ὄπερ ἐνέχει καὶ τινὰ συμβολικόν, κατὰ ἐλευθεράν παράφρασιν τοῦ κ. Γ. Καταζᾶ ἔχει ὡς ἑξῆς:

- 1. Πολυαγάπητέ μου, εἰς τὰς θλίψεις μου, Ἐρχομαὶ ἐκ τοῦ ἄστεως τῶν θακρῶν, Διὰ νὰ σοῦ ζητήσω π' οσευχάς· Μοὶ ἐλέγετε ἐσκυμμένος πρὸς ἐμέ· Ἐάν ζῶ θὰ προσεύχομαι διὰ σέ· Ἴθὺ αἱ τελευταῖαι σὰς λέξεις. Φεῦ! Φεῦ! Ἀφ' ὅτου ἀφήκα τὰς ἀγκάλας σὰς, Ποτὲ δὲν ἀκούω τὰς προσευχὰς σὰς. Φεῦ! Φεῦ! ἀκούω καὶ δὲν προσεύχεσθε.
- 2. Πῶσον αἱ γλυκεῖαι ἐκστάσεις μας, Φίλε, μοὶ στοιχίζουσι βασάνους. Εἰς τὸ βάθος τῶν θλιθερῶν τούτων καταικιῶν! Αἱ ἡμέραι δὲν ἔχουν οὔτε ἐσπέρας οὔτε πρωῶν. Καὶ ὁ ὠραδαίκτης στρέφεται ἀνευ τέλους, Ἄνευ τέλους ἐπὶ μῖα πλάκῳ ἄνευ ὠρῶν. Φεῦ! Φεῦ! Πρὸς ὑμᾶς, ὕψων τῶς βραχίονας Περιμένω εἰς μάτην εἰς ταύτας τὰς κατοικίας. Φεῦ! Φεῦ! περιμένω καὶ δὲν προσεύχεσθε!

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΠΙΖΕ — GEORGES BIZET

84. Ο ΞΕΝΗΤΕΜΜΕΝΟΣ.

Ποίημα Ε. Καρῶδη. — Μουσικὴ Ι. Πρωτον.

Εἶνε τὸ πρῶτον ὠραῖον καὶ περιπαθὲς ἔσματιον, τὸ ὅποιον μετὰ δύο ἄλλων πρὸς τὴν «Μουσικὴν» ἀπέστειλεν ὁ κ. Ι. Πρώιος, ἐν Ὁδησῷ εὐδοκίμως ἐξασκῶν τὴν θεῖαν τοῦ Ἀπόλλωνος τέχνην. Συγκαταλέγεται μεταξὺ τῶν εὐαριθμῶν ὁμογενῶν μουσικῶν, οἱ ὅποιοι ἀγωνίζονται τὴν διὰ τῆς ἐθνικῆς μουσικῆς διαπαιδαγώγησιν τῆς ἐλληνίδος νεολαίας. Τὸ παρὸν δὲ ἔσματιον προδίδει καὶ τὴν μουσικὴν αὐτοῦ ἰκανότητα, καθόσον τὸ μελαγχολικὸν αὐτοῦ μέλος ἐκφράζει λίαν ἐπιτυχῶς τὴν ἔννοιαν τοῦ συγκινητικοῦ ποιήματος.

- 1. Χρυσὴ πουλάκια, ποῦ φηλὰ περὶ φανὰ πετάτε, κρατῆστε τὰ φτεράκια σὰς, ἂν σὸ χωρὶδὸ μου πάτε.
- 2. Νὰ φέρτε προσκυνήματα στὴν μάνα μ' ἐκεὶ πέρα. Δὲν ἔχω παρὰ μὴ φτωγὴ ὁ ἄμοιρος μητέρα.
- 3. Θὰ τὴν εὐρήτε σὸ γαλῶ με μᾶτριά βουρκαμένω ὅσα καράβια ἐρχονται νὰ ἐρωτᾶ γιὰ μένα.
- 4. Εἰπέ τῆς πῶς τὴν πονῶ καὶ πῶς τὴ συλλογοῦμαι, καὶ πάντοτε σὸν ὕπνο μου τὴν βλέπ' ὅταν κοιμοῦμαι.
- 5. Μιὰ χάρι σὰς ζητῶ στερνὴ, ἐλευθερα πιυλιὰ μου, ἂν πεθαμένη εἴρετε τὴν ἀμοιρὴ γρηά μου.
- 6. Εἰς τὰ χρυσὰ σὰς τὰ φτερά τὰ δάκρυα μου κρατῆστε καὶ με αὐτὰ τὸ μνημᾶ τῆς τὸ ἄγιο ραντίστε.

Η ΣΧΟΛΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

ΚΑΙ ΤΑ ΕΠΙΔΕΙΚΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΚΑ ἘΣΜΑΤΑ

Β'

Ἐν τῷ προηγουμένῳ τεύχει συνιστῶντες τὴν σχολικὴν μουσικὴν καὶ τὴν σχολικὴν γυμναστικὴν κεκραμένας, ἤτοι ἐκ παραλλήλου καὶ ἀχωρίστως διδασκομένας τὰς δύο ἀδελφὰς τέχνας, ὑπεδείξαμεν καὶ ἄλλα μουσικὰ ἄτοπα, ἐν τοῖς παρ' ἡμῶν ἐκπαιδευτηρίοις ἐνυπάρχοντα. Ἐν τῶν τοιούτων μουσικῶν ἀτόπων εἶνε ἀναμφισβητήτως καὶ τὰ ἀκατάλληλα ἔσματα, ὡς καὶ ἡ ἀκαιρὸς χρῆσις τῆς μουσικῆς ἥς τὰ παραδείγματα εἰσὶ καὶ λίαν πρόσφατα.

Ἐπὶ τῶν ἀρμοδιῶν π.χ. κύκλων τῆς πλειονότητος τῶν παρ' ἡμῶν σχολείων, ὡς πλησιάζουσιν αἱ ἡμέραι τῶν ἐξετάσεων καὶ τῶν σχολικῶν τελετῶν, καταβάλλονται ἑξαιρετικαὶ ὄλως προσπάθειαι καὶ διὰ τὴν μουσικὴν. Ἀλλὰ ποῖαν μουσικὴν ἐπιζητοῦσιν οὗτοι; Τὴν διὰ τῆς συστηματικῆς διδασκαλίας παιδαγωγοῦσαν καὶ ἐξευγενίζουσαν τὴν σπουδάζουσαν νεολαίαν, ἢ ἄλλην τινὰ μουσικὴν; Ὅταν μόνον κατὰ τοὺς δύο τελευταίους μῆνας τοῦ σχολικοῦ ἔτους ἐπιζητεῖται ἡ ἀνάγκη τῆς μουσικῆς εἶνε περιττὸν καὶ νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἡ μουσικὴ αὕτη ἀδύνατον νὰ εἶνε πλέον μουσικὴ παιδαγωγικὴ, μουσικὴ ἠθοπλαστικὴ, ἀλλὰ μουσικὴ τῆς ἐπιδείξεως, τῆς κολακειᾶς τῶν ὄτων, μουσικὴ τοῦ κατὰ συνθήκην ψεύδους καὶ τῆς κατὰ συνθήκην ἀπάτης. Ἡ ἀληθῆς μουσικὴ διδασκαλία μόνον ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ σχολικοῦ ἔτους ἐν ὀρισμένῃ καὶ ὑποχρεωτικῇ τοῦ προγράμματος ὥρᾳ διδασκομένη καὶ ἐκ παραλλήλου μετὰ τῶν λοιπῶν σχολικῶν μαθημάτων ἁρμονικῶς καὶ σχολικῶς βαίνοισα εἶνε δυνατόν νὰ ἐκπληρώσῃ τὸν ὑψιστὸν παιδαγωγικὸν αὐτῆς σκοπὸν.

Εἶνε δὲ πολὺ λυπηρόν, διότι εὐρίσκονται παρ' ἡμῶν καὶ μουσικοδιδάσκαλοι, οἱ ὅποιοι δι' ὀλίγα τινὰ

ἀργύρια οὐ μόνον ἑαυτοῖς ταπεινοῦσιν, ἀλλὰ λεληθότως καὶ τὴν θείαν τοῦ Ἀπόλλωνος τέχνην προδίδουσι, παρουσιάζοντες αὐτὴν ὡς χρήσιμον καὶ ἀναγκαίαν μόνον κατὰ τοὺς δύο τελευταίους σχολικοὺς μῆνας, καὶ τοῦτο πάλιν οὐχὶ δι' αὐτὴν ταύτην τὴν μουσικὴν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἐπίδειξιν. Εἶνε ἀληθές ὅτι ξένοι τινές, μουσικοί, τοῦτ' αὐτὸ ἐμπορευόμενοι τὴν παρ' ἡμῶν μουσικὴν ἀμάθειαν πωλοῦσι τὸ ἐμπόρευμα αὐτῶν ὅπου τύχη καὶ ὀπόθεν ζητηθῆ. Δι' Ἑλληνα ὅμως μουσικόν, τοῦ ὁποίου οἱ μεγάλοι πρόγονοι πρῶτοι ἐδίδασαν καὶ ἐξύψωσαν τὴν μουσικὴν παιδαγωγίαν, θὰ ἦτο ὄντως μεγάλη καὶ ἐσχάτη ταπεινώσις, ἂν ἐχρησιμοποιοῖτο αὐτὴ ὡς εὐτελὲς ὄργανον ἀσκόπου μουσικῆς ἐπιδείξεως καὶ ἀχαρακτηρίστου ἐπιπολαιότητος. Οἱ οὕτω τὴν μουσικὴν ταπεινοῦντες χρησιμεύουσι λεληθότως καὶ ὡς ὄργανα τῆς στασιμότητος τῆς μουσικῆς διδασκαλίας. Διότι οἱ ἀρμόδιοι, εὐκόλως ἐφοδιαζόμενοι διὰ τὰς σχολικὰς τελετὰς καὶ ἐξετάσεις τὰ ἀναγκαιοῦντα ἐπιδεικτικὰ αὐτοῖς ἄσματα, οὐδόλως πλέον κατόπιν φροντίζουσι καὶ διὰ τὴν συστηματικὴν τῆς μουσικῆς διδασκαλίαν ὡς μαθήματος ὑποχρεωτικοῦ καὶ μορφωτικοῦ. Ὅποια δέ εἰσι τὰ ἐπιδεικτικὰ ταῦτα ἄσματα καὶ ὅποια δέον νὰ ὦσι τὰ ἀληθῶς παιδαγωγικὰ ἄσματα ἐπιφυλαττόμεθα νὰ ἐπανέλθωμεν. Τοῦτο μόνον, τό γε νῦν, παρατηροῦμεν, ὅτι ὅτε τὸ πρῶτον ἡ Ἀμερικὴ ἀνεκαλύφθη οἱ τότε ἄγριοι αὐτῆς κάτοικοι τοὺς ὄγκους τοῦ χρυσοῦ καὶ τοῦ ἀδάμαντος τῆς ἑαυτῶν πατρίδος ἀντήλασσον ἀσινειδῆτως μετὰ τῶν πενταλέπτων καὶ δεκαλέπτων ἐνωτίων καὶ λοιπῶν ἀθυρμάτων τῶν ναυτῶν τοῦ Χριστοφόρου Κολόμβου. Οὔτω καὶ ἡμεῖς, τὸν παιδαγωγικὸν μουσικὸν πλοῦτον καὶ τὰ ἀληθῆ μουσικὰ διδάγματα τῶν ἡμετέρων προγόνων ἀπαρνούμενοι, ἀνταλλάσσομεν αὐτὰ μὲ μάταια μουσικὰ ἀθυρμάτια. Ἀλλὰ συμφέρει ἄρά γε ἡ τοιαύτη παραγωγὴ τῆς ἀληθοῦς μουσικῆς ἰδέας; Νομίζομεν ὅτι ἡ ἔθνικὴ συνείδησις θ' ἀπαντήσῃ μεγαλοφώνως. *Ὀχι.*

ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΟΡΥΦΗΝ ΤΟΥ ΛΟΦΟΥ

(*Ἀλληγορικά συμβολαὶ πρὸς τοὺς ἐπιδιδόμενους εἰς τὴν μουσικὴν.*)

Ἡ φιλολογία ἐκάστης χώρας γνωρίζεται ἐκ τῆς υἰοθετήσεως καὶ δημιουργίας ἰδιάζοντός τινος τρόπου τοῦ λόγου, ὃν οἱ συγγραφεῖς μεταχειρίζονται, ἵνα συντελέσωσιν εἰς τὴν ἡμετέραν ἀνάπτυξιν. Ἀδιάφορον ἂν ὁ εὐνοούμενος οὗτος λόγος προέρχεται ἐκ τοῦ Οὐγκά, Τολστόη, Δάντη καὶ ἄλλων. Τὸ ἀποτέλεσμα θὰ εἶνε πάντοτε τὸ αὐτό.

Ἰνα διακριθῶμεν λοιπὸν ἀνάγκη ν' ἀνέλθωμεν εἰς σημεῖόν τι μουσικοῦ ὕψους. Οἱ ζῶντες ἂνὰ τὰς κοιλάδας — καὶ τίνες οἱ μὴ ζῶντες ἐκεῖ; — ὀφείλουσι νὰ ἐγκαταλείψωσιν αὐτάς, ἔαν δὲν θέλωσι νὰ μείνωσι διὰ παντὸς βεβουθισμένοι εἰς τὴν μετριότητα.

Ἡ μουσικὴ εἶνε στενὴ, πλὴν ὠραία κοιλὰς εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου. Ὅπισθεν ταύτης εὐρίσκεται ὁ μέγας κόσμος τῆς Τέχνης, τῆς Φιλολογίας, τῆς Ἐπιστήμης, τῆς Φύσεως.

Καιρὸς λοιπὸν ν' ἀρχίσωμεν τὴν ἀνάβασίν μας, ἥτις θὰ διαρκέσῃ ἐπὶ πολὺ· ἀλλ' ὀφείλομεν νὰ μὴ σταματήσωμεν ἀνερχόμενοι. Οὐδόλως δὲ παράδοξον ἢ διεξοδικὴ αὐτὴ ἀνάβασις ἡμῶν νὰ πλουτίσῃ μὲ νέα ἔργα τὴν μουσικὴν θεωρίαν, τὴν τέχνην τῆς πλαστικῆς, τὴν φιλολογίαν, τὴν βιογραφίαν κτλ. Εἰς τὸ ὕψος ἐκεῖνο ἀφικόμενοι θὰ βλέπωμεν ὅτι εἶνε γελοῖον ὅτι μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἀπεθαυμάζομεν. Ὅτιδῆποτε (δὲ καὶ ἂν ἤθελε συμβῆ κατὰ τὴν ἀνάβασιν ἡμῶν, πάντοτε ἐν αὐτῇ θέλωμεν εὐρεῖ ἀληθῆ ἀπόλαυσιν. Ὅποταν δὲ ἀνέλθωμεν εἰς τὸ ὕψιστον ἐκεῖνο σημεῖον, εἰς ὃ καὶ ὁ Longfellow ἀνελθὼν ἀπηθανάτισθη, ὦ! τότε θέλομεν ἀνακαλύψῃ εἰς τὴν ὄροσειρὰν ἐκείνην τῆς ἐπιτυχίας νέαν κορυφὴν.

Ἐξοχοὶ μουσικοὶ ὑπῆρξαν ἐκεῖνοι, οἵτινες δὲν ἤθελον ν' ἀπολεσθῶσιν ἐν τῇ ἀσημότητι τῶν κοιλάδων, ἀλλ' ἐκεῖνοι οἵτινες ἀνελθόντες ἀνεκάλυψαν νέας κορυφάς.

(Κατὰ μετάφρασιν ἐκ τοῦ ἀμερικανικοῦ ὑπὸ τῆς δεσποινίδος Ε. Γ.)

Ἡ Ἐναρμονησις τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς

Ἰπὸ τοῦ παρ' ἡμῶν καθηγητοῦ τῶν Μαθηματικῶν κ. Σ. Σταματιάδου ἐγένετο τὴν 11 λήξαντος ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ «Ἑλληνικοῦ Φιλ. Συλλόγου» δημοσίαι ἀκρόσεις *Βυζαντινῆς μουσικῆς ἐνηρμονισμένης*. Εἶχε προσέλθει ἐν τῷ Σλλλόγῳ τόσος πολὺς κόσμος ἐξ ὅλων τῶν κοινωνικῶν τάξεων, ὥστε ἡ μεγάλη αὐτοῦ αἴθουσα εὐρέθῃ στενόχωρος. Ἡ συρροὴ αὐτῆ τοῦ δημοσίου εἶνε λίαν παρήγορος, διότι δεικνύει τὸ μέγα ὑπὲρ τῆς ἱερᾶς ἡμῶν τέχνης ἐνδιαφέρον τοῦ ὁμογενοῦς δημοσίου. Ἡ παρουσία ἰδίως καὶ ἀντιπροσώπου τῆς Α. Θ. Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Ἰωακείμ Γ', τοῦ ὑπὲρ τοῦ πατρίου τούτου κειμηλίου καὶ ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτοῦ πατριαρχίας σοβαρῶς προνοήσαντος, ὡς καὶ τοῦ μουσοτραφοῦς Ἑλληνοσ Πρεσβευτοῦ κ. Ἰω Γρυπάρη, ὑπὲρ τῆς ἔθνικῆς μουσικῆς ποικιλοτρόπως ἐπιδεικνύοντος τὸ μέγα αὐτοῦ ἐνδιαφέρον, ἐσχολιάσθησαν λίαν εὐμενῶς ὑπὸ τοῦ δημοσίου. Ὅταν αἱ γεγραφαὶ τοῦ Ἐθνους καὶ τῆς Ἐκκλησίας κορυφαὶ ἐνθαρρύνουσι τὰς εὐγενεῖς μουσικὰς προσπάθειαι τῶν μουσικολόγων ἀναμ-

φιβόλως μέγα ὑπὲρ τῆς παρημελημένης ἔθνικῆς τέχνης καλὸν θὰ ἐπιτευχθῆ.

Ἡ ἀκρόσις τοῦ κ. Σταματιάδου περιελάμβανε δύο μέρη, τὸ *θεωρητικόν* καὶ τὸ *πρακτικόν*. Τὸ πρῶτον ἦτο σύντομος εἰσῆγησις ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἑναρμονισέως τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς, καὶ τὸ δεύτερον περιελάμβανεν 11 μελωδίας ἐκ τῶν 8 Ἑκκλ. μουσικῆς. Ἡ εἰσῆγησις τοῦ κ. Σταματιάδου, περίληψις οὕσα τῆς περυσινῆς αὐτοῦ διαλέξεως, εἶνε γνωστὴ ἡμῖν διότι ὀλόκληρος ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ «Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ». Κατὰ ταύτην ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἡμῶν μουσικὴ ἑναρμονίζεται, ἦτοι ὑποβάλλεται εἰς πολυφωνικὴν συμφωνίαν, διότι, ὑποσάσα τὴν ἐπίδρασιν τῆς νεωτέρης μουσικῆς, ἀκολουθεῖ τὰ διαστήματα τῆς φυσικῆς κλιμακῆς. Ἐν τῇ φυσικῇ δὲ

1. Τὸν ὄρον *βυζαντινὴ* ἀντὶ τῆς *ἐκκλησιαστικῆς* κατ' ἀνάγκην μεταχειρίζομεθα καὶ ἡμεῖς ἐνταῦθα, ἀφ' οὗ αἱ ψαλμοὶσι μελωδοῦντες ἦσαν ἐκ τῶν μουσικῶν χειρογράφων τῆς μουσικῆς τῶν Βυζαντινῶν, ἀλλ' ἐκ τῶν διὰ τῆς παραδόσεως σωζομένων τῆς ἐν χρήσει νῦν ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς. Ὅφειλομεν δὲ νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ἡ παρῶσα ἐκκλησιαστικὴ ψαλμοδία ἐξεικονίζει μᾶλλον τὴν διμῶδη μορφὴν τῆς ἀρχαίας βυζαντικῆς ψαλμοδίας, παρὰ αὐτὴν ταύτην τὴν ὠραίαν καὶ μάγον ἱερὰν τῶν Βυζαντινῶν ἡμῶν Πατέρων τέχνην. Ἰνα εἰμεθα δε πλέον σαφεῖς λέγομεν ὅτι οἶαν σχέσιν ἔχει ἡ νῦν δημώδης ἡμῶν γλώσσα πρὸς τὴν γλώσσαν τῶν βυζαντικῶν ἐκκλ. ζυμμάτων τὴν αὐτὴν περὶ τοῦ σχῆσις ἔχει καὶ ἡ νῦν μουσικὴ πρὸς τὸ μεγαλοπρεπὲς αὐτῶν μέλος. Διό, μὴ ἀρκοῦμενοι εἰς τὴν σχετικῶς πενιχρὰν μορφὴν τῆς συγχρόνου ἐκκλ. ψαλμοδίας, δέον νὰ ἐπιζητήσωμεν πάντοτε τὴν ἀνευρεσίαν τῆς πρώτης πολυψέφυτος μουσικῆς πηγῆς, ἥτις ἀπεκρυσταλλώθη ἐν τῇ ἐκπάγλῳ τῆς Ἁγίας Σοφίας μουσικῇ. Ἄλλως ἐμμένοντες ἀκλονήτως εἰς τὴν παρῶσαν μορφὴν τῆς ἐκκλ. ἡμῶν μουσικῆς ἴσως κινδυνεύσομεν νὰ δημιουργήσωμεν δια τῶν ἐρωτιῶν τῆς μεγαλοπρεποῦς βυζαντικῆς τέχνης καὶ μέλλοντα μουσικὸν μαλιωρισμὸν. Ἡ γλωσσικὴ λοιπὸν πρόοδος ἄς ἐφαρμοσθῆ καὶ εἰς τὴν μουσικὴν.

Χαιρομεν δὲ πολὺ, διότι ὁ ἡμετερος φίλος καὶ συνεργάτης κ. Μάρκος Βασιλειου, ὁ γνωστὸς οὗτος πολυψέφυτος ἐρευνητὴς τῆς μεσαιωνικῆς ἡμῶν μουσικῆς καὶ τῶν πλυλπηθῶν αὐτῆς χειρογράφων, ἐν τῇ ἐφημερίδι «Προόδῳ» (19 Ἰουνίου) λίαν ἐπικαιρῶς θίγει τὸ σημεῖον τοῦτο διὰ τῶν ἐξῆς: «Ἀνάγκη πρώτως νὰ παραδεχθῶμεν ἡμῶν ἄνθρωπον, ὅτι το ἐκκλησιαστικὸν ἡμῶν ἄσμα, ὡς ἔχει σήμερον, δὲν εἶνε, εἰμὴ μικρὰ ἀπόμωμα τοῦ ἄσματος τῶν βυζαντινῶν χρόνων, λαμβανόμενον ὑπ' ὄψει τῶν περιστάσεων, ἀς διηλεθὲ τὸ Γενὸς ἡμῶν καὶ ἡ Ἐκκλησία, περιελθὼν εἰς ἡμᾶς δια τῆς ἀπὸ στόματος μᾶλλον παραδόσεως μετὰ τῶν φυσικῶν ἐκείνων παραλλαγῶν, τὰς ὁποίας πρῶτον ὁ χρόνος, ἔπειτα δὲ καὶ αἱ λοιπαὶ συνθήκαι τοῦ μετὰ τὴν Ἁλωσιν βίου ἐπόμενον ἦτο νὰ ἐπιφερωσιν. Ἐκτός λοιπὸν πάσης ἀμφισβητήσεως, ὅτι δὲν ψάλλομεν νῦν ἐκκλησιαστικὸν αὐτόχημα τὴν μουσικὴν τοῦ Δαμασκηνοῦ καὶ τοῦ Κουκουζέλη, ἀλλὰ μουσικὴν ἔθνικὴν μεταγενεστέρης ὕφης, καλλιεργηθείσαν πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς κυριῶς ὑπὸ τῶν μουσικοδιδασκάλων τῶν δύο τελευταίων ἑκατονταετηρίδων».

Εἶνε δὲ λίαν ἀξιοπεριεργον ὅτι ὁ μελετηρὸς ἀγορητὴς τῆς ἑναρμονισέως κ. Σ. ἐν ᾧ ἐν τῇ εἰσηγήσει οὐδὲν εἶπε περὶ τοῦ ζητήματος τούτου, ἀπ' ἐναντίας ἐν ἄλλῃ αὐτοῦ διατριβῇ, δημοσιευθεῖσα τελευταίως ἐν τῇ «Φόρμιγγι» Ἀθηνῶν (ἀρ. 19—20 ε. ἔ.), γράφει αὐτολεξεῖ τὰδε: «Ὁ κ. Χουμμεζιὸς ἀναφέρει τοὺς πολυψέφυτους χρόνους τῆς Ἁγίας Σοφίας, οἱ ὁποιοὶ ἐπροκαλοῦν τὸν θανασιμὸν τοῦ κόσμου, ἀλλὰ λησμονεῖ ὅτι ὁ κόσμος ἐκείνης τῆς ἐποχῆς ἦτο εἰς τοιαύτην νηπιώδη (;) κατάστασιν ὑπὸ ἔποιν μουσικῆς, ὅπως καὶ ὅφ' ὅλας τὰς ἐποχάς (;!); ὥστε ἦτο πολὺ φυσικὸν οἱ χοροὶ τῆς Ἁγίας Σοφίας νὰ προκαλοῦν τὸν θανασιμὸν του. Ἄρα γε θὰ τὸν προκαλοῦν καὶ τώρα;» Βεβαίως θὰ ἐπροκαλοῦν καὶ νῦν τὸν θανασιμὸν τοῦ κόσμου, ἀφ' οὗ καὶ αὐτῆ ἡ Ἁγία Σοφία θαυμάζεται ὄχι μόνον ὡς ἱστορικὸν κειμῆλιον, ἀλλὰ καὶ ὡς ἀρχιτεκτονικὸν ἀριστοῦργημα παρὰ τῶν εἰδικῶν ἀφ' οὗ καὶ αὐτὰ τὰ λεύψανα τῆς μουσικῆς ἐκείνων, οἷα εἶνε τὰ νῦν ἐκκλησιαστικὰ ἄσματα, τοσοῦτον θαυμάζονται διὰ τὴν εὐμελίαν καὶ εὐρυθμίαν αὐτῶν, ὥστε νὰ περιβάλλονται ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἴδιου καὶ διὰ περιβολῆς πολυφωνικῆς ἰσομῆτος. Ἄν δὲ ὁ κόσμος κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν εὐρίσκετο εἰς νηπιώδη κατάστασιν ἢ οὐ συνιστώμεν τὴν ἀνάγκην τῶν ἡμετέρων ἀγθρου «Ἡ Μουσικὴ ἐν τῇ Ἁγίᾳ Σοφίᾳ», δημοσιευθέντος ἐν τῷ Ἀ Τεύχει τῆς «Μουσικῆς», ἐξ οὗ ἀριθμῶς καταδεικνύεται ὅτι ἡμεῖς μᾶλλον εἰμεθα νηπιοὶ καὶ νάνοι ἀπέναντι τοῦ μεγαλείου τῆς μουσικῆς τῶν χρόνων τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας.

κλίμακι κατατάσσει ὁ ἀγορητὴς καὶ τὴν χρωματικὴν κλίμακα, τὴν περιλαμβάνουσαν μεταξὺ δύο συνεχῶν φθόγγων ἡμιόλιον, ἦτοι τριημίτονον διάστημα, ἐν ᾧ ἡ κλίμαξ αὐτὴ παρὰ τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων καταλέγεται μεταξὺ τῶν *τεχνικῶν*. Ἀλλ' ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἡμῶν μουσικὴ, ψαλλομένη ὡς ψάλλεται, κατὰ τὰ διαστήματα τῆς φυσικῆς διατονικῆς καὶ χρωματικῆς κλιμακῆς, δὲν ὑπέστη, ὡς διατείνεται ὁ κ. Σ. τὴν ἐπίδρασιν τῆς εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς, ἀλλὰ τῆς ἀρχαίας καὶ τῆς βυζαντικῆς θεωρίας, ἐξ ἧς παρέλαβον καὶ οἱ εὐρωπαῖοι τὴν ἑαυτῶν κλίμακα. Διότι ἡ νῦν κλίμαξ τῆς εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς καὶ εἰς τὰ δύο αὐτῆς εἶδη (major, minor) εἶνε ἡ ἀρχαία διατονικὴ καὶ τὸ μεθ' ἡμιολίου χρωματικόν, οἷον εἶνε τὸ μετὰ διέσεως β' τετραχορδον τῆς ἐλάσσονος κλιμακῆς (mi—fa—sol ἐν διέσει—La). Γνωστὸν οἷα ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ μουσικὴ εἶχε τρία γένη. Τὸ *διατονικόν*, *χρωματικόν* καὶ τὸ *ἐναρμόνιον*, καλούμενον καὶ *ἀρμονία* οὐχὶ ἐν τῇ σιμασίᾳ τῆς συνηχησεως ἑτεροτόνων φθογγῶν, ἀλλὰ τῆς ἀκρας διαστηματικῆς τῶν φθόγγων λεπτότητος. Ἐκ τούτων τὸ διατονικὸν γένος μεταξὺ συνεχῶν φθογγῶν εἶχε *τόνον* καὶ *ἡμιτόνιον*, τὸ χρωματικὸν τὸ *ἀσύνθετον ἡμιόλιον* (τριημίτονον) τὸ *ἡμιτόνιον* καὶ τὸν *τόνον*, καὶ τὸ ἐναρμόνιον τὸ *τεταρτημόριον* ἦτοι τὸ τέταρον τοῦ τόνου καὶ τὸ *ἀσύνθετον δίτονον*. Ἀριστείδης ὁ Κοϊντιλιανὸς (Κεφ. ΙΘ') περὶ τούτων γράφει τὰδε: «*Τούτων τῶν τριῶν γενῶν φυσικώτερον μὲν ἔστι τὸ διάτονον πᾶσι γὰρ καὶ τοῖς ἀπαιδεύτοις παντάπασι μελωδητὸν ἔστι τεχνικώτατον δὲ τὸ χρώμα παρὰ γὰρ μόνοις μελωδεῖται τοῖς πεπαιδευμένοις ἀκριβεστερον δὲ τὸ ἐναρμόνιον*» παρὰ γὰρ τοῖς ἐπιφανεστάτοις ἐν μουσικῇ τετύχηκε παραδοχῆς. Τοῖς δὲ πολλοῖς ἔστιν ἀδύνατον».

Ἰας ἱστορικὰς ταύτας μαρτυρίας ἀνεφέραμεν ἵνα ἐντονώτερον καταδειχθῆ ὅτι ἡ ἐκκλ. ἡμῶν μουσικὴ δὲν ὑπέστη τὴν ἐπίδρασιν τῆς εὐρωπαϊκῆς κλιμακῆς, ἀλλὰ τούναντίον αὐτὴ τῆς ἑλληνικῆς, ὅπερ ἄλλως τε οὐδόλως ἀρνούνηται καὶ οἱ κορυφαῖοι μουσικολόγοι τῆς Δύσεως (ἴδε καὶ «Προσολήματα» Α' Γεύχους τῆς «Μουσικῆς»). Νῦν ὅτε τὸ φασμα τοῦ ἐκφραγισμοῦ τῶν ἰσμάτων ἡμῶν *δλεθεῖως* ἐπιδρᾷ ἐπὶ μεγαλοῦ τῆς ἡμετέρας κοινωνίας μέρους αἱ ἱστορικαὶ αὐταὶ ἀλήθειαι νομιζόμεν ὅτι πρέπει μεγαλοφώνως νὰ κηρύττωνται.

Ἡ ἀρχὴ λοιπὸν, ἦν ὁ κ. Σταματιάδης ἀπὸ τοῦ βήματος τοῦ Φιλ. Συλλόγου διεκήρυξεν, ὅτι δηλονότι ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἡμῶν μουσικὴ καὶ κατὰ τοὺς 8 αὐτῆς ἡχους περιβάλλεται ἄρμονικῇ πολυφωνίᾳ ὁμολογούμεν ὅτι εἶνε ἀληθεστάτη. Ἀλλ' ἡ ἀρχὴ αὐτὴ ὀφείλομεν ἐξ ἴσου νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι δὲν εἶνε καὶ πωτοφανής, καθόσον πρὸ πολλοῦ ἡμετέροι τε καὶ ξένοι διεκήρυξαν τὸ δυνατόν αὐτῆς.¹

Ἐκ τῶν ξένων μάλιστα τὸ ζήτημα τοῦτο ἔλυσε καθ' ὅλας αὐτοῦ τὰς τεχνικὰς φάσεις ὁ ἀίμνητος γάλλος L. Bourgaill Ducoudray, καθηγητὴς τῆς ἱστορίας τῆς Μουσικῆς καὶ τῆς Ἀρμονίας ἐν τῷ Ὀρδεῖφ τῶν Παρισίων, τοῦ ὁποίου

1. Εἰρήσθω δ' ἐν παρόδῳ ὅτι καὶ ἡμεῖς ἀπὸ εἰκασταίας ἐπεδόθημεν εἰς τὴν πολυψέφυτον ἄρμονικὴν περιβολὴν τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ δημοτικῶν ἡμῶν μελωδιῶν, ἐν διαλέξει καὶ συναυλίᾳς ἐκτελέσαντες ἰκανὰς ἐκ τούτων. Πρὸ δεκαετίας δέ, ἦτοι τῷ 1902 ἐν πέντε φύλλοις τῆς «Ἐκκλησιαστικῆς Ἀληθείας» (ἀρ. 27, 28, 29, 30 καὶ 32) ἐδημοσιεύσαμεν καὶ σχετικὴν μελέτην, ἐπιγραφομένην «Ἡ ἑλληνικὴ ἐκκλ. μουσικὴ καὶ ἡ ἀρμονικὴ πολυφωνία». Ἀλλὰ, φαίνεται, οἱ νέοι συντάκται τοῦ ἐπισήμου πατριαρχικοῦ ὄργανου δὲν ἔχουσι γνῶσιν τῆς μελέτης ταύτης.

μέρος της σχετικής μελέτης μεθ' ενός εκκλησιαστικού ζώματος του Δ' Ήχου, πολυφωνία περιβεβλημένου, δημοσιεύομεν εν άλλη στήλῃ. Ὁ σοφὸς οὗτος καθηγητῆς, κατ' ἐντολὴν τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως μελετήσας καὶ σπουδάσας τὴν καθ' ἡμᾶς ἐκκλησιαστικὴν καὶ δημοτικὴν μουσικὴν, ἐξέδωκε τρία πολύτιμα συγγράμματα, δι' ὧν ἐπιστημονικῶς λύει καὶ τὸ ζήτημα τοῦτο (ἴδε καὶ Γ' Τεύχος «Μουσικῆς ἐν σελ. 74).

*

Εἰς τὴν Παγκόμιον Ἐκθεσὶν τοῦ 1878 ἐγένετο, ὡς γνωστόν, καὶ μουσικὸν συνέδριον, ἐν ᾧ ὁ ἀείμνηστος L. Ducoudray, ἔχων πλούσιον ὕλικὸν ἑλληνικῶν ᾠμάτων, ἀρχαίων, μεσαιωνικῶν καὶ νεωτέρων, ἐν ἰδιαιτέρῳ διαλέξει ὠμίλησεν «Περὶ τῶν ἑλληνικῶν μουσικῶν τρόπων»¹ ὑπὸ τὴν ἐποψὴν τοῦ δυνατοῦ ἢ μὴ τῆς συμφωνικῆς αὐτῶν περιβολῆς. Τὸ Γραφεῖον τοῦ Συνεδρίου κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς διαλέξεως συνίστατο ἀπὸ τὸν μέγαν γάλλον μουσουργὸν τοῦ «Φάουστ» Γκουιῶ, Πρόεδρον. ἀπὸ παρέδρους ἐξόχους μουσικοφιλολόγους καὶ κριτικούς τῆς Γαλλίας καὶ ἀπὸ πολυπληθέστατον μουσικὸν ἀκροατήριον.

Ὁ σοφὸς ἀγορητῆς τὸν σκοπὸν τῆς διαλέξεώς του μετὰ σαρτατικῆς συντομίας ἐν προοίμιῳ διετύπωσε διὰ τῶν ἑξῆς:

«Θ' ἀποπειραθῶ, Κυρίαί καὶ Κύριοι, νὰ καταδείξω ὅτι εἰς τοὺς πολυαριθμούς τῆς ἑλληνικῆς μουσικῆς Ἦχος ὑφίσταται ἡδύτης καὶ ἰδιάζων τις τρόπος, ὃν οἱ δύο μόνοι τῆς εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς τρόποι ἀδυνατοῦσι ν' ἀποδώσωσι καὶ κατὰ δευτέρον λόγον, ὅτι ἡ χρῆσις τῶν ἑλληνικῶν τρόπων (Ἦχων) δύναται νὰ συμβιβασθῇ μετὰ τῆς νεωτέρας πολυφωνίας καὶ ὅτι τὰ ἐκ τούτου ἀπορρέοντα ἀποτελέσματα δύναται νὰ ἀπαχθῶσιν εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῶν συγχρόνων μουσικῶν ἔργων».

Πρὸς ἀπόδειξιν δὲ τῶν λεγομένων τούτων ἐξετελέσθησαν ὑπὸ διακεκριμένου τοῦ Ὁδείου τῶν Παρισίων ἀοιδῶν, συνοδουμένων καὶ ὑπὸ μουσικοῦ Ὁργάνου, 56 ἐν ὄλῳ μουσικὰ παραδείγματα καὶ ζήματα, εἰλημμένα ἐκ τῆς ἀρχαίας ἑλλ. τέχνης, τῆς βυζαντιακῆς ψαλμωδίας, τῆς ἑλλην. ἐκκλησιαστικῆς καὶ δημοτικῆς μουσικῆς, ὡς καὶ ἐκ τῆς παλαιᾶς γρηγοριανῆς ψαλμωδίας, κατὰ τοῦ 8 Ἦχους, ὡς γνωστόν, τῆς ἑλληνικῆς μουσικῆς, συνθετιμένης. Τὰ οὕτω πολυφωνικῶς ἐκτελεσθέντα ἑλληνικὰ ζήματα τοσοῦτον ὑπερήρσαν εἰς τὸ ἐπιλεκτὸν μουσικὸν ἀκροατήριον, ὥστε τοῦτο, κατὰ τὰ ἐστενογραφημένα πρακτικὰ, διὰ παρατεταμένων χειροκροτημάτων καὶ εὐγε, εὐγε, ἀνευφήμει αὐτά.

Τὸ τέλος τῆς διαλέξεως αὐτοῦ ὁ σοφὸς γάλλος μουσικολόγος ἐπέσπευε διὰ τῶν ἑξῆς βαρυσημάτων ρημάτων, τὰ ὅποια κατέστησαν πλεόν ἀξιώματα διὰ τὴν καθόλου μουσικὴν ἐπιστήμην.

«Ἡ πολυφωνία τοσαῦτα κέκμηται ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν ἐφόδια, ὥστε δύναται τις νὰ ἐνισχύσῃ τὴν ἔκφρασιν μελωδίας τινὸς οἰασθήσῃ δι' ἁρμονίας καταλλήλου πρὸς τὸν χαρακτήρα τοῦ Ἦχου (τρόπου) αὐτῆς».

«Ἄρα πᾶν ἐκφραστικὸν στοιχεῖον, ὑφιστάμενον ἐν οἰαδῇ ποτε μελωδία, οἰαδῆποτε κἂν ἢ ἡ ἐποχῇ, εἰς ἣν ἀνάγεται, καὶ ἡ χώρα ἐξ ἧς ἔχει τὴν προέλευσιν, δὲν πρέπει ν' ἀποκλείηται τῆς μουσικῆς γλώσσης (Εὐγε καὶ χειροκροτήματα).

«Πάντες οἱ τρόποι, παλαιοὶ ἢ νεώτεροι, εὐρωπαϊκοὶ ἢ ξένοι, διὰ τοῦτο, ἂν καὶ ἐπιτήδείοι εἰσι νὰ παραγάγῳσιν ἐντύποιον τινα, δεόν νὰ πολιτογραφῶνται παρ' ἡμῶν καὶ χρῆσις αὐτῶν νὰ γίνηται ὑπὸ τῶν μελοποιῶν» (νέαι χειροκροτήσεις).

1. Conférence sur la modalité dans la musique grecque. Paris 1878.

Ὁ προεδρεύων τοῦ Συνεδρίου Γκουιῶ ἐν ὀνόματι τοῦ Γραφείου ἠδ' ἀρίστησε θερμῶς τὸν ἀγορητὴν διὰ τὰ πολύφωνα ἑλληνικὰ ζήματα, ἅτινα, εἶπε, «κατέβλεξαν ἡμᾶς».

*

Ὁ κ. Σταματιάδης κατὰ ταῦτα νέαν τινὰ τεχνικὴν ἀρχὴν δὲν ἀτοκαλύπτει, ἀλλ' ὅ, τι διακηρύττει ὀφείλομεν νὰ ὀμολογήσωμεν εὐλικρινῶς ὅτι διατυποῖ μετὰ πολλῆς τῆς ἀκριβείας, λεπτότητος, πειστικότητος καὶ ἄνευ περιττῶν στόμφων. Τινὰ ὁμως σημεῖα τῆς μελέτης αὐτοῦ, τὰ σχετιζόμενα ἰδίως εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἑλλην. μουσικῆς, χρῆζουσι ποιᾶς τινος ἐπιφυλάξεως. Οὐδόλως συμφωνοῦμεν μετ' αὐτοῦ ὅτι δὴθεν «τὸ ὄργανον εἶνε ὁ τάφος τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς». Βεβαίως οἱ Βυζαντινοὶ δὲν εἶχον τὴν ὄργανικὴν μουσικὴν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἀλλ' ὁμως εἶχον ταύτην ἐν ταῖς μουσικαῖς σχολαῖς καὶ ταῖς ἀσκήσεσι τῶν μουσικῶν χορῶν. Οἱ χοροὶ τῆς Ἁγίας Σοφίας καὶ τῶν ἄλλων κεντρικῶν ναῶν ἠσκούντο διὰ τοῦ γνωστοῦ «Ἐκκλησιαστοῦ Ὁργάνου», τὸ ὅποιον, διὰ τοῦ Βυζαντίου γνωσθὲν εἰς τὴν Δύσιν, εἰσήχθη κατόπιν καὶ εἰς τὴν θείαν λειτουργίαν τῶν Δυτικῶν. *Συνοδεύει δὲ τοῦτο καὶ νῦν εἶτι τὰ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἑλληνικῆς οὐκωχησίας παλαιὰ ζήματα τῆς γρηγοριανῆς ψαλμωδίας.* Οὐχὶ λοιπὸν τὸ ὄργανον, ἀλλ' ἡ παντελής αὐτοῦ ἔλλειψις μᾶλλον δύναται ν' ἀποβῇ ὁ τάφος τῆς ἐκκλ. ἡμῶν μουσικῆς. Τὰ πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τοῦτον κυρίως ἐνυπάρχοντα ἐν τοῖς Πατριαρχείοις μουσικὰ ὄργανα, τὸ *Ἰωακείμιον ψαλτήριον* καὶ τὸ *Κωνσταντίνειον ὄργανον*, δαπάναις τῶν μουσοτραφῶν Πατριαρχῶν Ἰωακείμ τοῦ Γ' καὶ Κωνσταντίνου τοῦ Ε' κατασκευασθέντα, εἰσι τραὰ τῶν λεγομένων μαρτύρια. Ἄν οἱ μουσικοὶ χοροὶ τῶν Ἐκκλησιῶν ἡμῶν ἠσκούντο κατ' ἰδίαν καὶ διὰ μουσικῶν ὀργάνων ἀναμφιβόλως ἢ νῦν ἐκτέλεις τῆς ψαλμωδίας ἡμῶν θὰ ἦτο κατὰ πολὺ ὑπερέτερα καὶ ἀκριβεστέρα. Ἐν γένει ὁμως ἢ εἰσηγήσας τοῦ κ. Σ. διὰ τὰς ὁρθὰς αὐτοῦ ἀρχὰς καὶ διὰ τὰ πειστικώτατα ἐπιχειρήματα ζωηρότατα ἐπεκροτήθησαν.

Ἄ τοιμὲν ἤδη ὀλίγα τινὰ νὰ εἴπωμεν καὶ διὰ τὸ δεύτερον μέρος τῆς διαλέξεως, διὰ τὴν συμφωνικὴν δηλ. ἑναρμόνισιν τῶν ἐν τῷ προγράμματι ἀναγεγραμμένων 11 ζώματων τῶν 8 Ἦχων. Τὴν ἐργασίαν ταύτην θὰ τὴν ἐξετάσωμεν πρῶτον ἀπὸ τῆς *τεχνικῆς* αὐτῆς ἀπόψεως καὶ εἶτα τῆς *αἰσθητικῆς*.

Ἐν πρῶτοις ὀφείλομεν νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι αἱ ἐκτελεσθεῖσαι 11 μελωδίαί τῶν 8 Ἦχων οὐδόλως εἶχον μεταβληθῇ, ἐκτὸς τοῦ ἐπιπροσθέτου φόρτου τῶν περιττῶν λαρυγγισμάτων καὶ ἐπανθισμάτων, τὰ ὅποια εἰσιν ὄλως ξένα πρὸς τὸ γνήσιον ἐκ παραδόσεως σωζόμενον ἐκκλ. μέλος. Αὐστηρῶς λοιπὸν καθωριζομένης τῆς μελωδικῆς γραμμῆς τῶν ζώματων τὸ ἔργον τῆς ἁρμονικῆς περιβολῆς ἀρκούντως ἀπλοποιεῖται, διότι ὁ ἑναρμονίζων ἄνευ ἐλευθέρων μουσικῶν σχημάτων κέκληται νὰ ὑποκαταστήσῃ τὰς καταλλήλους συμφωνικὰς φωνάς, περιώζων ἅμα καὶ τὸν τοῦ Ἦχου ἰδιάζοντα χαρακτήρα. Οἶκονθεν δ' ἐννοεῖται ὅτι πᾶσα ἁρμονικὴ συναρμογὴ τῶν φθόγγων πρέπει νὰ εἶνε εὐχάριστος, ἡδέως δηλ. καὶ εὐαρμόστιος νὰ ἰκανοποιῇ τὸ ἀνεπτυγμένον οὖς. Ὁ κ. Σταματιάδης φιλοτίμως πειρᾶται νὰ περιώσῃ τὴν τοῦ Ἦχου ἔκφρασιν, ἀλλὰ τὰ διάφορα μέρη τῶν ἁρμονικῶν φωνῶν δὲν βαινουσι μετὰ τοιαύτης εὐαρμοστίας, ὥστε ν' ἀποτελέσωσιν ἐν ὄργανικὸν σύνολον, τὸ ὅποιον νὰ συναρπάσῃ τὸν ἀκροατὴν. Αἱ κινήσεις τῶν κατὰ μέρη φωνῶν εἶνε ἑνιαχοῦ βεβιασμέναί, δὲν ὑπηχοῦσι δη-

λονότι ὡς νέαι μελωδικαὶ γραμμαὶ, ἐκ τῆς ἀρχικῆς μελωδικῆς γραμμῆς παραχθεῖσαι, ἀλλ' ὑποκαθίστανται, ὡς συμπληρωματικαὶ ἀπλῶς φωναί, πρὸς συμπλήρωσιν τῶν τυπικῶν συμφωνικῶν συγχορδιῶν. Ἄν καὶ ἡ ἐπαινετὴ ἀπόπειρα πρὸς περίσσωσιν τῆς ἀρχικῆς μελωδίας πανταχοῦ καταφαίνεται ἐν τούτοις ἑνιαχοῦ, εἰς τὰς καταλήξεις, γίνεται χρῆσις συγχορδιῶν ξένων πρὸς τὰς ὑπαγορεύσεις τοῦ Ἦχου. Ὡς π. χ. τὸ «*Μεγάλυνον ψυχῆ μου*» (Ἦχος α') δὲν ταῦτοφωνεῖ τῇ καταλήξει τοῦ Ἦχου, εἰς τὸ «*Τρισάγιον*» (Ἦχος β') ἢ συγχορδία λήγει ἀποτόμως εἰς τὸν δεσπόζοντα, εἰς τὸ «*Σήμερον κερμάται*» (πλ. β') ἢ β' φωνῇ μετεωρίζεται ὑπὲρ τὴν μελωδίων¹, εἰς τὸ «*Ὅσοι εἰς Χριστὸν*» (Ἦχος α') αἱ καταληκτικαὶ ἁρμονίαι ἀσυμφωνοῦν πρὸς τὸν Ἦχον, εἰς τὸ «*Εὐαγγελίζου γῆ*» καὶ «*Ἄγγελιοὶ τὴν εἴσοδον τῆς Πανάγνου*» (Ἦχος δ') ἐν ᾧ ἐν ἀρχῇ ὁ χαρακτήρ τοῦ Ἦχου περισώζεται κατὰ τὸ τέλος ὁμως δὲν τηρεῖται ἡ βάσις. Εἰς δὲ τὸ «*Ἀξίον ἐστιν*» τοῦ ἑναρμονίου Βαρέως, τοῦ ὁποῖου ἢ μελωδικὴ κατὰληξις εἶνε χαρακτηριστικώτατον προσὸν τῆς ἡμετέρας ἐκκλ. καὶ δημώδους μουσικῆς, αἱ ἁρμονικαὶ συγχορδίαὶ οὐδόλως προπαρασκευάζουσι τὸ τέλος, διό καὶ ἐν τῇ ψυχῇ ἡμῶν αἰσθανόμεθα μετέωρόν τι συναίσθημα ἄνευ σχετικῆς ἰκανοποιήσεως.

Μετὰ τὰ ἀνωτέρω ἐν πολλῇ συντομίᾳ ρηθέντα οἱ ἡμέτεροι ἀναγνώσται θὰ θελήσωσιν ἴσως νὰ μάθωσι καὶ τὸ αἰσθητικὸν συμπέρασμα τῶν ἐντυπώσεων ἡμῶν. Ἄπρὸ καλύπτως λοιπὸν ὀμολογοῦμεν ὅτι ἢ ἐκ τῶν ζώματων ἐφ' ἡμῶν ἐντύπωσις ὑπῆρξε *μετρία*. Πρὸς τὸ μέτριον δὲ τοῦ ἀποτελέσματος οὐκ ὀλίγον συνέτεινε καὶ ὁ ἀτελής καταρτισμὸς τοῦ χοροῦ. Διὰ τοιαῦτα ἐπιστημονικὰ πειράματα ἔπρεπε νὰ χρησιμοποιηθῶσιν ὠριμοὶ καὶ γεγυμνασμένοι ἀνδρικοὶ φωναὶ καὶ ὄχι παιδικαί. Ἡ παιδικὴ φωνὴ δὲν ἔχει τὴν πλήρη ἔντασιν τῆς ἀνθρωπίνης φωνῆς, δὲν ἔχει δὲ καὶ τὸ προσὸν τῆς ἐν συνειδήσει ἐκτελέσεως τῶν μελωδιῶν. Οἱ βυζαντινοὶ, οἱ εὐρισκόμενοι κατὰ τὸν κ. Σταματιάδην, εἰς *νηπιώδη μουσικὴν κατάστασιν*, ἐγνώριζον πολὺ κάλλιον ἡμῶν τὸ τεχνικὸν τοῦτο σημεῖον, καὶ διὰ τοῦτο εἰς τοὺς ἐκκλ. χοροὺς μετεχειρίζοντο πάντοτε ἀνδρικός φωνάς, ἐκτὸς συμβολικῶν τινῶν ζώματων, ὅτε μετεχειρίζοντο καὶ τὰς παιδικὰς φωνάς. Δεόν εὐλικρινῶς νὰ ὀμολογήσωμεν, ὅτι ἢ ἄψυχος τοῦ χοροῦ ἐκτέλεις κατὰ πολὺ ἡδίκησε τὴν φιλοτίμον ἐργασίαν τοῦ κ. Σταματιάδου, ἢ ὅποια, μεθ' ὅλα τὰ ἀνωτέρω ρηθέντα, εἶνε ἀξία σπουδαίας προσοχῆς καὶ ὑποστηρίξεως, διότι ἀποβλέπει εἰς τὴν διὰ τῆς ἁρμονικῆς πολυφωνίας ἔξαρσιν τοῦ γεραροῦ ἐθνικοῦ ἐκκλησιαστικοῦ μέλους.

Γ. Δ. ΠΑΧΤΙΚΟΣ

Υ. Γ. Εἰς τὸ ἡμέτερον Περιοδικὸν ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἀνωτέρω διαλέξεως ἐστάλησαν σκέψεις τινές καὶ ἐντυπώσεις περὶ τῆς συμφωνικῆς ἑναρμόνισσεως τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἡμῶν ζώματων παρὰ προσώπων μὴ ἁρμοδιῶν. Ἡ «Μουσικὴ», σκοποῦσα ὀρθὴν δημοσίαν γνώμην νὰ δημιουργήσῃ διὰ τὰ ὕψιστα ταῦτα τεχνικὰ τῆς ἐθνικῆς μουσικῆς ζητήματα, ἀδυνατεῖ νὰ δημοσιεύσῃ τὰ ἐπιστάλματα καθὸ πρῶτηρχόμενα παρὰ μὴ ἐιδικῶν. Ἡ ἐιδικότης δὲ διὰ τὸ ζήτημα τοῦτο, ἀπαιτεῖ ὅπως, ὁ γράφων ἐκτὸς τῆς ἐγκυκλοπαιδικῆς μορφώσεως, εἶνε κάτοχος καλῶς τῆς τε ἡμετέρας μουσικῆς ὡς καὶ τῆς εὐρωπαϊκῆς μετὰ

1. Ἡ ἐκκλ. αὐτῆ μελωδία πρὸ δεκαετηρίδων ὄλων ἔχει περιβληθῆ συμφωνικῇ ἁρμονίᾳ καὶ ὑπὸ τοῦ ἀείμνηστου Ν. Ἀγγερινοῦ, περὶ οὗ ἴδε καὶ ΣΤ' τεύχος τῆς «Μουσικῆς» (σελ. 162) ἐν τῷ σχετικῷ ἀρθρῷ τοῦ διακεκριμένου συναδέλφου κ. Ἀν. Μάλτου.

τῶν ἀπαραιτήτων γνώσεων τῆς ἁρμονίας. Ἀφήνοντες ἐλευθέρως τὰς ἡμετέρας στήλας εἰς πάντα, δυνάμενον μὲν γράψαι, ἀλλὰ μὴ ἐφοδιαζόμενον καὶ διὰ τῶν καταλλήλων τεχνικῶν γνώσεων, ἐπισκοτιζόμεν μᾶλλον τὴν δημοσίαν γνώμην παρὰ νὰ διαφωτίζωμεν αὐτήν.

Ἐπειδὴ δὲ ὑπάρχουσι καὶ τινες παρ' ἡμῶν, οἱ ὅποιοι μετὰ δέους καὶ δυσπιστίας διάκεινται πρὸς τὸ ἔργον τῆς πολυφωνικῆς ἁρμονίας, ὡς παραβλαπτούσης δὴθεν τὴν ἐθνικὴν ὑπόστασιν τῶν ἡμετέρων ζώματων, διὰ τοῦτο ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς φύλλου θὰ δημοσιεύσωμεν σειρὰν ἀρθρῶν, τὰ ὅποια νὰ διαφωτίσωσιν ἐπακριβῶς πᾶσαν τοιαύτην ἐσφαλμένην ἀντίληψιν, τὴν προαχθεῖσαν μεγάλως καὶ ὑπὸ τῆς ἀγνοίας τῶν πραγμάτων. Δεόν νὰ βροντοφωνήσωμεν, ὅτι καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς πολυφώνου ἁρμονίας εἶνε ἑλληνικὴ.

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ
ΜΟΥΣΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

Λειτουργία εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν. — Ἑλληνικοὶ χοροὶ ἐν Παρισίοις. — Διαγωνισμὸς μουσικῶν ἐκτελέσεων. — Λαϊκὴ μουσικὴ σχολὴ Μονάχου. — Ἀκροάσις ἑλληνικῆς μουσικῆς ἐν Γερμανίᾳ. — Αἱ «Βάκχαι» τοῦ Εὐριπίδου ἐν Ἰταλίᾳ. — Ἡ Μουσικὴ τῶν Κινέζων.

Αὐστρία. — Ἡ Ἁγία Ἐδρα εἰδοποίησεν τὴν Αὐστροουγγαρίαν ὅτι θὰ συνῆνε εἰς τὴν δημιουργίαν νέας καθολικῆς ἐπισκοπῆς κατὰ τὸ ἑλληνικὸν εἶθμον ἐν Οὐγγαρίᾳ, ἐπὶ τῷ ὄρφ ὅπως τὰ κηρύγματα καὶ οἱ ὕμνοι ἐκφέρονται εἰς τὴν Οὐγγρικὴν γλῶσσαν, ἢ δὲ λειτουργία εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν. Ἡ νέα ἐπίσκοπὴ θὰ περιλάβῃ 180,000 πιστούς, ἐξ ὧν 150 χιλ. Μαριάρχους.

Γαλλία. — Ἡ δις Ἠλέκτρα Παπαγεωργακοῦ τουλοῦ ἐχόρευσε ἐν Παρισίοις μετ' ἄλλας ἑλληνίδας χοροὺς ἑλληνικούς καὶ ἐτραγώδησεν ἑλληνικὰ τραγούδια μετ' ἐξαιρετικὴν τέχνην καὶ ἐπιτυχίαν. Οἱ ξένοι, μεταξύ τῶν ὁποίων κατελέγοντο καὶ οὐκ ὀλίγοι δημοσιογράφοι, ἐχειροκρότησαν μετ' ἐνθουσιασμοῦ τοὺς ἑλληνικοὺς χοροὺς, ζητοῦντες τὴν ἐπανάληψιν αὐτῶν. Τὸ «Figaro» δὲ καὶ ὁ «Gaulois» μετ' ἐγκωμίων ἀνέγραψαν τὸ ὄνομα τῆς νεαρᾶς ἑλληνίδος ἀοιδοῦ, ἐξαιρούντες τὰ πρωτότυπα τῆς ἑλληνικῆς ψυχῆς προϊόντα.

* Ἐν Παρισίοις ἔγινε πρὸ τινῶν ἡμερῶν συγκέντρωσις πεντακοσίων σχεδὸν μουσικῶν ὁμίλων. οἱ ὅποιοι ἔλαβον μέρος εἰς τὸν διαγωνισμὸν ἐκτελέσεως, ποῦ ἐπροκηρύχθη ἀπὸ τὸν σύνδεσμον τῶν μουσικῶν σωματείων τῆς πρωτεύουσῆς τῆς Γαλλίας. Ἐσπευσαν δὲ εἰς τὴν πρόσκλησιν ταύτην, ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τῆς Εὐρώπης, μουσικαὶ ὀρχήστραι, φιλαρμονικαί, μουσικὰ σωματεία, μανδολινάτα κτλ. Ἀπὸ τὴν Ἑλβετίαν, ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν, ἀπὸ τὴν Γερμανίαν, ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν, καὶ ἀπὸ πᾶν ἄλλο μέρος τέλος πάντων, πᾶσαν πρωτεύουσαν εὐρωπαϊκὴν ἐστάλη καὶ ἔλαβε μέρος καὶ εἰς μουσικὸς ὄμιλος εἰς τὸν πανευρωπαϊκὸν αὐτὸν διαγωνισμόν. Αἱ περιγραφαὶ τῶν ἐορτῶν τῆς λαμπαδηφορίας καὶ τῶν παρελάσεων τῶν μουσικῶν αὐτῶν, αἱ ὅποια ἔδωσαν εἰς τοὺς Παρισίους ὄνειρώδη ἀκούσματα καὶ θεάματα καὶ ἐγέμισαν ἁρμονικοὺς τόνους τὰ βουλευτάκια καὶ τὰς λεωφόρους τῆς γαλλικῆς πρωτεύουσῆς, εἶνε ἀπερίγραπτοι.

Κατὰ τὸν διαγωνισμὸν τούτων τῶν πολυοργάνων μου- σικῶν ἐκτελέσεων οὐδὲν ἑλληνικὸν μουσικὸν σωματεῖον παρίστατο. Πόσον ὑπολείπεται ἀκόμη τὸ ἑλληνικὸν εἰς τὰς πραγματικὰς μουσικὰς ἐργασίας!

Γερμανία.—Τὸ Μόναχον ἴδρυσεν κεντρικὴν Σχολὴν Ὁδικῆς μετὰ 3 τάξεων, εἰς τὴν ὁποίαν δέχονται μαθητὰς μουσικῆς ἰδιοφυΐας. Δις τῆς ἐβδομάδος γίνονται δίωρα μαθήματα μουσικῆς μετὰ μεσημβρίας, συνιστάμενα εἰς ἀσκήσεις τῆς τεχνικῆς φωνῆς καὶ εἰς τὴν ἐκμάθησιν δη- μωδῶν καὶ ἐκλεκτῶν κλασσικῶν ᾠσμάτων. Εἰς τὰς κατω- τέραις τάξεις ψάλλουσι τὰ ᾠσματα ἐν μοιχοφωνίᾳ, εἰς δὲ τὰς ἀνωτέρας ἐν διφωνίᾳ καὶ τριφωνίᾳ. Κατ' ἑτος δὲ διορ- γανοῦσι καὶ δημοσίους συναυλίας. Κατὰ τὴν τελευταίαν διετίαν ἐνεγράφησαν ἐν τῇ Σχολῇ ταύτῃ 1319 μαθηταὶ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν φύλων, κατατεταγμένοι εἰς 27 τάξεις.

Οἱ παρ' ἡμῖν ἀμέσως ἀνωτέρας μουσικὰς σχολὰς ἰδρύνοντες ἄς ἴδωσι πῶς πρότερον ἀλλαγῶ μεθυστικῶς πα- ρασκευάζονται οἱ μαθηταὶ διὰ τὰ Ὁρδεῖα.

* Ἐν Βερολίῳ κατὰ τὰς τελευταίας ταύτας ἡμέρας ἐν ὑπαίθριῳ θεάτρῳ ἐγένετο, καθὰ γράφει ἡμῖν ὁ αὐτόθι ἀν- ταποκριτής, διαλέξεις περὶ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς μουσι- κῆς καὶ ρυθμικῆς, καθ' ἣν ἐξετελέσθησαν καὶ πάντα τὰ ἐκ τῆς ἀρχαιότητος διασωθέντα ἑλλην. μουσουργήματα. Περὶ τῆς πρωτοτύπου ταύτης μουσικῆς ἀκροασεως θὰ ἐπανέλθωμεν.

Ἰταλία.—Μία ἀπὸ τὰς ἀριωτέρας καὶ πλέον λυρικὰς τραγωδίας τοῦ Εὐριπίδου εἶνε αἱ «Βάκχαι». Ὁ Πενθέυς καὶ ἡ μήτηρ του Ἀγαυή, ἀπιστοῦντες πρὸς τὰ θεία τι- μωροῦνται ὑπὸ τοῦ θεοῦ Διονύσου, διότι δὲν ἠθέλησαν νὰ δεχθῶσι τὴν λατρείαν αὐτοῦ εἰς τὰς Θήβας.

Ἡ κλασσικὴ αὐτὴ τραγωδία παρεστάθη τελευταίως ἐν Ἰταλίᾳ ἐν τῷ θεάτρῳ Βέρδης τῆς Παδόβας κατὰ μετά- φρασιν τοῦ καθηγητοῦ τῆς Ἑλληνικῆς Φιλολογίας ἐν τῷ αὐτόθι Πανεπιστημίῳ κ. Ettore Romagnoli, τετιμημένου καὶ τῆς «Μουσικῆς» συνεργάτου. Κατὰ τὸ πρὸς τὸ ἡμέ- τερον Περιοδικὸν ἀποσταλέν καλλιτεχνικώτατον πρό- γραμμα τῆς παραστάσεως τὰ σκηναίκα, αἱ ἀμφιεσεις, ἡ μουσικὴ τῶν χορικῶν ἐγένοντο κατ' ἀπομνησιν τῶν μνημειῶν τῶν κλασσικῶν χρόνων τῆς Ἑλλάδος. Τὴν καλ- λιτεχνικὴν διεύθυνσιν τῆς ὅλης παραστάσεως εἶχεν ἀνα- λαβεῖ αὐτὸς οὗτος ὁ ἐνθουσιώδης καθηγητὴς κ. Roma- gnoli, τὴν διεύθυνσιν τοῦ χοροῦ τῶν Βυζαντινῶν ὁ κ. Guido Palmbo, τὴν διεύθυνσιν τῆς σκηνῆς ὁ κ. Manrico Ron- netti, τὰ σκηναίκα κοσμήματα ὁ κ. B. Puzozzo, τὴν σκη- νὴν οἱ κ. κ. Bertini-Prassi τοῦ Μιλάνου καὶ τῆς Ἀγαυῆς τὴν ἀμφιεσὴν ἡ κ. Rosa Genoni. Τὰ τοῦ δράματος δὲ πρόσωπα εἶχον διανεμηθῆ ὧδε· Διώνυσος (A. Ferriguto), Τειρεΐας (G. Zanpini), Κάδμος (F. Lorigiola), Πενθέυς (A. Lami), Θεράπων (G. Battista Medin), Ἄγγελος (V. Egrante), Ἀγαυή (Mary M. Maluta), Κορυφαῖαι τοῦ Χοροῦ (Bice Lami, Ester Cocco Blandina Cardin Fontana).

Ἡ «Μουσικὴ» ἀπευθύνει θερμώτατα συγχαρητήρια εἰς τὸν ἔξοχον αὐτῆς συνεργάτην καὶ διαπρεπῆ φιλόλογον διὰ τὰς εὐγενεῖς καὶ ἐξανθρωπιστικὰς αὐτοῦ προσπαθείας.

Κίνα.—Εἰς τὸ ἰδιόρρυθμον κινεζικὸν θέατρον οἱ μου- σικοὶ εἶνε τοποθετημένοι εἰς μίαν ἄκραν τῆς σκηνῆς καὶ

ἐκεῖ εὐρίσκονται διάφορα ὄργανα· καστανιέτται, κύμβαλα, κινὰραι μὲ τρεῖς χορδὰς, λίθινα τύπανα, πίφερα κτλ. Τὰ ὄργανα ταῦτα εἶνε κατεσκευασμένα ἀπὸ διαφόρους ὕλας· ὑπάρχουν ἀπὸ μετάξι, π. χ. αἱ χορδαὶ τοῦ βιολίου, ἀπὸ ξύλου, ἀπὸ καλάμι Ἰνδικόν, μπαμποῦ, ἀπὸ πορσελά- νην, φλοιὸν κολοκύνθης, ἀπὸ λίθους, σίδηρον καὶ ἄλλα μέταλλα.

Αἱ μελωδίαὶ αἱ ὁποῖαι ἐξερχονται ἀπὸ τὰ διαβολικὰ αὐ- τὰ ὄργανα, εἶνε πολὺ εὐχάριστοι εἰς τὸν Κινέζον, ὅστις εἶνε λίαν ὑπερήφανος διὰ τὴν μουσικὴν του.

Τὰ λόγια ἐνὸς λογίου, ὅστις ἤκουσε τὴν μουσικὴν τοῦ Μπεχτόβεν, δεικνύουν ὅτι οἱ Κινέζοι ἔχουν ἐπίσης ἰδέαν τινὰ περὶ εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς· «Εἶνε ἡ μουσικὴ, τὴν ὁποίαν ἔχασαν οἱ πάπποι μας».

Ἐνεγνώριζεν εἰς αὐτὴν τὴν συναρπαστικὴν ὠραϊότη- τα, ἀλλὰ δὲν ἠθέλε νὰ παραδεχθῆ ὅτι ἡ καταγωγή αὐτῆς ἦτο δυνατόν ν' ἀναζητηθῆ εἰς ἄλλο μέρος, πλὴν τῆς πατρίδος του.

Ἡ ΜΟΥΣΙΚΗ ΑΝΑ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΝ

ΕΓΧΩΡΙΑ.—Ὁ Πατριάρχης καὶ ἡ Ἱ. Σύνοδος εἰς Νίκαιαν.— Αἱ ἐξετάσεις, αἱ τελεταὶ καὶ ἡ σχολειακὴ μουσικὴ.— Ἡ ἐν τῷ Ζαπτεῖῳ Ἑκκλησιαστικῆς Μουσικῆς καὶ ὁ δημοσιογραφικὸς ἔλεγχος.— Ὁ Ζάππειος ὕμνος.— Ὁ Μουσικὸς διαγωνισμὸς τοῦ Συλ- λόγου «Ἀρίωνος» πρὸς σύνθεσιν ὕμνου.— Ἐκδρομαί.

ΕΠΑΡΧΙΑΙ.— Ἰδρυσὶς Φιλαρμονικῆς ἐν Μελενίκῳ.— Ὁ Μητροπολί- τῆς Σμύρνης καὶ οἱ διδάσκαλοι.— Οἱ γυμναστικοὶ ἄγῶνες τῆς Δράμας καὶ οἱ ἐθνικοὶ χοροὶ.— Συναυλία ἐν Μερξίφουδ.— Ἡ Φι- λαρμονικὴ τῆς Ραιδεστοῦ.

ΕΧΩ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ.— Ὁ Ἐθερωφειὸς μουσικὸς διαγωνισμὸς Ὁρ- δεῖου Ἀθηνῶν.— Τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐξετάσεων τοῦ Ὁρδεῖου.— Ἡ τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῶν δημοτικῶν ᾠσμάτων συναυ- λία.— Ὁ «Προφήτης Ἡλίας» τοῦ Μένδελσον.— Ἡ δραματικὴ σχολὴ τῆς «Τέχνης».— Αἱ ὑπὲρ τῆς δημοτικῆς μουσικῆς κατα- βληθεῖσαι καὶ καταβλλόμεναι ἐργασίαι.— Σχολὴ κλειδοκουμῶ- λου ἐν Κύπρῳ.— Οἱ ἐθνικοὶ χοροὶ ἐν Κύπρῳ.— Ὁ Παγκύπριος διδασκαλικὸς σύνδεσμος καὶ τὰ ἐθνικὰ ᾠσματα.

ΕΓΧΩΡΙΑ

Συμφώνως πρὸς ἐπιθυμίαν ἐκφρασθεῖσαν ὑπὸ τῆς Ἱερ. Συνόδου, τὴν 15ην Αὐγούστου ἡ Α. Θ. Π. μεθ' ὄλων τῶν Συνοδικῶν θὰ ἐκδράμῃ εἰς Νίκαιαν πρὸς προσκύνησιν τοῦ αὐτοῦ ἀρχαίου ναοῦ τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, τοῦ ὑπὸ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου κτισθέντος.

Ἡ ἀπόφασίς αὐτῆς τῆς Μητροδ. Ἑκκλησίας εἶνε τόσον σοβάρη καὶ τόσον ἐθνικῶς συγκινητικὴ ὥστε νὰ μὴ εἶχῃ ἀνάγκη καὶ ἰδιαιτέρας ἐξάφρασεως. Ἡ Νίκαια οὐ μόνον ἐν τῇ ἀρχαιότητι, ἀλλὰ καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ βυζαντι- κοῦ ἑλληνισμοῦ διέπρεπεν, «Ἀθῆναι» τῆς Ἀνατολῆς κλη- θεῖσα διὰ τὰ ἀνώτατα αὐτῆς ἐκπαιδευτικὰ καθιδρύματα. Εἰς βραχεία· δὲ περιοδὸν ὑπῆρξε καὶ πρωτεύουσα τοῦ βυ- ζαντιτικοῦ κράτους, ὅτε οἱ Λατίνοι εἶχον καταλάβει τὴν Κωνσταντινούπολιν (1204 μ. Χ.). Τὰ ἔρειπια τοῦ ἐγκατα- σταθέντος αὐτοῦ Πατριαρχείου καὶ νῦν ἐτι σῶζονται, τὴν κοινὴν εὐλάβειαν προκαλοῦντα. Ἡ ὑπὸ τὴν προεδρείαν ἰδίου τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου συγκροτηθεῖσα αὐτόθι Α' Οἰκουμενικῆ Σύνοδος, ἦν καὶ οἱ μελωδοὶ τοῦ Βυζαν- τίου δι' ὠραίων ᾠσμάτων ἐξύμνησαν, περιέβαλε τὴν μεγά- λην βιβλικὴν πρωτεύουσάν δι' ἐκτάκτου αἰγλῆς. Περὶ τῆς ἐκδρομῆς ταύτης θὰ ἐπανέλθωμεν.

Κατὰ τὸν λήξαντα μῆνα εἶχομεν τὰς πομπώδεις ἐξε- τάσεις καὶ τελετὰς τῶν παρ' ἡμῖν ἐκπαιδευτηρίων ἀμφο- τέρων τῶν φύλων. Ἐκθέσεις, λογοδοσίαι, ᾠσματα ἐπιδει- κτικά, ἐπιδείξεις σχολειακῶν εἰδῶν κλπ. παρήλαυον πρὸ τοῦ δημοσίου κατὰ τοιοῦτον ἐπιδεικτικὸν τρόπον, ὥστε νὰ νομίση τις πρὸς στιγμήν ὅτι ἐφθάσαμεν εἰς τὸ ζεῖθ τῆς ἐκπαιδευτικῆς προόδου. Πόσον ὅμως ἀπατώμεθα, διότι πάντα ταῦτα φέρουσι κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἤττον τὸν τύ- πον τοῦ κατὰ συνθήκην ψεύδους. Ἀφήνοντες εἰς ἄλλους τὴν ἐξέτασιν τῆς πραγματικῆς ἐκπαιδευτικῆς καταστάσεως περιοριζόμεθα εἰς τὴν σχολειακὴν μουσικὴν. Ἐκ τῶν ψαλέντων ᾠσμάτων καταφαίνεται, ὅτι παρ' ἡμῖν δὲν ἔχει σχηματισθῆ ἀκόμη σαφῆς ἰδέα περὶ τοῦ σκοποῦ καὶ τοῦ χαρακτήρος τῆς σχολικῆς μουσικῆς, ἡ ὁποία δέον νὰ ᾖ καθαρῶς μορφωτικὴ τοῦ ἥθους, τῆς ἐθνότητος καὶ τῆς θρησκείας τοῦ μαθητευομένου.

Εἰς ἐν ἐκ τῶν ἀνωτέρων Ἐκπαιδευτηρίων μας π.χ. ἐφάρ- λη τὸ Ave Maria τῆς Δυτικῆς Ἑκκλησίας, εἰς ἕτερον πάλιν Γυμνάσιον δύο μελωδία ἀπὸ τῶν «Βιεννέζης γυναικῶν», οἱ ὁποῖαι ἀντικατέστησαν τὰ πέρσι ψαλέντα τεμάχια ἐκ τῆς «Εὐθύμου χήρας», εἰς ἄλλα πάλιν σχολεῖα ἄλλα ἀκατάλλη- λα καὶ ἀπρόσφορα τῇ παιδικῇ ἡλικίᾳ ᾠσματα, ἐκτελέσεις ὄργανικῆς μουσικῆς (συνήθως μαιδολίνων καὶ κλειδοκουμ- βάλων), αἱ ὁποῖαι οὐδεμίαν πρὸς τὴν σχολὴν ἔχουσι ἄμετον σχέσιν. Εἰς τὴν μουσικὴν ταύτην σύγγχυσιν τῶν τελετῶν μας εἶχομεν εὐτυχῶς καὶ παρήγορά τινα σημεῖα ἐθνικῆς μουσικῆς ἐκτελέσεως, δυναμένης νὰ συνδράμῃ εἰς τὸ ἔργον τῆς ἀληθοῦς ἐθνικῆς μουσικῆς παιδαγωγίας. Τοιαῦτα δὲ ἔχομεν νὰ σημειώσωμεν τὰ ὠραῖα δημοτικὰ ᾠσματα τῆς τελετῆς τῶν Ἀστικῶν Σχολῶν τῶν θηλέων τῆς Κοινοῦ- τος Σταυροδρομίου, τὰ δύο δημοτικὰ ᾠσματα τῶν ἑλληνο- γαλλικῶν ἐκπαιδευτηρίων Ν. Μέλα, Ὁ βοσκὸς καὶ ἡ φλογέ- ρα τοῦ Κεντρικοῦ Παρθενωγαγοῦ ὡς καὶ οἱ ἐθνικοὶ αὐ- τοῦ χοροῦ, χορευθέντες κατὰ τὰς ἐξετάσεις τῆς γυμναστι- κῆς, ὁ Ἔρμ-Δήμος καὶ ἡ Λεβεντιά Καμαρωτῆ τοῦ Ἐθνι- κοῦ Ἑλληνογαλλικοῦ Λυκείου κτλ. Ἐν ταῖς ἐκθέσεσι δὲ καὶ λογοδοσίαις τῶν Ἐφορειῶν, τῶν διευθυντῶν καὶ δι- ευθυντριῶν τῶν σχολῶν εἶνε λυπηρόν, ὅτι οὐδεμία σχε- δὸν ἠκούσθη συνηγορία καὶ διὰ τὴν μουσικὴν παιδαγω- γίαν τῆς νεολαίας, ἐξαιρουμένου τοῦ Ζαπτείου καὶ τοῦ Ἐθνικοῦ Λυκείου, ἐν οἷς παρηγόρως ἠκούσθη καὶ ἡ ὑπὲρ τῆς μουσικῆς παιδαγωγικῆς φωνῆ. Ἡ ἑλληνικὴ δὲ Ἐμπορικὴ Σχολὴ Χάλκης, καίπερ τὴν γυμναστικὴν ἔχουσα ὡς μάθημα ὑποχρεωτικόν, ἐν τούτοις διὰ τὴν μουσικὴν οὐτε ἂν ἐσκέφθη- τι. Τὸ αὐτὸ παρατηρεῖται καὶ ἐν τῇ Σχολῇ τῶν Γλωσσῶν, ἡ ὁποία τὰς γλώσσας τῶν μαθητῶν αὐτῆς δεδεμένας ἔχει καὶ διὰ τὴν θείαν τῆς ψυχῆς γλώσσαν, τὴν Μουσικὴν. Ἐν ὄσῳ λοιπὸν ἐν ταῖς ἡμετέραις σχολαῖς ἡ μουσικὴ δὲν εἰσά- γεται γενικῶς ὡς ὑποχρεωτικὸν παιδαγωγικὸν μάθημα πάντοτε θὰ εἴμεθα θεαταὶ τῆς τοιαύτης ἀμουσίας καὶ κα- κομουσίας τῶν τέκνων μας, τὰ ὁποῖα θ' ἀποτελέσωσι τὴν γενεάν τῆς αὔριον.

* Περὶ σχολειακῆς μουσικῆς προκειμένου ὀφειλομεν εἰ- λικρινῶς νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι τὸ Ἐθνικὸν Ζάπτειον Παρ- θενωγαγεῖον δεικνύει μέγα ἐνδιαφέρον διὰ τὸ μάθημα τοῦτο, τὸ ὁποῖον ὑποχρεωτικῶς διδάσκειται ὑπὸ τῶν ἐσσῶρων διδασκάλων ἐν ὅλαις ταῖς τάξεσιν. Ἐν ἡ πληθώρα αὐτῆ ἐφερε καὶ στενώτερον ἑλληνοπρεπῆ χαρακτῆρα ἀναμ- φιβέλως τὸ Ἐθνικὸν Ζάπτειον θὰ ἦτο ὑπόδειγμα καὶ παι- δαγωγικῆς ᾠμα δὲ καὶ ἐθνικῆς μουσικῆς παιδεύσεως τῆς

θηλείας παρ' ἡμῖν νεολαίας. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι εἰσῆχθη ἐν αὐτῷ ἐφέτος καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ, ἀλλ' ὁ διδά- σκων ταύτην εἶνε τόσον τεχνικῶς ἀστοιχείωτος καὶ τόσον παιδαγωγικῶς ἀκατάλληλος, ὥστε τὸ μάθημα οὐδόλως νὰ ἐπιφέρῃ τὸ ποθοῦμενον ἀποτέλεσμα. Ἦδη δὲ τὸ ἄστοχον τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος κακίξει ἐν μακρῷ κυρίῳ ἄρθρῳ (16 Ἰουνίου) καὶ ὁ γνωστὸς ἀρχισυντάκτης τοῦ «Ἀμερολήπτου» κ. Ἀνδρέας Καβαφάκης. Τὸ ἀκατά- ληλον τοῦ ἱεροψάλτου διδασκάλου, ἀπὸ πολλοῦ εἶχομεν ὑποδειξίει ἡμεῖς ἀπὸ τῶν στηλῶν τούτου, ἀλλὰ παρ' ἡμῖν ἰσχύουσι δυστυχῶς μᾶλλον αἱ προσωποικὶ συμπεθείαι, παρὰ ἡ ἰκανότης καὶ τὸ συμφέρον τῆς σπουδαζούσης νεο- λαίας. Τὸ καλὸν οὐκ ἐστὶ καλόν, εἰμὴ καλῶς γένηται.

Ἐν τῷ Πέτρῳ τῇ 17 Ἰουνίου 1912
Κύριε Διευθυντὰ τῆς «Μουσικῆς»,

Ὁ ἀγών, ὃν ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν μουσικῆς τόσον σκο- πῆμως ἀγωνίζεται τὸ ὑμέτερον Περιεδικὸν μ' ἐνθαρρύνει ὅ- πω ἐπιστήσω τὴν ὑμετέραν προσοχὴν περὶ τοῦ ἐξῆς ἀτόπου. Παρεμβῆθη προχθὲς διὰ πρώτην φοράν εἰς τὴν ὠραίαν τε- λετὴν τοῦ Ζαπτείου Παρθενωγαγοῦ, ὅπου μετὰξὺ ἄλλων τῶν ἐνθαρρυντικῶν διὰ τὴν ἐκπαιδεύσιν πραγμάτων, ἤκουσα καὶ τὸν ὕμνον πρὸς τὸν ἀειμνήστον Κ. Ζάππειν, ὃ ὅστις ἐ- ψάλλῃ ὅλως μὲ ξενικὴν μουσικὴν, διότι ἡ μελωδία αὐτοῦ εἶνε κρῆμα ἀπὸ δύο γερμανικῶν ᾠσμάτων, τὰ ἑποῖα συγχότατα ἤ- κουν ὅτε κατὰ τὰ ἐτη τῶν σπουδῶν μου διέτριβον ἐν Μονά- χῳ. Δὲν νομίζετε ὅτι τὸ τοιοῦτον εἶνε κᾶπως ἀνευλάβεια πρὸς τὴν ἱεράν μνήμην τοῦ ἀειμνήστου μεγάλου ἐθνικοῦ εδερρέτου, τοῦ ἱδρυσάντος τὸ Ἐθνικὸν Ζάπτειον μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ ἴδῃ, ὅσον ἐνεστίν, ἑλληνοπρεπεστέραν ἀγωγήν τῶν ἑλληνίδων μαθητριῶν; ἐλπίζω ὅτι θὰ εἶμαι συγγνωστὸς ἂν ληφθῆ πρόνοιά τις περὶ τοῦ ἀτίπου τούτου, τοῦ προσδί- δοντος ξενικὸν χαρακτῆρα εἰς καθίδρυμα, τὸ ὅποσον, χάρις εἰς τὴν ἑλληνοπρεπεστάτην αὐτοῦ διευθυντρίαν, ἀποτελεῖ ὄντως τὸ καύχημα τῆς θηλείας παρ' ἡμῖν ἐκπαιδεύσεως.

Μετὰ πολλῆς τῆς τιμῆς
Κ. Ν.

Σ. Μ.— Εἰς τὸν φιλογενῆ καὶ σεβαστὸν ἄνδρα δηλοῦ- μεν, ὅτι ἡ «Μουσικὴ» ζητήσασα παρὰ τῆς ἐλλογιμῆς διευ- θυνητρίας τοῦ Ζαπτείου κ. Εὐθ. Ἀδάμ ἐγένετο ἦδη κάτοχος τοῦ ποιητικοῦ κειμένου τοῦ Ζαπτείου ὕμνου. Ἐλπίζομεν δ' ὅτι δὲν θὰ βραδύνῃ καὶ ἡ κατάλληλος τοῦ ὕμνου σύνθεσις.

* Ὁ ἐν Σικρετζῆ γνωστὸς μουσικὸς Σύλλογος «Ἀρίων» ἀπεφάσισε τὴν προκήρυξιν μουσικοῦ διαγωνισμοῦ πρὸς μελοποίησιν ἐπισήμου αὐτῷ ὕμνου Περὶ τῆς ὠραίας ταύτης ἀποφάσεως ὡς καὶ περὶ τῶν ὄρων τοῦ διαγωνισμοῦ θὰ γράψωμεν τὰ δέοντα εἰς τὸ προσεχές φύλλον.

* Ὁ ἐν Σικρετζῆ φιλεκπαιδευτικὸς Σύλλογος «Ἅγιος Θεράπων» παρσκευάσει διὰ τὸν Βόσπορον ὠρσίαν ἐκ- δρομίαν, τῆς ὁποίας θὰ συμμετάσχῃ καὶ ἡ Μανδολινάτα τοῦ γνωστοῦ Μουσικοῦ Συλλόγου «Ἀρίωνος». Ἡ διὰ φι- λεκπαιδευτικὸν καὶ φιλανθρωπικὸν σκοπὸν ἄνευ ὕλικῆς ἀμοιβῆς συμμετοχῆ τιμᾶ τὸ συμπαθές τοῦτο μουσικὸν Σωματεῖον.

ΕΠΑΡΧΙΑΙ

Εὐχαρίστως ἀγγέλλομεν ὅτι ἡ ὁμογενὴς νεολαία τοῦ Μελενίκου ὁμοφώνως ἀπεφάσισε τὴν ἴδρυσιν Φιλαρμονι- κῆς πρὸς καταρισμὸν πλήρους καὶ τελείας ὀρχήστρας ἐκ πνευστῶν καὶ λοιπῶν ὀργάνων. Ἄλλ' ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἔτι μᾶλλον ἐξαιρεῖ τὴν εὐγενῆ καὶ ἐξανθρωπιστικὴν προσπά-

θειαν τῆς φιλοτίμου νεολαίας εἶνε ὅτι ταύτης προΐσταται ὁ νέος Μελενίκου Μητροπολίτης κ. Κωνσταντῖνος, οὗ ἡ ἐγνωσμένη ἱκανότης καὶ ἡ ἀγνὴ ὑπὲρ τῶν πατρῶν δεδουκισμένη πρόθεσις, ἡ ἐμπράκτως ἐπιδειχθεῖσα ἤδη καὶ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Νικομηδείας, εἰσὶν ἐχέγγυα τῆς πλήρους τοῦ εὐγενοῦς σχεδίου ἐπιτυχίας. Ὅταν ὁ κληρὸς προΐσταται καὶ τῆς μουσικῆς μορφώσεως τοῦ πνευματικοῦ αὐτοῦ ποιμνίου οὐδεμία ἀμφιβολία, ὅτι ἡ πατρίς τούτου ἔσεται εὐδαίμων. Διότι, κατὰ τὸν Μ. Βασίλειον, τὸν διὰ τὴν μουσικὴν μόρφωσιν τοῦ ποιμνίου αὐτοῦ εἰδικῶς προνοήσαντα, «διὰ τῆς μουσικῆς συμφωνίας καὶ ἁρμονίας παρέχεται τὸ μέγιστον τῶν ἀγαθῶν, ἡ *χριστιανικὴ ἀγάπη,*

θερμὰ συγκαρητήρια εἰς τοὺς εὐγενεῖς ἐργάτας τῶν πνευματικῶν καλλιτεχνικῶν ἀπολαύσεων.

ΕΞΟ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ

Ἐν Ἑλλάδι. — Ἐγκαίρως εἴχομεν γράφει, ὅτι ἡ Διεύθυνσις τοῦ Ὑδείου Ἀθηνῶν εἶχε προκηρύξει πέρυσιν ἡ *Ἀβερῶφειον μουσικὸν διαγωνισμὸν* πρὸς μελοποίησιν 20 μαθητικῶν, φοιτητικῶν καὶ στρατιωτικῶν ᾄσμάτων, πρὸς βράβευσιν ἐκάστου τῶν ὁποίων διέθετον 125 δραχμ. Ἡ κρίσις θὰ ἐγίνετο κατὰ τοὺς ὄρους τοῦ διαγωνισμοῦ περὶ τὰ τέλη τοῦ λήξαντος ἔτους 1911, ἀλλ' αὕτη, δὲν γινώριζομεν διατί, ἐγένετο μετὰ παρέλευσιν πέντε (ἀρ. 5)

Η ΦΙΛΑΡΜΟΝΙΚΗ "Ο ΟΡΦΕΥΣ,, ΤΗΣ ΡΑΙΔΕΣΤΟΥ

Εἶνε τὸ λαμπρὸν καὶ εὐέλπι μουσικὸν σῶμα τοῦ Ἀναγνωστηρίου «Βυσάνθης» Ραιδεστοῦ, τὸ ὁποῖον, ἰδρυθὲν τῷ 1910, ἐξυπηρετεῖ κάλλιστα, καθ' ὅς ἔχομεν ἀσφαλεῖς πληροφορίας, τὴν μάγον τοῦ Ὁρφέως τέχνην. Ἡ εὐγενὴς ἰδίως νεολαία καὶ ἐν ταύτῃ δίδει πτερά εἰς τοὺς φιλογενεῖς ἐργάτας τῆς ἀναβιώσεως τοῦ ἀληθοῦς μουσικοῦ συναίσθηματος τῆς φιλοτίμου ὁμογενοῦς Κοινοῦ τῆς Ραιδεστοῦ. Ὁ μουσικὸς δὲ τοῦ «Ὁρφέως» κ. Α. Καβαδίας ἀνομολογεῖται ἐκ τῶν λίαν εὐμεθόδων καὶ φιλοτίμων διδασκάλων τῆς μάγον τέχνης. Ἡ ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἄλλως τε συγκέντρωσις τόσων εὐσταλῶν νέων εἶνε ἱκανὴ ἔνδειξις ὅτι ἐν τῇ ὁμογενεῖ Κοινοῦ τῆς Ραιδεστοῦ ἐμφωλευεῖ ὄντως ἐν εὐρηπέτῳ κέντρῳ μουσικοῦ ἔξυγενισμοῦ τῆς νεολαίας, τῆς χρυσοῦς ταύτης ἐλπίδος τοῦ μέλλοντος.

ἥτις διὰ τῆς μουσικῆς συνωδίας συναρμύζει πρὸς τὸν σύνδεσμον τὸν λαὸν καὶ πρὸς τὴν ἔνωσιν».

Κατὰ τοὺς πανδήμους γυμναστικούς ἀγῶνας τῆς Δράμας, αἱ δύο μουσικαὶ ὀρχήστραι τῆς Δράμας καὶ Προσωπιαίνης διὰ τῶν καταλλήλων αὐτῶν τεμαχίων προὔξενησαν μέγαν ἐνθουσιασμὸν εἰς τοὺς παρόντας. Οἱ χορευθέντες ἐν τέλει ἔθνικῳ χορῷ ὑπῆρξεν ἡ ὠραία ἔθνικη κατακλις τῆς ὅλης ἑορτῆς, ἦν τόσον ἐπικαίρως ἐξῆρξεν ἡ Α. Σ. ὁ πολῦτιμος Μητροπολίτης Δράμας κ. Ἀγαθάγγελος.

Ὁ Ἑλλ. Σύλλογος «Πόντος» τοῦ Μερζιφὸν ἔδωσε διὰ τοῦ μουσικοῦ αὐτοῦ τμήματος συναυλίαν, μεγάλως ἐπιδοκιμασθεῖσαν ὑπὸ τοῦ ἀκροατηρίου Συμμετέσχον αὐτῆς ὁ ὀδιδὸς χορὸς, ἡ μανδολινατά καὶ ἄλλα ἐγχορδα καὶ πνευστὰ ὄργανα τοῦ Συλλόγου. Ἡ «Μουσικὴ» ἀπευθύνει

ὄλων μηνῶν! Ἡ παράβασις ρητοῦ ὄρου τοῦ διαγωνισμοῦ νομίζομεν ὅτι δύναται νὰ ἄρῃ τὴν διὰ τὸ μέλλον ἐμπιστοσύνην τοῦ δημοσίου πρὸς τὸ μοναδικόν μας Ὑδεῖον, ἀφ' οὗ μάλιστα βραβεύσαντες καὶ βραβευόμενοι φέρονται οἱ τὸ διδάσκον αὐτοῦ προσωπικὸν ἀποτελοῦντες. Ἦδη αἱ παρεξηγήσεις ἐξεδηλώθησαν ἀπὸ τῶν στηλῶν ἐγκρίτου ἀθηναϊκῆς ἐφημερίδος, γραφοῦσης τάδε: «Ἡ ἀγωνόδικος ἐπιτροπὴ ἦτο αὐτὸ τὸ Ὑδεῖον καὶ οἱ βραβευθέντες πάλιν τὸ Ὑδεῖον. Δηλαδὴ Γιάννης κεραῖ καὶ Γιάννης πίνει.» Ὡς βραβευθέντες δὲ φέρονται 13 ἐκ τοῦ προσωπικοῦ τοῦ Ὑδείου. Ἐν ὅσῳ μὲν δὲν ἔχομεν ὑπ' ὄψει τὴν ἐπίσημον κρίσιν δὲν τολμῶμεν βεβαίως ἐν συνειδήσει ν' ἀποφαινόμεθα. Περὶ τῆς κρίσεως ὁμοῦς ταύτης, ἀν καὶ ἐγκαίρως ἐζητήσαμεν τὰς δεούσας πληροφορίας ἀρμόδιως, ἐν τούτοις μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης οὐδὲν ἐλάβομεν. Νομίζομεν ὅτι οἱ τὸ Ὑδεῖον Ἀθηνῶν διέποντες ὀφείλουσι νὰ διαφωτισῶσι καὶ τὸν ἐκτός αὐτοῦ Ἑλληνισμόν, διότι διὰ

τῶν γενναίων δωρεῶν τῶν φιλογενῶν αὐτοῦ τέκνων συντηρεῖται τοῦτο. Τὰ πρὸς διαγωνισμὸν δὲ ὑποβαλλόμενα ᾄσματα δὲν ἐνδιαφέρουσι μόνον αὐτὸ, ἀλλὰ καὶ σύμπαντα τὸν Ἑλληνισμόν. Ἄν καὶ τῆς ἐπισήμου κρίσεως γινώσκων δὲν ἔχομεν ἐν τούτοις ἀπὸ τὰ γραφόμενα τῶν ἐφημερίδων φαίνεται, ὅτι τὰ ποιήματα ἀπεδείχθησαν ἀκατάλληλα. «Ὅταν δὲ τὸ ποῖημα εἶνε ἀκατάλληλον, γράφει λίαν ὀρθῶς ἡ ἐγκριτὸς ἀθηναϊκὴ «Ἑστία», βεβαίως δὲν ὑπάρχει ἐλπίς νὰ εἶνε κατάλληλος καὶ ἡ μουσικὴ... Ἐἶνε ἀνάγκη λοιπὸν νὰ ἐπαναληφθῇ ὁ διαγωνισμός, ἐπὶ ἄλλης ὁμοῦ βάσεως. Μὲ βραβεῖα γενναῖα ἄς προκηρυχθῇ πρῶτον ποιητικὸς διαγωνισμός, ὁ ὁποῖος νὰ δώσῃ τὰ κατάλληλα ποιήματα, ἅτινα θὰ παραλάβῃ ἔπειτα ἡ μουσικὴ.»

Ἐξ ἀφορμῆς τῶν γραφομένων τούτων ὁ γνωστὸς ἐνθουσιῶδης τῶν ἑλληνικῶν ᾄσμάτων ἀμύντωρ κ. Ἀριστοτέλης Κουρτίδης ἀπηύθυνε τὰς ἐπομένους ὥραίας γραμμὰς. «Ἡ ἀποτυχία αὕτη δὲν ἐξέπληξε κανένα ἀπὸ τοὺς γνωρίζοντας τὰ πράγματα. Καὶ ζητῶ τὴν ἀδειαν ν' ἀναφέρω κατὰ λέξιν, τί ἔγραφα πρὸ ἐνὸς ἔτους εἰς ἐν ἄρθρον μου «Πατριωτικὰ ᾄσματα.»

«Ὁ διαγωνισμὸς τοῦ Ὑδείου δὲν πιστεύω νὰ δώσῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα τὰ πατριωτικὰ ᾄσματα, τῶν ὁποίων αὕτη ἔχει ἀνάγκην. Πρῶτον διότι εἶνε γενικὸς διαγωνισμὸς σχολικῶν ᾄσμάτων, καὶ δεύτερον διότι εἶνε μόνον μουσικός, εἰς τὴν στενὴν μονομέρειάν του, ἀδιαφορῶν περὶ τοῦ ποιητικοῦ κειμένου.

«Ἄς ἐλπίσωμεν δ' ὅτι διὰ τῆς πρωτοβουλίας ἐνὸς ἀληθῶς μεγαλοεργοῦ καὶ φιλοπατριδοῦς ἀγωνοθέτου, γνωρίζοντος τί ζητεῖ, ταχέως θὰ προκηρυχθῇ ὁ ἔθνικὸς οὗτος διαγωνισμός, πλήρης, πρῶτον ποιητικὸς, καὶ ἔπειτα μουσικός, εἰς τὸν ὁποῖον νὰ μελοποιηθοῦν ὅσα ποιήματα ἤθελον βραβευθῇ εἰς τὸν πρῶτον.

«Μὲ γλώσσαν ἀρρενωπῆν, ζωντανήν, παρεμφερῆ πρὸς τὴν γλώσσαν τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν, μὲ στιχοῦς μικροτέρους καὶ ρυθμοὺς γοργοτέρους, μὲ μελωδίας ἐνθουσιῶδεις, ἐμπνευσμένας ἀπὸ κλέφτικα ἢ ἑλληνολαϊκά ἐν γένει μέλη, ἄς ψάλλουν οἱ Ἕλληνες στρατιῶται τὴν Πατριδα, τ' ἀνδραγαθήματα τῶν γενναίων, σκηνὰς μαχῶν, σκηνὰς ἐφόδων, σκηνὰς ἡρωϊκῆς αὐτοθυσίας.

«Ἄς παρασταθῇ ὁ σημαιοφόρος πίπτων ὑπὲρ τῆς ἱερᾶς σημαίας, ἡ ὁποία, ἀνταμειβούσα αὐτὸν, τὸν καλύπτει ὡς πολῦτιμον σάβανον. Ἄς εἰκονισθῇ ὁ σαλπικητὴς σαλπίζων τὴν ἐφοδον, καὶ πληγωμένος ἀκόμη, σαλπίζων πάντοτε, ἐκβάλλων τὴν τελευταίαν του πνοὴν μὲ τὸ τελευταῖον σάλπισμα.

«Ἄς ἀποπνεύον πυρίτιδα τὰ τραγούδια ταῦτα. Τὸ μέλος τῶν ἄς περιέχῃ τὴν κλαγγὴν τῶν ὄπλων, τὸν συριγμὸν τῶν σφαιρῶν, τὸν ροῖζον τῶν μυδραλλίων. Ἡ τὸλμη τοῦ γενναίου εἰς τὸ ἄκουσμά των, ἄς ὑπερεντείνεται εἰς μεγαλοῦργημα· ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ ἄτολμος, ἡ πολὺ προσκολλημένος εἰς τὴν ζωὴν, ἄς αἰσθάνεται ὅτι ἀρπάζεται ἀπὸ τοὺς ὄμους καὶ ὠθεῖται ἐξάλλος εἰς τὴν ἀντάραγν τοῦ κινδύνου.

Συμπέρασμα. Τὰ κατάλληλα, τὰ ὠραῖα, τὰ ἐμπνευσμένα ποιήματα δὲν θὰ εὑρεθοῦν ἔτοιμα, περιμένονα ὡς καλαπόδια νὰ προσαρμοσθοῦν εἰς αὐτὰ αἱ μελωδία. Καὶ τὰ ποιήματα πρέπει νὰ δημιουργηθοῦν.»

Ἀριστοτέλης Κουρτίδης.

Ἐξεδόθησαν τελευταίως τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐξετάσεων τοῦ Ὑδείου κατὰ τὸ λήξαν σχολικὸν ἔτος. Κατὰ ταῦτα διπλωμάτων ἡξιώθησαν διὰ μὲν τὴν *Μονοψῆδιον* τοῦ

ᾄσματος 4 δεσποινίδες καὶ εἰς διὰ τὴν Ἑκκλ. μουσικὴν, διὰ τὸ κλειδοκύμβαλον 6 δεσποινίδες, διὰ τὴν διδασκαλίαν βιολίου καὶ ὀρχήστρας 1, διὰ τὴν ἐνοργάνωσιν καὶ διεύθυνσιν μπάντας 1, διὰ τὴν ἁρμονίαν 14, ἐξ ὧν 4 ἄνδρες. Τιμητικῶν δὲ βραβείων ἔτυχον αἱ ἐξῆς· ἡ δ. Καλλιρρόη Κωνσταντινίδου (μονοψῆδιον) τὸ χρυσοῦν μετάλλιον Ἀνδρέου καὶ Ἰφιγενείας Συγγροῦ, ἡ δ. Ἐρασμία Ἀναστασιάδου (μονοψῆδιον) χαλκοῦν μετάλλιον, τὸ δὲ Οἰκονόμειον βραβεῖον τῆς ἐν Τεργέστῃ ἑλληνικῆς Κοινοῦ τῆς ἐκ 500 δραχμ. ἀπενεμήθη ὡς ἐξῆς· Γ. Σκλάβος δρ. 250 διὰ τὴν ἐπίδοσιν εἰς τὴν μουσικὴν, Ἀντιγόνη Κοψιδᾶ δρ. 100 διὰ τὸ βιολίον, Ἀναστ. Πρίφτης καὶ Χαρίκλεια Βλαστακάκη ἀνά 75 δρ. διὰ τὴν ἐπίδοσιν εἰς τὰ θεωρητικὰ μαθήματα. Ἐκ τοῦ ἀνωτέρου καταλόγου τῶν τελειοποιησάντων πτυχιούχων διαπιστοῦται σπουδαία δυσαναλογία μετὰ τῶν δύο φύλων. Οἱ νέοι μας διατί νὰ εἶνε ἄρα γε ὀλιγαριθμώτεροι τῶν νεανίδων ἐν τῇ σπουδῇ τῆς μουσικῆς;

Ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Ὑδείου ἐδόθη ὑπὸ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ συναυλία ἐκλεκτῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ δημοτικῶν ᾄσμάτων ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ κ. Κ. Ψάχου.

Κατὰ τὰς ἀθηναϊκὰς ἐφημερίδας ἡ ἐντύπωσις ὑπῆρξε λαμπρά.

Ἡ «*Προφήτης Ἡλίας*» τοῦ Μένδελσον εἶνε τὸ νέον ὄρατόριον, τὸ ὁποῖον ἐξετέλεσε τὸ Ὑδεῖον Λόττεντρε εἰς τὸν κήπον τῶν ἑαρινῶν του συναυλιῶν. Ἡ ὑπόθεσις του, δραματικωτάτη· ἀναφέρεται εἰς τὴν ζωὴν τοῦ μεγάλου τούτου προφήτου τοῦ Ἰσραὴλ. Καὶ ὁ Ἡλίας, ἰκετεύομενος παρὰ πάντων, ἐπικαλεῖται τὸν ἀληθινὸν Θεὸν καὶ θεῖον πῦρ φλέγει τὸ θυσιαστήριον. Δεόμενος δὲ πρὸς τὸν ἀληθῆ Θεόν, φέρει βροχὴν καὶ ἡ χώρα σώζεται.

Τὸ ὄρατόριον αὐτὸ εἶνε ἀπὸ τὰ ὠραιότερα ἔργα τοῦ Μένδελσον καὶ γενικῶς ἐν ἐκ τῶν ἐξοχωτέρων τῆς μουσικῆς τέχνης, ἐκτελεσθὲν θαυμασιῶς ὑπὸ τῶν μαθητῶν τοῦ Ὑδείου Λόττεντρε.

Ἡ ἀθηναϊκὴ συνάδελφος «Φόρμιξ» ἐν τῷ τελευταίῳ αὐτῆς φύλλῳ (Φεβρουαρίου, Μαρτίου) δικαίως κατεξάνισταται κατὰ τοῦ Προέδρου τοῦ Συλλόγου «Τέχνης» κ. Καλογεροπούλου, εἰπόντος ἐν δημοσίᾳ διαλέξει ὅτι οὐδεὶς μέχρι τοῦδε ἐπρονόησε διὰ τὴν περισυλλογὴν τῶν δημοτικῶν ἡμῶν ᾄσμάτων. «Παρὰ τοῦ κ. Καλογεροπούλου, προσθέτει ἡ συνάδελφος, ἀλλοῖαν ἀνεμένομεν ἀντίληψιν τῶν πραγμάτων. Διότι, ἂν μὴ ἐκ προθέσεως, πάντως ὁμοῦ ἐξ ἀγνοίας παρεσιώπησε τὰς μέχρι τοῦδε ὑπὸ πολλῶν καταβαλλομένας προσπάθειας, ἰδιαίτατα δὲ τὴν διὰ πραγμάτων σαφῶν καὶ ὠρισμένων μαρτυρουμένην σοβαρὰν ἐπὶ τῶν δημοτικῶν ᾄσμάτων ἐργασίαν τοῦ Ὑδείου Ἀθηνῶν. Μετ' οὗ πολὺ ὁ Μουσικὸς καὶ Δραματικὸς Σύλλογος θέλει δημοσιεύσει τὰ μέχρι τοῦδε περισυλλεγμένα ἑλληνικὰ δημοτικὰ ᾄσματα ὡς ἕδονται κατὰ χώρας. Ἐκ τοῦ πρώτου τούτου δημοσιεύματος, ὑπὲρ οὗ ἐργάσθη μετ' ἀληθοῦς ἐπιστημονικοῦ ἐνδιαφέροντος καὶ ἰδιαίτερας φιλοπονίας ὁ καθηγητὴς τοῦ Ὑδείου κ. Ψάχος, θέλετε κρίνει περὶ τοῦ ἔργου, τὸ ὁποῖον πρὸ καιροῦ ἀνέλαβε τὸ Ὑδεῖον καὶ ὄπερ ἐξακολουθῆσει ἐτι ἐπὶ μακρόν».

Ἄλλ' ἡ ἀγαπητὴ συνάδελφος τὰς λίαν ὀρθὰς καὶ λίαν δικαίας ταύτας παρατηρήσεις ἔπραξε νὰ κάμῃ καὶ εἰς ἐαυτήν, διότι, διὰ τῶν γραφομένων τῆς, ὡς καὶ διὰ τῆς ἐν τῷ φύλλῳ Σεπτεμβρίου (π. ἔ.) ἀνευ σχολίων δημοσιευθείσης «Μουσικῆς συνεντεύξεως» ὑπέπεσαν εἰς τὸ αὐτὸ σφάλμα, εἰς ὃ καὶ ὁ Σύλλογος «Τέχνη», παντελῶς δηλονότι σιωπήσασα ἄλλας πολὺ προγενετέρας τοῦ Ὑδείου ἐργασίας, τυ-

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

χούσας ἤδη τῶν ἐπαίνων καὶ τῶν κορυφαίων τῆς συγχρόνου μουσικοφιλολογίας τῆς Δύσεως. Ἄλλως τε δὲ ἡ ἀπὸ τετραετίας μόλις ἀρξαμένη ἐργασία τοῦ Ὁρδείου, καθὼ μὴ-πω δημοσιευθεῖσα, ἀνήκει εἰς τὸ μέλλον. Ἐν ᾧ λοιπὸν μέτρω μετρώμεν τῷ αὐτῷ μέτρῳ μετρηθσόμεθα.

Ἐν **Κύρω**. — Ὁ «Παγκύριος Διδασκαλικὸς Σύνδεσμος» εἰς τὰ πορίσματα τῆς συζητήσεως αὐτοῦ περὶ τῆς Δημοτικῆς Παιδείας κατατάσσει καὶ τὸ ἐπόμενο ἐδάφιον. «Ὡς πρὸς τὴν ἐθνικὴν κατήχησιν συστάσεις ἀπευθύνει ἡ ἐπιτροπεία εἰς πάντας τοὺς δημοδιδασκάλους, ὅπως, πλὴν τῶν ἐθνικῶν καὶ σχολικῶν ἐορτῶν, τῶν ἐθνικῶν μνημοσύνων, κάμνωσι κατὰ τὰς Κυριακὰς καὶ ἐορτὰς τακτικά, εἰ δυνατόν, λαϊκὰ μαθήματα μετ' ἁσμάτων ἐθνικῶν καὶ χορῶν καὶ κηρύγματα ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας πρὸς ἐπίρροσιν τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος τοῦ λαοῦ».

★ Ἐν **Δεμεσῷ** διεξήχθησαν ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς οἰκίας τοῦ νεαροῦ καθηγητοῦ τοῦ κλειδοκυμβάλου κ. Θεοδ. Ν. Ρωσσιδίου, τροφίμου τοῦ Ὁρδείου τῶν Βρυξελλῶν, αἱ ἐξετάσεις τῶν μαθητιῶν αὐτοῦ, ὑφ' ὧν μετὰ θαυμαστῆς ἀκριβείας ἐξετελέσθησαν διάφορα ἐκλεκτὰ τεμάχια.

Πρὸς τὸν λαμπρὸν καθηγητὴν τοῦ κλειδοκυμβάλου ἀπονέμομεν θερμὰ συγχαρητήρια διὰ τὰς ὑπὲρ τῆς κοροπόρου διδασκαλίας τῆς μουσικῆς προσπάθειάς αὐτοῦ.

★ Ἐπίσης ἐν **Δεμεσῷ** ἐτελέσθησαν ἐν τῇ αὐτῇ τῆς Δημοτ. Σχολῆς αἱ ἐξετάσεις εἰς τὴν γυμναστικὴν τῶν μαθητιῶν τοῦ παρθεναγωγείου, καθ' ἃς αἱ μαθήτριά ἐφαιλαν καὶ ἐχόρευσαν καὶ ἐθνικοὺς χορούς. Ἰὸ αὐτὸ δ' ἐπραξάν καὶ οἱ μαθηταὶ χορεύσαντες ἐθνικοὺς χορούς ὑπὸ τὴν ὄδηγιάν τοῦ εὐφύμωτος γνωστοῦ κ. Χρ. Ἀποστολίδου.

Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΑΝΑ ΤΟΥΣ ΣΥΝΟΙΚΟΥΣ ΛΑΟΥΣ

Προσκληθέντες παρέστημεν πρὸ τινῶν ἡμερῶν ἐν τῷ ἐν Γαλατῆ ἄρμενικῷ ναῷ, ἐν ᾧ, λειτουργοῦντος τοῦ Πανιερ. Κομιδάς, ἐψάλησαν τὰ λειτουργικὰ ἕσματα ἐν ἁρμονικῇ πολυφωνίᾳ ὑπὸ πολυμελοῦς χοροῦ φιλομούσων Ἀρμενίων. Ἠὐχαριστήθημεν τὰ μέγιστα ἐκ τῆς ἀκροάσεως ταύτης, διότι μετὰ χαρᾶς ἐπιστοποιήσαμεν, ὅτι ἡ ἄρμενικὴ ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ εἶνε καθ' ὅλα σχεδὸν ὁμοία πρὸς τὰ ἡμέτερα ἐκκλησιαστικὰ ἕσματα, τηρουμένων καὶ τῶν 8 ἠχῶν τῆς ἡμετέρας μουσικῆς. Ἀπροκαλύπτως δὲ δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν, ὅτι οἱ ἀδελφοὶ Ἀρμένιοι ἐν τῇ ἱερᾷ τουλάχιστον μουσικῇ αὐτῶν καθ' ὅλα μεθ' ἡμῶν ὀρθοδοξοῦσιν. Ἐν τῇ τετραφώνῳ δὲ ἐκτελέσει τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἁσμάτων μετ' ἐκπλήξεως παρατηρήσαμεν ὅτι οὐδεὶς γογγυσμὸς ἐκ μέρους τῶν ἐκκλησιαστικῶν Ἀρμενίων πορευτηρήθη, ἐν ᾧ παρ' ἡμῖν τοιοῦτόν τι διάβημα θὰ ἐπλήρου ἐκκοφωτικοῦ θορύβου τὸν ἐκκλησιαστικὸν καὶ κοινωνικὸν ἡμῶν ὀρίζοντα. Ἀρμονικὴ λοιπὸν πολυφωνία, καταλλήλως ἐφαρμοζομένη εἰς τὰ ἐθνικὰ ἐκκλησιαστικὰ ἕσματα τῶν ἀνά τὴν καθ' ἡμᾶς, Ἀνατολὴν χριστιανικῶν λαῶν, ἐκ τοῦ ἐγχειρήματος οὗ ἐν Γαλατῆ ἄρμενικοῦ ναοῦ ἀποδεικνύεται, ὅτι δὲν δύναται νὰ προσκρούσῃ εἰς τὸ ἐθνικὸν αὐτῶν μουσικὸν συναίσθημα, ἀρκεῖ μόνον κατὰ τὴν ἐναρμόνισιν νὰ τηρῆται ἀναλλοίωτος ἡ ἀρχικὴ ἐκκλησιαστικὴ μελωδία.

Εἰρηολόγιον Καταβασιῶν. Ἐξεδόθη κατ' αὐτὰς τὸ ἕκτον ἡδὴ τὸ «Εἰρηολόγιον Καταβασιῶν» τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ, ἀργὸν τε καὶ σύντομον, τοῦ Ἰωάννου Πρωτοφάλτου τῆς Μεγ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Ἡ ἔκδοσις αὕτη, γενομένη ὑπὸ τοῦ προσθήκας Εἰρηῶν ἀνεκδότων ἐκ τῶν διασωθέντων χειρογράφων τοῦ ἀειμνήστου Μουσικοδιδασκάλου. Ἡ ἔκδοσις, ἐγκριμένη οὐκ ὑπὸ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, εἶνε ἐκτετυπωμένη λίαν καλλιτεχνικῶς καὶ μὴ στοιχεῖα ὅλως καινούργη. Εἰς τὰς 512 σελίδας αὐτῆς ἐγκαταπύριξται ὅλος ὁ κόσμος τῶν εἰρηῶν τῶν καταβασιῶν, οἱ ὅποιοι ἀποτελοῦσι τὰ ἀρχαιοπρεπέστατα τῆς προγονικῆς ἡμῶν μουσικῆς λείψανα. Οἱ γινώσκοντες τῆς ἐκκλησιαστικῆς παρασημαντικῆς, καὶ μάλιστα οἱ ἐξ ἐπαγγέλματος ἱεροφάται, πρέπει ἐκ τῶν πρώτων νὰ ἐφοδιασθῶσι τὴν νεωτάτην ταύτην ἔκδοσιν, ἣν διακρίνει καὶ ἀγαστὴ τυπογραφικὴ φιλοκαλία. Τὴν ἀποκλειστικὴν πώλησιν τοῦ ἔργου, ἔχουσι τὰ ἐν Γαλατῆ πασίγνωστα βιβλιοπωλεῖα Δεπάστα, Σφύρα καὶ Γεράρδου. Καὶ τὰ Γραφεῖα τῆς «Μουσικῆς» δύνανται νὰ διευκολύνωσι τοὺς συνδρομητὰς αὐτῆς εἰς τὴν προμήθειαν τοῦ ἔργου, οὗ ἡ τιμὴ 35 γρόσια.

★ Ὑπὸ τοῦ φερρόνου καὶ μελετηροῦ ἀρχιμανδριτοῦ κ. **Ἰεζεκιὴλ Βελανδιώτου**, προϊσταμένου τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος Τεργέστης ἐξεδόθησαν «**Ἀναγκαῖαι μεταρρυθμίσεις ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος**». Ἐν Ἱεροσολύμοις 1911.

★ **Arthur Maquaire**, tenor solo des Concerts Colonie «**L'Euarmonisme**», ἦτοι δοκίμιον ἐπὶ τῆς ἐξελίξεως τῶν νεωτέρων δυτικῶν τρόπων (Essai sur l'évolution des modes occidentaux modernes), Bruxelles 1910. Τιμᾶται 0,50 φρ. Περὶ τοῦ πρωτοτύπου τούτου πονηματοῦ θὰ ἐπανέλθωμεν.

★ **Le Salpêtre et les chutes d'eaux en Norvège** par L. De la Vallée Poussin, consul honoraire, membre C^{di} de l'Académie de Rouen 1912.

★ «**Ἀπ' ὄλα**». Ὁφειλομένη εἰλικρινῶς νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι ἡ ἔδομαδιαια αὕτη εἰκονογραφημένη ἐπιθεώρησις τῆς Πόλεως μας, ἣν τόσον σθεναρῶς διευθύνει ὁ βέκτης καὶ φιλοπρόδοτος κ. Θ. Καβαλλιέρης Μαρκουίτζος, κατέστη μοναδικὸν εἰς τὸ εἶδος του. Εἶνε καὶ ἐφημερίς, ἡ ὅποια ἐκλεκτικῶς παρακολουθεῖ πᾶσαν ἀξίαν λόγου κοινωνικὴν κίνησιν, εἶνε δὲ σύναμα καὶ περισπούδαστον Περιοδικόν, τὸ ὅπολον, διὰ σεβαστῶν καὶ σκοπιμῶν ἀρθρῶν ἀπὸ ὅλους τοὺς κλάδους τῆς φιλολογίας, τῆς ἐπιστήμης καὶ τῶν γραμμάτων ἐν γενεῖ, ὡς περ φίλεργος μέλισσα, ἀρῦόμενον, τροφοδοτεῖ οὕτω τὸν λαόν μας λίαν πλουσιοπαρόχως καὶ σκοπιμώτατα. Συνιστῶμεν τὴν ἀπόκτησιν αὐτοῦ εἰς ὅλους τοὺς συνδρομητὰς ἡμῶν. Ἡ συνδρομὴ αὐτοῦ εἶνε ἄλλως τε τόσον μικρὰ — 25 γρόσια διὰ τὴν Τουρκίαν καὶ 8 φράγκα διὰ τὸ ἐξωτερικόν — ὥστε ἡ ἀπόκτησις αὐτοῦ νὰ εἶνε εὐχερестаτὴ καὶ διὰ πάντα τὰ βαλάντια. Γραφεῖα τοῦ «**Ἀπ' ὄλα**» ἐν Γαλατῆ, Περμποτάζαρον, Σακασὴ Χάν, ἀριθμὸς 16.

Ζητεῖται δι' ἐπαρχιακὴν πόλιν μουσικὸς δυνάμενος νὰ διδάξῃ καὶ νὰ καταρτήσῃ ὀρχήστραν πνευστῶν καὶ ἐγγόρδων ὀργάνων. Πληροφορίαι εἰς τὴν Διεύθυνσιν τῆς «Μουσικῆς».

ΔΗΛΩΣΙΣ

Πᾶσα περὶ τῆς διεκπεραιώσεως τοῦ Περιοδικοῦ παρατήρησις δέον νὰ γίνηται ἐντὸς δύο τῶ πολὺ μηνῶν.

Οὐδεμίαν οἰκίαν πρὸς ἐγγραφὴν συνδρομητῶν λαμβάνεται ὑπ' ὄψει, ἂν μὴ προκαταβληθῇ ἡ συνδρομὴ.